

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΜΣ: ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Τίτλος ΜΔΕ: «Ο ρόλος των δυτικών Δικτύων Ενημέρωσης στις ειδησεογραφικές ροές και αξίες παγκοσμίως: Η κάλυψη της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη».

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία της Ράπη Δέσποινας.

(Αθήνα, Φεβρουάριος 2020)

Επιβλέπων Καθηγητής- Σύμβουλος: Φραγκονικολόπουλος Χρήστος, Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και ΜΜΕ στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

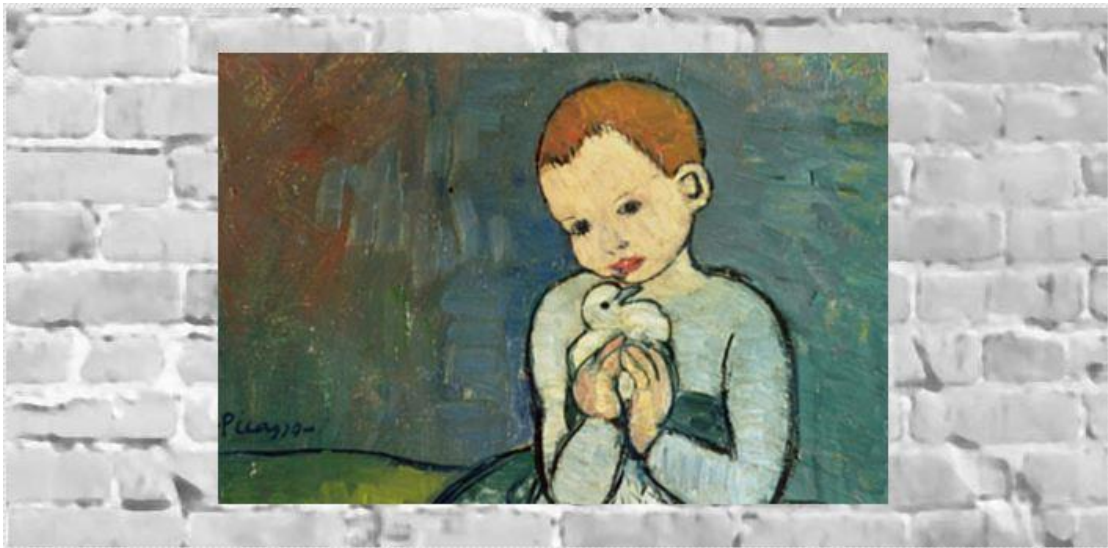
1. Φραγκονικολόπουλος Χρήστος
2. Χρονάκη Δέσποινα
3. Μπακουνάκης Νικόλαος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς όλους τους διδάσκοντες του μεταπτυχιακού προγράμματος: «Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές» του ΕΑΠ για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια φοίτησής μου σε αυτό. Ιδιαίτερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή της παρούσης Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας, κο Φραγκονικολόπουλο Χρήστο, ο οποίος με κατηύθυνε, με ενθάρρυνε και με στήριξε να την ολοκληρώσω.

«... ο πόλεμός τους σκοτώνει ό,τι άφησε όρθιο η ειρήνη τους...»

Μπ. Μπρεχτ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εν λόγω μελέτη ανατέμνει το χώρο των ΜΜΕ και καταγράφει τα εξελικτικά στάδια, τις ρηξικέλευθες αλλαγές, τα προβλήματα, τους περιορισμούς και τις ευκαιρίες που παρέχει ο θαυμαστός κόσμος της ψηφιακής παγκοσμιοποιημένης εποχής στην υπόθεση της πληροφόρησης. Ειδικότερα εξετάζουμε το ρόλο των δυτικών Δικτύων Ενημέρωσης στη διαμόρφωση των ειδησεογραφικών ροών και αξιών σε παγκόσμιο επίπεδο, επισημαίνοντας την επίδραση διαφόρων παραγόντων στην παραγωγή και στη διάδοση του δημοσιογραφικού προϊόντος.

Αρχικά αναφερόμαστε στα φαινόμενα υβριδισμού, πολυμεσικότητας και συμμετοχικότητας του κοινού, ειδοποιά στοιχεία των νέων τεχνολογιών που επικράτησαν στην ενημέρωση και την ψυχαγωγία, στις νέες δημοσιογραφικές πρακτικές που ανανεώνουν το αντικείμενο, αλλά και στην κρίση και το κλίμα ακραίου ανταγωνισμού που αναπτύσσεται στην αγορά των μέσων. Στη συνέχεια, αφού κάνουμε ειδική μνεία στην ολιγοπωλιακή μορφή που λαμβάνουν και στις δυσμενείς συνέπειες που επιφέρει αυτό στην ποιότητα και αξιοπιστία του παρεχόμενου υλικού τους, παραθέτουμε παραδείγματα δημοσιογραφικής κάλυψης από κυρίαρχα δυτικά ΠΔΕ (Παγκόσμια Δίκτυα Ενημέρωσης) σε γεγονότα που έμελλαν να σφραγίσουν τη μοίρα της ανθρωπότητας.

Τέλος, επιχειρούμε, συγκεκριμενοποιώντας την ταυτότητα της έρευνάς μας μέσα από την κάλυψη της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη δύο διακεκριμένων διεθνώς ηλεκτρονικών μέσων στην ελληνική έκδοσή τους- του CNN και EURONEWS- να αποδείξουμε εάν ισχύουν οι τρεις υποθέσεις εργασίας που θέτουμε. Είναι άραγε ικανοποιητικός ο βαθμός κάλυψης, ώστε η δυτική κοινή γνώμη να αντιληφθεί σε βάθος τον επιτακτικό χαρακτήρα της κρίσης και να δραστηριοποιηθεί για την επίλυσή της, ανταποκρίνεται στις αρχές της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας και σκιαγραφούνται τα γεγονότα με μια ολιστική οπτική παγκόσμιας δημοσιογραφικής ηθικής;

Λέξεις κλειδιά: Παγκόσμια Δίκτυα Ενημέρωσης, ειδησεογραφικές ροές και αξίες, Υεμένη

POSTGRADUATE THESIS:

"The Role of Western News Networks in World News Flows and Values: Covering the Humanitarian Crisis in Yemen."

AUTHOR: Rapti Despina

SUMMARY

This study captures the media space and records the evolutionary stages, the radical changes, problems, constraints and opportunities that the fascinating world of the digital globalized information era provides. In particular, we examine the role of Western News Networks in shaping news flows and values at a global level, highlighting the impact of various factors on the production and dissemination of journalistic product.

Initially, we are referring to the phenomena of hybridity, convergence and public participation, the elements of new technologies that prevailed in information and entertainment, the new journalistic practices that renew the subject, but also the crisis and conditions of extreme competition that develops in them. Then, after specifying the oligopolistic form they take and the detrimental effects this has on the quality and reliability of their material, we cite examples of journalistic coverage by dominant western Global Information Networks at events that were supposed to seal the fate of humanity.

Finally, we attempt, by specifying the identity of our research through the cover of the humanitarian crisis in Yemen of two internationally renowned electronic media in their Greek version- CNN and EURONEWS - to prove whether the three job hypotheses we are applying. Is the coverage sufficient to allow Western public opinion to fully grasp the urgent nature of the crisis and act to resolve it, respond to the principles of peace journalism and outline the events with a holistic view of global journalism?

Keywords: Global Information Networks, News flows and values, Yemen.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
----------------------	-----------

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.

Ο καινούριος κόσμος της επικοινωνίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ιστορική επισκόπηση.

Από τη μαζικότητα στην εξατομίκευση της ενημέρωσης.....	15
---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η νέα οικολογία της επικοινωνίας.....	20
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η κρίση των ΜΜΕ

3.1 Οι διαστάσεις της μιντιακής κρίσης και τα ΠΔΕ.....	18
---	-----------

3.2 Η κρίση των ΜΜΕ και τα ολιγοπώλια της ενημέρωσης.....	24
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η παγκοσμιοποίηση των ειδησεογραφικών ροών

4.1. Το φαινόμενο «CNNeffect» και η κόπωση της συμπόνιας.....	26
--	-----------

4.2. Ο ρόλος των ΠΔΕ μέσα από παραδείγματα κάλυψης συγκρούσεων.....	31
--	-----------

4.2α. Η κινέζικη πλατεία και το βερολινέζικο τείχος.....	37
---	-----------

4.2β. Οι πόλεμοι του κόλπου και τα αμερικάνικα μέσα.....	39
---	-----------

4.2γ. Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και τα βρετανικά μέσα.....	43
---	-----------

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.

Μελέτη περίπτωσης: Η κάλυψη της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Θεωρητικό πλαίσιο ανάλυσης

1.1. Η ημερήσια διάταξη και πλαισίωση από τα ΜΜΕ..... **48**

1.2. Η εστίαση και η διάχυση της πληροφορίας από τα ΠΔΕ..... **50**

1.3. Προς μία δημοσιογραφία υπερασπιστή της ειρήνης και των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων..... **52**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ταυτότητα της έρευνας

2.1. Το προς εξέταση θέμα, τα ερωτήματα, οι υποθέσεις, η επιλογή των μέσων, η
μεθοδολογία..... **56**

2.2. Αποτελέσματα της ποσοτικής ανάλυσης..... **62**

2.3. Αποτελέσματα της ποιοτικής ανάλυσης..... **69**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... **75**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Άρθρα / Blogs / Περιοδικά / Έρευνες..... **80**

Ελληνική βιβλιογραφία..... **85**

Ξένη βιβλιογραφία..... **88**

Παράρτημα..... **92**

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ, ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

Εικόνα 1.....	26...
Εικόνα 2.....	37...
Εικόνα 3.....	37...
Εικόνα 4.....	39...
Εικόνα 5.....	39...
Εικόνα 6.....	40
Εικόνα 7.....	40...
Εικόνα 8.....	40...
Εικόνα 9.....	40...
Εικόνα10.....	41..
Εικόνα 11.....	43...
Εικόνα 12.....	43...
Εικόνα 13.....	45...
Εικόνα14.....	45...

Εικόνα 15.....	59...
Εικόνα 16.....	72...
Εικόνα 17.....	72...
Εικόνα 18.....	76...
Χάρτης 1.....	57...
Πίνακας 1.....	62..
Γράφημα 1.....	63..
Γράφημα 2.....	64..
Γράφημα 3.....	65..
Γράφημα 4.....	66..
Γράφημα 5	68..

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

ΗΑΕ: Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

ΜΜΕ: Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΠΑΕ: Παγκόσμια Δίκτυα Ενημέρωσης

ΥΠΕΞ: Υπουργείο Εξωτερικών

ΦΠΑ: Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

AFP: Agency France Press

BBC: British Broadcasting Corporation

BND: Γερμανική Υπηρεσία Πληροφοριών

CIA: Central Intelligence Agency

CNN: Cable News Network

EBU: European Broadcasting Union

FIDH: Federation International Human rights

GAFA: Google, Apple, Facebook, Amazon

KLA/ UÇK: Απελευθερωτικός Στρατός Κοσσυφοπεδίου

NATO: North Atlantic Treaty Organization

SIPRI: Stockholm International Peace Research Institute

STC: Αυτονομιστές του Νότιου Μεταβατικού Συμβουλίου της Υεμένης

UNESCO: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σκοπός της παρούσης πρωτότυπης εργασίας είναι διττός, αφενός μας ενδιαφέρει να καταδείξουμε πώς μέσα στο παγκοσμιοποιημένο χώρο της τεχνολογίας και της ενημέρωσης λειτουργούν οι ειδησεογραφικοί οργανισμοί, και δη οι πιο έγκριτοι δυτικοί παγκόσμιας εμβέλειας, ούτως ώστε ιδανικά να προσφέρουν μια πιο σφαιρική, «ολιστική» θα λέγαμε, και λιγότερο μονομερή οπτική για τα τεκταινόμενα ανά τον κόσμο. Εξετάζουμε την πορεία του υβριδικού μετασχηματισμού τους, τα εμπόδια και τις ευκαιρίες που είχαν στο να προσαρμοστούν στα νέα επικοινωνιακά δεδομένα, τη διατήρηση της πρωτοκαθεδρία τους τόσο σε θέματα agenda setting όσο και σε framing, τους τρόπους κάλυψης και κατά συνέπεια το βαθμό επίδρασης τους στη χάραξη ή τροποποίηση της εξωτερικής πολιτικής των ισχυρών κρατών και στη διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης απέναντι σε κοσμογονικής σημασίας γεγονότα ή τουλάχιστον ιδιαίτερου γεωπολιτικού ενδιαφέροντος του σύγχρονου ιστορικού παρελθόντος.

Αφετέρου επιχειρούμε μέσα από μια συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, όπως αυτής της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη, να αναλύσουμε το ρόλο δύο και πάλι δυτικών ΠΔΕ, εν προκειμένω των ελληνικών ηλεκτρονικών εκδόσεων του CNN και του EURONEWS, στην επαρκή ποιοτικά και ποσοτικά ανάδειξη του προβλήματος, δηλαδή σε όλο του το δημοσιογραφικό βάθος και την ηθική του προέκταση. Θέτουμε ορισμένες θεωρητικές υποθέσεις με βάση έναν ικανοποιητικό χρονικό ορίζοντα, σχετικά με το κατά πόσο η κάλυψη ευαισθητοποιεί την παγκόσμια κοινότητα, προωθεί την ειρηνευτική διαδικασία και τα πολιτικά-διπλωματικά διαβήματα για άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος και ανταποκρίνεται στις παγκόσμιες ευθύνες που φέρουν ακέραια τα ΠΔΕ ως διεθνοποιημένες ειδησεογραφικές επιχειρήσεις (Ward, 2008: 144).

Συγκεκριμένα, κύρια επιδίωξη στο πρώτο μέρος είναι να σκιαγραφηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα μέσα από δημοσιογραφικές και βιβλιογραφικές αναφορές, αυτό που επιγραμματικά διατυπώνεται ως απομυθοποίηση της έννοιας της «αντικειμενικότητας» και της ουδέτερης διαμεσολάβησης στην πολιτική επικοινωνία (Hallin & Mancini, 2004) και εμφατικά ως έννοια της «νομιμοποιητικής συναίνεσης» (Chomsky, 1995). Τα ΠΔΕ και δη τα δυτικά, φυσικά, δεν αποκλίνουν από τον κανόνα· οι αλληπάλληλες οικονομικές/εμπορικές συγκλίσεις είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία ειδησεογραφικών- ψυχαγωγικών κολοσσών και εμπορικών ολιγοπωλίων στην ενημέρωση, που παρά τον όποιο βαθμό επαγγελματισμού εμφανίζουν, η συνεργασία τους με το κοινό καθίσταται συχνά προβληματική και ανταγωνιστική, ενώ τα περιεχόμενα των ρεπορτάζ τους αντικατοπτρίζουν μια τάση «εσωτερικοποίησης» (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 47), με εμφανείς την ταξική μεροληψία, την ενσωμάτωση επιρροών από τις εκάστοτε κυρίαρχες ελίτ και τη «δυτικοποίηση» στη θεματική εστίαση και την ιδεολογική πλαισίωση (Cottle, 2009: 345).

Στο δεύτερο μέρος εισερχόμαστε πλέον στη μελέτη περίπτωσης της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη, ιδωμένης μέσα από το δημοσιογραφικό πρίσμα των δύο προαναφερόμενων δικτύων. Ασχολούμαστε με την ακαδημαϊκή συζήτηση γύρω από τα μεθοδολογικά και θεωρητικά πλαίσια που γενικά ισχύουν στην ανάλυση των ΜΜΕ, εμβαθύνοντας στις δυο επικρατέστερες θεωρητικές προσεγγίσεις, τη φιλελεύθερη-πλουραλιστική (θεωρία του καθρέφτη και της τέταρτης εξουσίας) και την κριτική- ριζοσπαστική (θεωρία της κατασκευής της πραγματικότητας), ώστε να δούμε ποια από αυτές ή κάποια άλλη, ακολουθείται κατά τη δημοσιογραφική κάλυψη των γεγονότων που μας ενδιαφέρουν. Διευκρινίζουμε την έννοια της «εσωτερικοποίησης», δείχνουμε πώς εφαρμόζεται κατά περίπτωση από τα μέσα και τονίζουμε τη σημασία των δύο σχετικά νεότερων σχολών δημοσιογραφίας, της Ειρηνευτικής και των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Αυτές οι σχολές εισάγοντας μια νέα θεωρητική προσέγγιση και ένα σύνολο νέων δημοσιογραφικών πρακτικών είναι σε θέση να συμβάλουν αποφασιστικά στην πρόληψη και στη βελτίωση των προοπτικών ειρήνευσης (Kalfeli & Frangonikolopoulos: 1- 2), στην αναγνώριση και το σεβασμό μεγάλου αριθμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια ένοπλων συγκρούσεων, όπου η αρχή της διάκρισης, της αναλογικότητας και της προφύλαξης καταπατάται βάνανυσα.

Στη συνέχεια, δίνουμε στοιχεία για την ταυτότητα της έρευνάς μας, παρουσιάζουμε τους λόγους που καθιστούν το θέμα άξιο διερεύνησης, τα κριτήρια επιλογής των προς εξέταση δικτύων, την ερευνητική μας μεθοδολογία, διατυπώνουμε βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν και ορίζουμε τις υποθέσεις εργασίας, οι οποίες θα αποτελέσουν κεντρικό άξονα της έρευνάς μας. Κατόπιν περνάμε στην ποσοτική ανάλυση των στοιχείων των δημοσιευμάτων που συγκεντρώσαμε, απεικονίζοντάς τα σε πίνακες και γραφιστικές παραστάσεις, και στην ποιοτική ανάλυση, εξετάζοντας τα από την άποψη των αφηγηματικών τεχνικών, των γραμματολογικών και μορφοσυντακτικών δομών και των επικοινωνιακών μοντέλων που ακολουθήθηκαν, με συγκεκριμένες αναφορές στα κείμενα και το συνοδευτικό φωτογραφικό υλικό τους. Τέλος, συνάγουμε συμπεράσματα που προκύπτουν από το βαθμό ικανοποίησης των υποθέσεων εργασίας που διατυπώσαμε αρχικά.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ιστορική επισκόπηση:

Από τη μαζικότητα στην εξατομίκευση της ενημέρωσης

Αυτό που περισσότερο χαρακτηρίζει την εποχή της μετα-νεωτερικότητας και τις εξελιγμένες τεχνολογικά κοινωνίες είναι «ο μετασχηματισμός του περιβάλλοντος πληροφόρησης», όπως επισημαίνει ο John Naughton (Edge:2018). Παραλληλίζει δε τις κοσμογονικές αλλαγές που επέφερε η έλευση του Διαδικτύου με τις αντίστοιχες της εφεύρεσης των κινητών μεταλλικών στοιχείων και του πιεστηρίου από τον Γουτεμβέργιο στα 1440, τα οποία εξελισσόμενα αποτέλεσαν το βασικό μέσο μαζικής εκτύπωσης έως τις αρχές του 20^{ου} αι.

Η λεγόμενη «ψηφιακή κουλτούρα» (cyberculture), όσο κι αν φαντάζει ρηξικέλευθη και πρωτοπόρα, αποτέλεσε φυσικό επακόλουθο προηγούμενων τεχνολογικών σταδίων και επικοινωνιακών μορφών (Κοκκώνης κ.ά, 2010: 442- 443). Το περιστροφικό πιεστήριο του Νέλσον (1851) αντικατέστησε τα επίπεδα χειροκίνητα πιεστήρια και λίγο αργότερα η λινотυπική μηχανή του Μεργεντάλερ (1885) και τα επίπεδα ταχυπιεστήρια επέτρεψαν την καθημερινή εκτύπωση πολυσέλιδων εφημερίδων, τεχνική που ακολουθήθηκε ως τη δεκαετία του '60, όπου εφεξής με τη φωτοσύνθεση και τα πιεστήρια web offset η εκτύπωση μετατράπηκε σε μαζικό καταναλωτικό προϊόν (Πασαλάρης Χ.,1984: 16- 17). Η συμβολή του Alan Turing, θεωρούμενου πατέρα της επιστήμης της Πληροφορικής, που συστηματοποίησε τον υπολογισμό φυσικών δεδομένων σε δυαδικές πληροφορίες μέσω αλγορίθμων κατά τη δεκαετία του '30, στάθηκε σταθμός στο πέρασμα από την αναλογική στην ψηφιακή εποχή (Lister et al, 2003: 18).

Στις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αι η ψηφιακή κωδικοποίηση μεγάλου όγκου δεδομένων έπαψε να μονοπωλείται από τα εργαστήρια των επιστημόνων, του στρατού και των επιχειρήσεων και επεκτάθηκε στα μέσα επικοινωνίας και στο χώρο της ψυχαγωγίας (Lister et al 2003: 18). Ήδη από το 1970 έκαναν την εμφάνισή τους οι προσωπικοί Η/Υ και στη δεκαετία του '80 άρχισαν να γίνονται προσιτοί στο ευρύ κοινό, ενώ παράλληλα καθιερώθηκε η επιτραπέζια τυπογραφία με τη βοήθεια υπολογιστών Macintosh, εκτυπωτών laser και ειδικού λογισμικού, και επετεύχθη η πρώτη καλωδιακή σύνδεση τηλεόρασης και εφημερίδων μέσω του τελετέξ και βιντεοτέξ (Πασαλάρης, 1984: 18), όπου η ανάγνωση των κειμένων μεταφερόταν από το χαρτί στην οθόνη κατ' επιλογήν του αναγνώστη. Ειδικότερα, από το 1990 η επικράτηση του Παγκόσμιου Ιστού ανέτρεψε ριζικά τα επικοινωνιακά δεδομένα, αλλάζοντας παγιωμένες αξίες και συνήθειες σε δημοσιογράφους και κοινό.

Η μετάβαση στις νέες τεχνολογίες εμφάνισε μια σειρά από καινοτόμα στοιχεία- ιδιότητες που χαρακτηρίζουν τα λεγόμενα δικτυακά Νέα Μέσα (Networked New Media): επιγραμματικά θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για νέες κειμενικές μορφές συνεχούς ροής (υπερκειμενικότητα/ hypertextuality), για αλληλεπιδραστικές εμπειρίες των χρηστών με το μέσο και μεταξύ τους (διαδραστικότητα/ interactivity), για νέα μοντέλα κατανάλωσης και χρήσης των προϊόντων επικοινωνίας (πολυμεσικότητα/ multimedia), οργάνωσης και τρόπου παραγωγής τους (σύγκλιση/ convergence), για νέες αναπαραστατικές δυνατότητες του υλικού κόσμου μας (εικονικά περιβάλλοντα/ virtual environments, ψηφιακές προσομοιώσεις/ digital simulations, εμβυθιστική πλόηση/ immersive navigation). Όπως, επίσης, θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για νέα προσωπική και κοινωνική αντίληψη σχετικά με τις διαστάσεις του χρόνου και του τόπου (χωροχρονική συμπίεση), των εννοιών της ταυτότητας και της κοινότητας, της κλίμακας του παγκόσμιου και του τοπικού και της ιδιαίτερης σχέσης του βιολογικού ανθρώπινου σώματος με τις τεχνολογίες της επικοινωνίας (Lister et al 2003: 12- 13), επιβεβαιώνοντας εν πολλοίς την κλασική πια θέση του «προφήτη» των μεταμοντέρνων μέσων (Marshall Mac Luhan, 1990: 25) ότι «το ίδιο το μέσο αποτελεί το μήνυμα και η τεχνολογία την προέκταση των ανθρώπινων αισθήσεων».

Η κατανόηση κάθε νέου μέσου, όμως, δεν μπορεί να καταστεί εφικτή, παρά μόνο αν το δούμε ως προσπάθεια αποκατάστασης (remediation) των ατελειών των προηγούμενων που αντικαθιστά, τονίζουν οι Jay David Bolter & Richard Grusin, (2000:60). Οι ατέλειες αυτές προσδιορίζονται ως προς την ανεπάρκεια ή την έλλειψη αμεσότητας- διαφάνειας (immediacy) και υπερμεσολάβησης (hypermediacy). Επί παραδείγματι, στο παρελθόν η φωτογραφία συμβόλιζε κάτι πιο άμεσο, πιο ζωντανό και οπτικοποιημένο από τη ζωγραφική στον καμβά και η αναλογική τηλεόραση σχεδόν το ίδιο σε σχέση με τον κινηματογράφο (Chadwick, 2013: 24). Έτσι και σήμερα η οθόνη πανταχού παρούσα, μετατρέπεται σε οικιακό υπολογιστή, σε σύστημα τηλεδιάσκεψης, σε «έξυπνη» ψηφιακή τηλεόραση, σε «έξυπνα» κινητά και ούτω καθεξής, λειτουργώντας όλα αυτά ως αναπαραστατικά υποκατάστατα της πραγματικότητας και «αντικείμενα αντιπροσώπευσης», κάνοντας παράλληλα το θεατή και χρήστη να ξεχάσει την παρουσία του μέσου αυτού καθ' εαυτού και να εστιάσει την προσοχή του στο εικονικό αποτέλεσμα (Bolter & Grusin, 2000: 272- 273). Συνεπώς, η διαδοχή των μέσων εμπεριέχει διαχρονικά την έννοια της υβριδικότητας, διότι «τα παλαιότερα μέσα υπήρξαν κάποτε νέα και τα νεώτερα πρόκειται κι αυτά να γεράσουν κάποια στιγμή» (Chadwick, 2013: 23). Η φαινομενικά συγκρουσιακή σχέση των νέων με τα παλαιά μέσα δεν είναι τίποτε άλλο από μια σχέση συμβιωτική μες στο χρόνο, που αναδεικνύει μια τάση συνεχούς βελτίωσης των πρώτων και επαναπροσδιορισμού των δεύτερων, περιλαμβάνει συνδυασμούς τόσο τεχνολογιών (αναλογικό- ψηφιακό, οπτικό- ακουστικό, έντυπο- ηλεκτρονικό κ.λπ.) όσο θεματολογίας (ψυχαγωγία,

ενημέρωση) και τρόπων δημιουργίας και διάδοσης προϊόντων (επαγγελματικό- ερασιτεχνικό, συμβατικό-εναλλακτικό κ ά).

Η νεωτερικότητα, λοιπόν, των μέσων ενημέρωσης έχει δύο διαστάσεις: αφενός μεν, αφορά στη συσσώρευση και το συγκερασμό τεχνικών και χρηστικών δυνατοτήτων των παλαιών με εκείνες των νέων μέσων, δημιουργώντας «υβρίδια» νέων δυνατοτήτων, οπότε τα πολυμέσα και οι διαδραστικές εφαρμογές «ενώνουν/ συγκλίνουν» τις τεχνολογίες των υπολογιστών με το γραπτό λόγο, τον ήχο και την τηλεόραση, αναδεικνύοντας την αδιάλειπτη σημασία της οπτικής εικόνας στις διάφορες εκδοχές της. Αφετέρου δε, αφορά στον επανακαθορισμό του κανονιστικού πλαισίου και των όρων δράσης κι ανάδρασης μεταξύ των πολιτών και των ελίτ που ελέγχουν την οικονομία, την πολιτική και τα media γενικότερα. (Chadwick, 2013: 25). Δηλαδή, τα μέσα ενημέρωσης αποτελούν ένα μείγμα πολιτιστικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών πρακτικών που διαμορφώνονται μέσω ανταγωνιστικών και αλληλοεξαρτώμενων διαδικασιών υβριδικότητας, όπου εμπλέκονται ποικίλοι παράγοντες, με κυριότερο το κοινό των MME.

Αρα, η ιστορική εξέλιξη των μέσων, δεν μπορεί να εκληφθεί ως γραμμική διαδικασία, αντίθετα είναι ακατάστατη, διαρκής, πολύπλοκη και περιέχει σειρά από διαδοχικές μεταμορφώσεις (mediamorphoses) και αναπροσαρμογές όλων ανεξαιρέτως των μέσων, νέων και παλαιών στις εκάστοτε ανάγκες του κοινού, στις οικονομικές συνθήκες, στις πολιτικές πιέσεις, στις κοινωνικές και τεχνολογικές καινοτομίες. (Filder, 1997: 51). Ο Filder (1997: 50, 179- 180) φθάνει σε αυτή τη θεώρηση, αφού προηγουμένως έχει διακρίνει τρεις τομείς επικοινωνίας, που υπέστησαν κάποιες «μεταμορφώσεις» προοδευτικά, ο διαπροσωπικός (interpersonal) που περιλαμβάνει τον προφορικά εκπεφρασμένο λόγο μεταξύ πομπού και δέκτη, ο εκπεμπόμενος (broadcast) προφορικός προς ακροατήρια συγκεκριμένων θέσεων και προκαθορισμένων χρονικών περιόδων και ο πολυκειμενικός (document) διαχεόμενος λόγος του Ιστού. Παρατηρεί δε ότι από τη δεκαετία του '70 και κυρίως τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια η ταχύτατη εξάπλωση της ψηφιακής γλώσσας επηρέασε και τους τρεις παραπάνω τομείς, επιφέροντας ραγδαία εξέλιξη στην ανθρώπινη επικοινωνία και την οργάνωση παραγωγής των μέσων ενημέρωσης. Οπότε βλέπουμε τα νέα μέσα να στρέφονται πλέον στην ανάπτυξη αποκεντρωμένων δικτύων και στην κατακερματισμένη κατανάλωση διαφοροποιημένων προϊόντων (Lister et al 2003: 31).

Στα μέσα της δεκαετίας του 2000 η ευρυζωνικότητα και το Web 0.2 καθιερώνουν την ομότιμη P2P (peer to peer) επικοινωνία πολλών προς πολλούς, την εξατομικευμένη, αδιαμεσολάβητη και ασύγχρονη ηλεκτρονική επικοινωνία, όπου η σύγκλιση (convergence) διαφορετικών μέσων, όπως υπογραμμίζει ο Jenkins (2004: 34- 37), επιτυγχάνεται σε τεχνολογικό όπως και σε οργανικό επίπεδο (συνδυασμός και συγχώνευση τεχνολογιών, πολυμεσικών συσκευών, βιομηχανιών, αγορών, κοινωνιών), σε οικονομικό (αλλαγών στις μορφές ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης, στα οικονομικά μεγέθη τους, στην αισθητική

και τη δυναμική τους), σε παγκόσμιο και πολιτισμικό (διαμόρφωση μιας οικουμενικής συνείδησης των απανταχού καταναλωτών ενημερωτικών, πολιτιστικών και ψυχαγωγικών προϊόντων). Θα λέγαμε πως το φαινόμενο της σύγκλισης των μέσων, αποτελώντας μια συνεχή διαδικασία πολλαπλών αλλαγών μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης και όχι απλώς ένα καταληκτικό σημείο, επέφερε δύο κυρίως ορατά αποτελέσματα στα τεκταινόμενα στο χώρο της ενημέρωσης: ανέδειξε το σημαντικό ρόλο του διαδικτυακού κοινού κατά τη δημιουργία, συλλογή και διακίνηση πρωτότυπου και μη δημοσιογραφικού υλικού (Hermida, 2012: 312- 313), ενώ ταυτόχρονα οδήγησε στην υπερσυγκέντρωση της ιδιοκτησίας κυρίαρχων εμπορικών μέσων στα χέρια μιας μειοψηφίας πολυεθνικών συγκροτημάτων, που τείνουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους σε διάφορους τομείς της ψυχαγωγικής βιομηχανίας (Jenkins, 2004: 33).

Στην πραγματικότητα η σύγκλιση δεν είναι παρά μια αμφίδρομη διεργασία προερχόμενη από πάνω προς τα κάτω και τ' αντίστροφο, όπου οι επιχειρήσεις του κλάδου και οι καταναλωτές άλλοτε βρίσκονται σε σύμπτωση και αλληλοενίσχυση κι άλλοτε σε ανταγωνισμό· η βασική στόχευση των μεν πρώτων μέσω της ολιγοπωλιακής συνένωσης παραμένει η επιτάχυνση ειδησεογραφικών ροών, το αυξανόμενο κέρδος και η διεύρυνση των αγορών που απευθύνονται, των δε δεύτερων η κατοχύρωση του δικαιώματος συμμετοχής τους στο πολιτιστικό γίγνεσθαι και ο έλεγχος όλων των σταδίων της πληροφόρησής τους (Jenkins, 2004: 36, 42).

Κατ' επέκταση του συλλογισμού μας, η αυτοματοποίηση στην παραγωγή, η πληροφορική και η «δικτύωση», δεν αποτελούν μονάχα έκφραση μιας αναπόδραστης ιστορικής πορείας της ανθρωπότητας ή απλή αντανάκλαση ιδεολογικών μετασχηματισμών, αποτυπώνουν κυρίως τον πυρήνα της φιλοσοφίας του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος. Δηλώνουν τις μετεξελικτικές εκφάνσεις του και τις αλληπάλληλες κρίσεις των καπιταλιστικών οικονομιών από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και καθ' όλη τη δεκαετία του '80, με αποκορύφωμα την τριπλή κρίση (χρηματοπιστωτική- οικονομική- οικολογική) που ξεκίνησε στις ΗΠΑ από το 2000 με τη φούσκα της αγοράς ακινήτων και διαδόθηκε αστραπιαία σε ολόκληρο τον πλανήτη (Cohn-Bendit, 2010: 46- 47), απειλώντας με κατάρρευση το διεθνές πιστωτικό σύστημα και επιφέροντας μια γενικευμένη και παρατεταμένη οικονομική ύφεση (Μάγμα, 2009: 26). Το μεταπολεμικό, λοιπόν, ιδεώδες της απρόσκοπτης κερδοφορίας του καπιταλισμού μέσω της μαζικής παραγωγής τυποποιημένων ομοειδών προϊόντων, που προορίζονταν για μαζικές καταναλωτικές αγορές ανώνυμων μαζικών κοινωνιών, υποχώρησε έναντι σε έναν «μεταμοντέρνο» τρόπο παραγωγής, στην πολυδιάσπαση των αγορών, στην εργασιακή ευελιξία και επισφάλεια, στη γεωγραφική κινητικότητα και τη θεσμική απορρύθμιση (Lister et al 2003: 30).

Μοιραία, εάν ιδωθούν και τα μέσα ενημέρωσης αντί αυτόνομα, ως δομικά μέρη ενός αλληλοεξαρτώμενου και σύνθετου συστήματος, τότε εύκολα θα διαπιστώσουμε ότι όχι μόνο οι τεχνολογικές, αλλά εξίσου και

οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές, οι σταδιακοί μετασχηματισμοί και οι περιοδικοί τριγμοί του καπιταλιστικού οικοδομήματος είναι εκείνα τα στοιχεία, τα οποία συνέβαλαν και εξακολουθούν να συμβάλουν καθοριστικά στη «μεταμόρφωση» των ίδιων των μέσων μετά το πρώτο μισό του 20^{ου} αι και εξής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η «νέα οικολογία» της επικοινωνίας

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης του 20^{ου} αι μετεξελίσσονται με θαυμαστό τρόπο σε μαζικά μέσα ενημέρωσης του 21^{ου} αι (Ραμονέ, Ι., 2011: 29- 30), δημιουργώντας ένα καινούριο «οικοσύστημα» (Ραμονέ, Ι., 2011: 13- 14) πρακτικών παραγωγής και διάδοσης πληροφοριών σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, εγείροντας ταυτόχρονα πολλά ερωτηματικά για τις προοπτικές της βιωσιμότητάς του. Το διακύβευμα σχετικά με το μέλλον των μέσων ενημέρωσης από πολλούς μελετητές εστιάζεται καθαρά στην μακροπρόθεσμα ευαίσθητη συνύπαρξη των δύο προαναφερθέντων αντίρροπων δυνάμεων που επικρατούν σ' αυτά, την εμπορική βιομηχανία πληροφόρησης (mainstream) και αυτού που αποκαλούμε συλλογική νοημοσύνη (collective intelligence), όπως παρουσιάζεται στο διαδικτυακό υπερκείμενο (Jenkins, 2004: 35).

Πράγματι, η κατίσχυση του Διαδικτύου στην ψηφιακή εποχή, όπου η παραγόμενη γνώση αποτελεί προϊόν συλλογικής ευφυΐας, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τη χειραφέτηση του κοινού των μέσων ενημέρωσης, κάτι που ανέτρεψε τα θεσμικά κεκτημένα του δημοσιογραφικού χώρου και επέβαλε μια άτυπη και πολλές φορές άμισθη, συνεργατική ηλεκτρονική δημοσιογραφία (Deuze, 2010: 271- 272). Η «Δικτυακή Κοινωνία» ή αλλιώς «Κοινωνία της Πληροφορίας» έφερε στο προσκήνιο τους ανώνυμους διαδικτυακούς χρήστες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θολώνοντας συχνά τα όρια μεταξύ πομπού-δέκτη, παραγωγού- καταναλωτή (Mc Quail, 2003: 148- 149) και σπάζοντας τη μονόδρομη ροή ειδήσεων που επέβαλαν τα παλαιά μέσα στα παθητικά ακροατήρια.

Αρχής γενομένης από την 11^η Σεπτεμβρίου 2001, όταν οι απλοί πολίτες- χρήστες του διαδικτύου και αυτόπτες μάρτυρες του τρομοκρατικού χτυπήματος στους Δίδυμους Πύργους της Ν. Υόρκης, λειτουργώντας ως αυτόκλητοι ρεπόρτερ (produsers/ producers+ users) ανεβάζουν βιντεοσκοπημένα στιγμιότυπα από τις κάμερες των κινητών τους και προσφέρουν εμπειρικές ανταποκρίσεις σε ειδικά διαμορφωμένες ιστοσελίδες των μεγάλων ειδησεογραφικών οργανισμών CCN και BBC (Σιαπέρα, Δημητρακοπούλου, 2012: 35, 41). Κάτι ανάλογο συμβαίνει και κατά το ασιατικό τσουνάμι το 2004, τις βομβιστικές επιθέσεις στο μετρό του Λονδίνου το 2005 και τον τυφώνα Κατρίνα το Καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς στη Ν.Ορλεάνη, εγκαινιάζοντας αυτό που σχηματικά αποκαλείται «οικολογία» της δημοσιογραφίας των πολιτών (Allan, 2009: 29-30). Ένας άνεμος ανανέωσης έχει αρχίσει πια να πνέει στα δημοσιογραφικά πράγματα· το κοινό παρέχοντας την υποκειμενική ματιά του στα γεγονότα σε αντίθεση με την «προστιθέμενη αξία» της αντικειμενικότητας που τόσο εξήρε στο παρελθόν η παραδοσιακή δημοσιογραφία (Σιαπέρα, Δημητρακοπούλου, 2012: 39), αποκτά μια πιο ανεξάρτητη σχέση με τις πηγές γνώσης και οι επιλογές του μεγιστοποιούνται και εξατομικεύονται.

Ίσως η συναρπαστικότερη όψη της νεωτερικότητας στην ενημέρωση να έγκειται ακριβώς στο ότι οι πολίτες αποκτούν πια φωνή και υπόσταση, ώστε να παρεμβαίνουν στη δημόσια συζήτηση, και στο ότι το blogging και οι διάφορες μορφές συμμετοχικής δημοσιογραφίας, που γνωρίζουν συνεχή άνοδο, διαχέουν ελεύθερα την πληροφορία ως κοινό αγαθό μέσα από τις συγκλίνουσες τεχνολογίες πολυμέσων. Η απόλυτη εξουσία του «πυλωρού»/ θεματοφύλακα (gatekeeping) που ασκούσαν έως τότε οι αίθουσες σύνταξης των κυρίαρχων μέσων στην επιλογή των ειδήσεων που επρόκειτο να περάσουν το κατώφλι τους και να μεταδοθούν, αμφισβητείται πλέον ανοιχτά (Σιαπέρα, Δημητρακοπούλου 2012: 36). Τα εναλλακτικά μέσα και ειδικότερα τα ιστολόγια των πολιτών (citizen blogs ή watchblogs) καθιστούν πια τον πολίτη- χρήστη σχολιαστή περιεχομένου και παρατηρητή (watchdog/ gatwatcher) των δημοσιογραφικών πυλών και των ειδησεογραφικών πρακτορείων (Domingo, Heinonen, 2008: 7- 11), οπότε αναπόφευκτα και οι ρόλοι των ίδιων των επαγγελματιών δημοσιογράφων αρχίζουν να αποκτούν έναν πιο τεχνικό και σύνθετο χαρακτήρα. Ο δημοσιογράφος εκτός των παλαιών τυπικών προσόντων, είναι υποχρεωμένος πια να διαθέτει δεξιότητες προγραμματισμού και απεικόνισης, πληροφοριακής και κοινοτικής διαχείρισης, εφόσον αναλαμβάνει το νεότευκτο έργο του συλλέκτη του προσφερόμενου υλικού και του καθοδηγητού (guidedog) της συμμετοχικότητας του κοινού (Bakker, 2014: 596- 597).

Τελικά, το μοντέλο της αμφίδρομης επικοινωνίας, παρά την αρχική αμηχανία που προκάλεσε, υιοθετείται από τις περισσότερες βιομηχανίες ειδήσεων, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις των καιρών και τη μακρά οικονομική ύφεση που τις μαστίζει. Τα διαδραστικά πρότυπα βρίσκουν εφαρμογή σε μεικτού είδους μέσα, όπως ηλεκτρονικές εφημερίδες, media και audience blogs (Domingo, Heinonen, 2008: 8- 10) που δίνουν έτσι το παρόν στις απαιτήσεις ενός μεταβαλλόμενου επικοινωνιακού τοπίου. Η ανάδυση της «Δημοσιογραφίας της Σύγκλισης», μιας δημοσιογραφίας βασισμένης στην πολυμεσική λογική και τη διαδραστικότητα όλων ανεξαιρέτως των εμπλεκόμενων μερών στην υπόθεση της ενημέρωσης και σαφώς προσανατολισμένης στις πληροφοριακές ανάγκες πλήθους ετερόκλητων και εξειδικευμένων κοινών (mass of niches), (Kolodzy, 2015: 15), σηματοδοτεί τη δυνητική αλλαγή παραδείγματος των χαμηλών ποσοστών εμπιστοσύνης που έχουν οι πολίτες, κυρίως νεαρής ηλικίας, απέναντι στις ειδήσεις της συμβατικής βιομηχανίας και αποκαθιστά κατά κάποιον τρόπο τη χαμένη αξιοπιστία των μέσων ενημέρωσης γενικότερα (EBU, Trust in the Media, 2017).

Η απομάκρυνση από ένα παρωχημένο «μιντια-κεντρικό» και αυστηρά ιεραρχικό σύστημα ενημέρωσης (Ramonet, 2011:19,30) και η διεκδίκηση μιας «από τα κάτω» συμμετοχικής παρουσίας συνάδει, το δίχως άλλο, με τη συλλογική αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων του ασταθούς παγκοσμιοποιημένου κόσμου στον οποίο ζούμε. Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου, οι ποικίλες γεωπολιτικές ανακατατάξεις, οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί, οι αναγκαστικές πληθυσμιακές μετακινήσεις λόγω φυσικών καταστροφών και πολεμικών αναμετρήσεων, ο αντίκτυπος γεγονότων υπερτοπικού ενδιαφέροντος κ.ά. δημιουργούν ένα

δυστοπικό σκηνικό ρευστότητας και υψηλού ρίσκου σύμφωνα με τον Bauman στην ύστερη μετανεωτερική πραγματικότητα του 21^{ου} αι, το οποίο μόνο μια δημοσιογραφία που και η ίδια θα είναι ρευστή, ευέλικτη και ανανεώσιμη, μπορεί να αντιμετωπίσει (Deuze, 2008: 850- 853).

Εξάλλου, δεν είναι δυνατόν η επαγγελματική δημοσιογραφία να λειτουργεί με όρους των αρχών του προηγούμενου αιώνα και να συνεχίζει να επιφυλάσσει στον εαυτό της το ρόλο της συγκολλητικής ουσίας με τους πολίτες, τη στιγμή που εκείνοι από μόνοι τους αποτελούν ένα ζωντανό «παρατηρητήριο» πηγών, ειδήσεων, κάθε λογής πληροφοριών και έναν «αστείρευτο πόρο» διαμοιρασμού περιεχομένου, ιδεών και εμπειριών, αποκτώντας τη διττή ταυτότητα του πρωταγωνιστή ή αυτόπτη μάρτυρα ορισμένων γεγονότων, του ειδησεογράφου ή εμπειρογνώμονα/ ειδήμονα ορισμένων πεδίων γνώσης (Σιαπέρα, Δημητρακοπούλου, 2012: 42). Σ' αυτό το σημείο αντιλαμβανόμαστε το πόσο μεγάλη σημασία έχει η έννοια του «produsage» για τη ποιότητα της ίδιας της δημοκρατίας, εφόσον οι χρήστες ισότιμα «συνδιαβουλεύονται» και μοιράζονται τον έλεγχο της δημιουργίας, δημοσίευσης και χρήσης περιεχομένου, μακριά από παραδοσιακές δημοσιογραφικές νόρμες (scoop, νόμος των αγορών, εντολές εργοδότη κ.λπ), ενισχύοντας τον πλουραλισμό στην ενημέρωση. Η ανοιχτή δημοσίευση και η κοινοτική αξιολόγηση, η ad hoc αξιοκρατία, η ανοιχτή επιμέλεια και η κοινή ιδιοκτησία προσδίδουν δε τέτοια χαρακτηριστικά στα εναλλακτικά μέσα που τα διαφοροποιούν αισθητά από τα παραδοσιακά, έστω κι αν τα τελευταία αποπειρώνται να ανανεωθούν και να συμπεριλάβουν υπό όρους το κοινό στην όλη διαδικασία (Burns, A., 2010: 9- 10).

Σε δειγματοληπτική έρευνα των Singer και Ashman (2009: 3- 5) σχετικά με τα ποσοστά αυτονομίας των «συμπαραγωγών»- χρηστών στους κοινόχρηστους χώρους των νέων μέσων, οι δημοσιογράφοι της βρετανικής Guardian, φερειπείν, φαίνεται να εφαρμόζουν στην ιστοσελίδα της εφημερίδας δεοντολογικά πρότυπα που υπακούουν στο παλαιότερο μότο περί ιερότητας των γεγονότων, κοινωνικής ευθύνης και αξιοπιστίας. Κοντολογίς οι επιλογές κι εδώ γίνονται βάσει παγιωμένων πεποιθήσεων περί δεοντολογίας και μέσα από ένα παλαιού τύπου ιεραρχικό πρίσμα, υποβαθμίζοντας τη σχέση αλληλεξάρτησης που έχουν με το κοινό τους.

Η συνύπαρξη των «ερασιτεχνών» του ιστού και των επαγγελματιών δημοσιογράφων των επίσημων εταιρειών εκτός από δύσκολη, εμφανίζεται ενίοτε και ανταγωνιστική και για έναν επιπρόσθετο λόγο, διότι η μπλογκόσφαιρα αναπτύσσει τις δικές της ημερήσιες ατζέντες, αναδεικνύοντας μια θεματολογία ελάχιστα ή καθόλου προβεβλημένη από τα θεσμικά μέσα (Domingo, Heinonen, 2008: 11), μπαίνοντας έτσι δυναμικά στο παιχνίδι διαμόρφωσης της επικαιρότητας. Η δημόσια δημοσιογραφία, δηλαδή, των πολιτών και των κοινωνικών δικτύων, που αποτελεί μια λαϊκή και αυθόρμητη εναλλακτική προσέγγιση, υπερβαίνει από τη φύση της τις δημοσιογραφικές ρουτίνες κι αντιδιαστέλλεται στην αυτοματική συμμόρφωση των

επαγγελματιών δημοσιογράφων απέναντι στις οργανωτικές και οικονομικές πιέσεις, τονίζει η Hannah Arendt (Rosen, J., 1999: 23).

Γι' αυτό τα αντίστοιχα ιστολόγια ανοιχτού λογισμικού κώδικα είναι σε θέση να προωθήσουν ευκολότερα την πολιτική επικοινωνία και τον ακτιβισμό, διαδικτυακές καμπάνιες για μια ευρεία γκάμα ζητημάτων και να ριζοσπαστικοποιήσουν την κοινωνία απέναντι σε οποιαδήποτε παραβίαση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Βεβαίως, δε θα μπορούσε να λείπει κι ο σχετικός αντίλογος, έρευνες όπως του Haas διακρίνουν αρκετές ομοιότητες στην εσωτερική δομή, τη στοχοθεσία και την παραγωγή περιεχομένου στα weblogs με τα συμβατικά μέσα. Ουσιαστικά, αναφέρει πως μια ελίτ bloggers ή αλλιώς «μπλογκοζουαζία» (Ραμονέ, 2011: 62) κι εδώ καθορίζει την ατζέντα (agenda setting) ολόκληρης της μπλοκόσφαιρας με τον ίδιο ιεραρχικό τρόπο, αναπαράγοντας δημοσιευμένο υλικό και επιδιώκοντας εμπορικά οφέλη, (Haas, 2005: 388, 396).

Παρά, όμως, την υποβόσκουσα ή έκδηλη αντιπαράθεση του ιστού με τους επίσημους φορείς ενημέρωσης, υπήρξαν περιπτώσεις, όπως η ακόλουθη, που η συνεργασία τους αποδείχθηκε άκρως εποικοδομητική. Πρόκειται για τη δημόσια αναγνώριση της συμβολής του microblogging στη νίκη της ελευθερίας του λόγου από το διευθυντή της Guardian, όπου με ανάρτησή του στο Twitter στις 12/10/2009, ευχαρίστησε όλους τους αναγνώστες που σε μόλις δεκαέξι ώρες μετά το hashtag συναγερμού που σήμανε η εφημερίδα, κατάφεραν να άρουν την απόπειρα επιβολής ασφαλιστικών μέτρων εναντίον της. Η άμεση και ταχύτατη κινητοποίηση των twitters απέδωσε καρπούς στη δημοσιοποίηση του σκανδάλου τοξικών αποβλήτων της εταιρείας Traftura, που στοίχισε τη ζωή σε χιλιάδες κατοίκους της πόλης Αμπιτζάν της Ακτής του Ελεφαντοστού, (Ramonet, 2011: 116- 117), καταδεικνύοντας έτσι τον καταλυτικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το διαδίκτυο στον περαιτέρω εκδημοκρατισμό της επικοινωνίας.

Ωστόσο, ορισμένοι και δη καθιερωμένοι ειδησεογραφικοί οργανισμοί εξακολουθούν να κατέχουν σταθερά την πρωτοκαθεδρία σε αυτό που αποκαλείται «τροφική αλυσίδα» ή κύκλος των ειδήσεων. Αυτά τα «βασικά» μέσα ενημέρωσης (μητρικά πρακτορεία ειδήσεων, αλλά ακόμη και ορισμένες ειδησεογραφικές ιστοσελίδες, έγκριτες ημερήσιες εφημερίδες, μεγάλοι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί) κατ' αναλογία της έννοιας της διατήρησης των «βασικών» ειδών στη Βιολογία και τη Ζωολογία, επιβιώνοντας από τις ανακατατάξεις του χώρου, διατήρησαν το κρίσιμης σημασίας προνόμιο να καθορίζουν εκείνα την ατζέντα της επικαιρότητας διεθνώς, να δρουν δυναμικά στο σχηματισμό συγκεκριμένων περιβαλλόντων πολιτικών πληροφοριών, ελέγχοντας τον τρόπο διάδοσης των δημοσιευμένων ιστοριών τους σε ευρύ φάσμα ακροατηρίων κατά τη διάρκεια κάθε νέου κύκλου ειδήσεων (Nielsen, 2015: 2).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η κρίση των ΜΜΕ

3. 1. Οι διαστάσεις της μιντιακής κρίσης και τα ΠΔΕ

Στο μικροσκόπιο της ακαδημαϊκής έρευνας, αν και σχετικά περιορισμένα, έχει τεθεί ο ρόλος των ΜΜΕ στην πρόκληση και συντήρηση της κοινωνικοοικονομικής κρίσης διεθνώς κατά την τελευταία δεκαπενταετία, αλλά και οι διάφορες επιπτώσεις της ίδιας στη λειτουργία και τη βιωσιμότητά τους ως επιχειρήσεις. Από την άλλη, η επανάσταση που έφερε το διαδίκτυο στην επικοινωνία αναμφίβολα κλόνισε τις ιεραρχικές σταθερές των παλαιών μέσων και ο έντυπος τύπος άρχισε στο σύνολό του σταδιακά να παρακμάζει, δεδομένης της αισθητής κάμψης τόσο των διαφημιστικών του εσόδων όσο και της ανταπόκρισης του κοινού, το οποίο έκθαμβο ανακάλυπτε τον ελκυστικό κόσμο του κυβερνοχώρου, αυτόν, δηλαδή, της προαναφερθείσης ανέξοδης και εξατομικευμένης πληροφόρησης. Οι διαφημιστές, οι οποίοι άλλοτε πριμοδοτούσαν πλουσιοπάροχα τις εκδόσεις, τώρα προτιμούν περισσότερο αυτόνομους διαφημιστικούς ιστοτόπους, που δε σχετίζονται κατ' ανάγκη με την ειδησεογραφία (Burns 2010: 135) και οι εκδοτικές επιχειρήσεις που βλέπουν να χάνουν έδαφος από τις τεχνικές διαδικτυακές εταιρείες που βγαίνουν στο προσκήνιο με φθηνά ψυχαγωγικά προγράμματα, αντιλαμβάνονται την επιτακτική αναγκαιότητα της εύρεσης νέων μοντέλων διανομής και πηγών εσόδων (Παπαθανασόπουλος, 2014). Μην έχοντας άλλη λύση, λοιπόν, αρχικά στρέφονται στις περικοπές δαπανών, στις απολύσεις και στην αναζήτηση άμεσων και πιο φθηνών τρόπων παραγωγής περιεχομένων, αυξάνοντας ολοένα τα επίπεδα ανεργίας του κλάδου και πλήττοντας εντέλει την ίδια τους την αξιοπιστία.

Λόγου χάρη το 2010 η Netflix, εταιρεία streaming μετάδοσης ταινιών και σειρών, εκθρόνισε την καταξιωμένη New York Times Company από τη θέση της στη λίστα των πεντακοσίων σημαντικότερων εταιρειών στις ΗΠΑ, ενώ την ίδια χρονιά η εφημερίδα Washington Post κατήγγησε το επιτυχημένο λογοτεχνικό της ένθετο Bookworld, μείωσε το προσωπικό της και διέθεσε στη συμβολική τιμή του ενός δολαρίου το θρυλικό εβδομαδιαίο περιοδικό της, Newsweek, εφόσον αυτό είχε απολέσει το 15% των αναγνωστών του. Τα ίδια πάνω κάτω είχαν προηγηθεί και στη Βρετανία, καθώς το 2009 η λονδρέζικη Evening Standard λόγω μεγάλων οικονομικών απωλειών αποφάσισε να διατίθεται μόνο ως free press, οι Financial Times προέβησαν σε μείωση των ημερομισθίων και σε απολύσεις εργαζομένων και η εταιρεία Guardian Media, που εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα The Guardian και το εβδομαδιαίο περιοδικό The Observer, την ίδια χρονιά έκλεισε τον ισολογισμό της με απώλειες της τάξεως 120.000 ευρώ την ημέρα (Ραμονέ, 2011: 39- 40). Στη Γαλλία πολλές επί πληρωμή ημερήσιες εθνικές εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας επλήγησαν τόσο πολύ από τις δωρεάν διαθέσεις φύλλων από τις δικές τους δωρεάν ηλεκτρονικές εκδόσεις, από τους ιστοτόπους- ανθολόγια ποικίλης ύλης (agreeegators) κι από τα ιστολόγια των πολιτών, που είτε περιέκοψαν τις εκδόσεις τους, όπως έκανε η Journal du Dimanche με τα

σαββατιάτικα φύλλα της είτε πάγωσαν ή χαμήλωσαν στους μισθούς των εργαζομένων τους είτε προέβησαν σε εκτεταμένες απολύσεις ή σε αναστολή εξωτερικών ανταποκρίσεων και πρωτότυπων ερευνητικών ρεπορτάζ (Ραμονέ, 2011: 41- 42).

Τελικά, από τις παραπάνω επισημάνσεις γίνεται κατανοητό πως η «πληθωρική» είδηση (Ραμονέ, 2011: 64) που κατακλύζει το κοινό, δεν εγγυάται πάντοτε εμπειριστατωμένη γνώση. Πλέον ο φρενήρης ανταγωνισμός των δεικτών τηλεθέασης, ακροαματικότητας και αναγνωσιμότητας, καθώς επίσης το κυνήγι της αποκλειστικότητας, της ταχύτητας και της ειδησεογραφικής σπανιότητας οδηγούν τα μέσα ως επί το πλείστον σε εκπτώσεις όσον αφορά στην ποιότητα του παρεχόμενου υλικού τους. Η προχειρότητα και η εμπορικότητα που παρατηρείται στις δημοσιεύσεις και στις εκπομπές σηματοδοτούν το πέρασμα σε μια νέα εποχή αμφισβήτησης του κύρους των ΜΜΕ, καχυποψίας και δυσaráσκειας του κοινού απέναντι τους, όπου η έννοια της παραπληροφόρησης διαφοροποιείται από τις παλαιές πρακτικές της καθεστωτικής προπαγάνδας και γι' αυτό δε γίνεται εύκολα αντιληπτή (Balle, 2007: 93). Όλα συνηγορούν στον ισχυρισμό πως το κέρδος αποτελεί πια αυστηρή προτεραιότητα για τα ΜΜΕ διεθνώς (Χαιρετάκης, 2013: 70) και όχι η ποιοτική και αδογματίστη πληροφόρηση, που δυνητικά θα καθιστούσε τους πολίτες «ελεύθερους και αυτοδιοικούμενους» (Kovach & Rosenstiel, 2004: 22).

Δεν πρόκειται απλώς για τα κατασκευασμένα ψεύδη (Fake News) και τη γκρίζα ζώνη της μετα-αλήθειας (post-truth politics), τα οποία εσκεμμένα ή μη διασπείρονται τόσο στα διαδικτυακά όσο και στα πιο έγκριτα ακόμη παραδοσιακά μέσα, δημιουργώντας σύγχυση και αποπροσανατολισμό στο κοινό, αλλά πρόκειται για κάτι πιο ανεπαίσθητο και άρα πιο επικίνδυνο για το δημόσιο πνεύμα, υπογραμμίζει ο Balle (2007: 93). Η ανομολόγητα αποσπασματική ή επιλεκτική παρουσίαση των γεγονότων, η αποσιώπηση ορισμένων και η υπερβολική προβολή άλλων μας στερεί από οποιαδήποτε μορφή αντίδρασης ή κάποιας αντίστασης, δυναμιτίζοντας την ίδια στιγμή τα θεμέλια της δημοσιογραφικής ηθικής και δεοντολογίας σε όλα τα μέσα, έστω και αν το διαδίκτυο δεν αποτελεί για ορισμένους, όπως ο καθηγητής και ιστολόγος Jeff Jarvis, ένα συνηθισμένο μέσο ενημέρωσης, όπου υποχρεούται να ακολουθεί συμπεριφορικές νόρμες (Ραμονέ, 2011: 17). Ωστόσο, τα new portals και τα blogs, ακόμη κι αν τα αντιμετωπίσουμε ως το βέλτιστο αντίπαλον δέος απέναντι στους συμβατικούς τύπους δημοσιογραφίας και όντως πιο κοντά στην ιδανική αρχετυπική εικόνα της, δείχνουν να δέχονται κι αυτά ποικίλες πιέσεις πολιτικών και οικονομικών κύκλων, σημειώνει ο Πλειός (2013: 20).

Η σχολή σκέψης που θέλει τα ΜΜΕ να έχουν την ιδεολογική λειτουργία της τέταρτης εξουσίας, προσδίδει ούτως ή άλλως ταξική διάσταση στη μιντιακή κρίση, εφόσον οι ιδιοκτήτες των μέσων ως τμήμα μιας ελίτ που προωθεί τα δικά της συμφέροντα, προβάλλουν μεροληπτικά εκείνες τις οπτικές ή μεταδίδουν εκείνα τα μηνύματα που συμβάλλουν στη διατήρηση ενός συστήματος αξιών που τους εξυπηρετεί καλύτερα.

Κατά τον Πλειό (2013: 21) η αντικειμενικότητα των μέσων δεν είναι απολύτως εφικτή, διότι καθένα από αυτά σε κάποιο βαθμό υιοθετεί ιδεολογικές ερμηνείες, δηλωτικές της λογικής της επιχείρησης και των διεργασιών συγκεκριμένων πολιτικοοικονομικών φορέων, που βρίσκεται σε αλληλεπίδραση μαζί τους, χωρίς οπωσδήποτε να ταυτίζεται με τις επιδιώξεις τους.

3. 2. Η κρίση των ΜΜΕ και τα ολιγοπώλια της ενημέρωσης

Εικόνα 1

Μάλλον ως σημείο των καιρών θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η συσσώρευση μιντιακού κεφαλαίου σε κολοσσιαίους ομίλους ψηφιακών και τηλεφωνικών δικτύων, δεδομένου ότι βρισκόμαστε στη μετα-καπιταλιστική φάση της εφαρμοσμένης παγκοσμιοποίησης (Μείσον 2016: 17), όπου επιχειρείται γοργά η μετάβαση στα αχαρτογράφητα νερά μιας νέας κεφαλαιακής αυτοσυγκέντρωσης (Βεργόπουλος, 2002: 23,77). Ένθεν κακείθεν του Ατλαντικού, αλλά και σε άλλες γωνίες του πλανήτη αυτό που παρατηρείται από την αυγή της νέας χιλιετίας είναι η συνεχής υπερσυγκέντρωση ειδησεογραφικών επιχειρήσεων στα χέρια «ολιγαρχών» της ενημέρωσης, οι οποίοι κατέχουν απεριόριστη οικονομική ισχύ και βρίσκονται συνήθως σε άμεση διαπλοκή με τις εκάστοτε πολιτικές εξουσίες, οξύνοντας έτσι την πολύπλευρη κρίση στο χώρο των μέσων ενημέρωσης (Ραμονέ, 2011: 52-53).

Στη Νορβηγία περισσότερες από τις μισές εθνικές και περιφερειακές εφημερίδες ημερήσιας κυκλοφορίας έχουν εξαγοραστεί από πολυεθνικές ειδησεογραφικές εταιρείες. Το 2006 η βρετανική επενδυτική εταιρεία με την επωνυμία Mecom απέκτησε τον έλεγχο των έξι από τις δέκα μεγαλύτερες εφημερίδες της χώρας

που ανήκαν στο νορβηγικό όμιλο Orkla Media, κατόπιν τις μεταπώλησε στην εταιρεία A-pressen, που μετονομάστηκε σε AMedia (Hatcher & Haavik, 2013: 150).

Στη Βρετανία συμβαίνει κάτι ανάλογο, οι εφημερίδες Sun και Times του Λονδίνου ανήκουν στον Αμερικανοαυστραλό κροίσο των media, R. Merntoch. Στην ιδιοκτησία του από τα 1968 είχε περιέλθει και η βρετανική ταμπλόιντ εφημερίδα News of the World (NotW), την οποία έκλεισε το 2011, όταν ξέσπασε το περιβόητο σκάνδαλο τηλεφωνικών υποκλοπών, του οποίου η δημοσιοποίηση από τις ανταγωνιστικές Guardian και Daily Telegraph, προκάλεσε μεγάλη αίσθηση στην κοινή γνώμη της χώρας. Παράλληλα διαπραγματευόταν την εξαγορά του πλειοψηφικού πακέτου του βρετανικού τηλεοπτικού δικτύου Sky (BSkyB, British Sky Broadcasting) που είναι ήδη κάτοχος του 39% του μετοχικού του κεφαλαίου μέσω της εταιρείας του «21st Century Fox» (CNN Greece, 2018).

Η Fox, που προσπαθούσε να εξαγοράσει τον πανευρωπαϊκό όμιλο από τον Δεκέμβριο του 2016 και στα περιουσιακά στοιχεία της περιλαμβάνονται εφημερίδες (Wall Street Journal, New York Post) τηλεοπτικές και κινηματογραφικές εταιρείες (20th Century Fox, National Geographic Partners, Fox Television Stations), απέτυχε τελικά το 2018 να αναλάβει πλήρως τον έλεγχο του δικτύου και κατ' επέκταση των περισσότερων MME της Βρετανίας, εφόσον πλειοδότησε η αμερικανική Comcast.

Η Comcast πάλι που είναι η τρίτη μεγαλύτερη ιδιωτική εταιρεία σταθερής τηλεφωνίας και η πρώτη στη συνδρομητική τηλεόραση στις ΗΠΑ, επίσης, ελέγχει τα δίκτυα MSNBC, CNBC, USA Network και τις κινηματογραφικές παραγωγές της Universal Picture. Είναι αναμενόμενο, η συγχώνευση του Sky με την Comcast να σηματοδοτεί τη δημιουργία ενός ομίλου- κολοσσού πενήντα δύο εκατομμυρίων συνδρομητών σε ΗΠΑ και Βρετανία, καθιστώντας τον ως τον αδιαφιλονίκητο βασιλιά της συνδρομητικής τηλεόρασης και της παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών παγκοσμίως (Economy 365, 2018).

Επίσης, εντός του ατέρμονου αυτού κύκλου συγχωνεύσεων ήδη από το 2013 η Amazon του Τζεφ Μπέζος, μεγιστάνα του διαδικτυακού εμπορίου, έχει αποκτήσει τη Washington Post, προσφέροντας εξαμηνιαίο πακέτο δωρεάν ανάγνωσης των φύλων της (Prime) σε πάνω από πενήντα εκατομμύρια συνδρομητές. Το 2014 η Amazon ανέπτυξε μια δωρεάν εφαρμογή για την ταμπλέτα της Kindle, που εκτίναξε την ψηφιακή αναγνωσιμότητα της εν λόγω εφημερίδας στα ύψη (εβδομήντα εκατομμύρια ψηφιακούς επισκέπτες μηνιαίως), ξεπερνώντας ακόμη και τους New York Times. Στους δημοσιογραφικούς κύκλους η εξαγορά της Washington Post από τον Τζεφ Μπέζος, θεωρείται ότι εξασφάλιζε επιπροσθέτως ένα ισχυρό μέσο πίεσης προς την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, μάλιστα σε μια εποχή που οι αρχές των ΗΠΑ διεξήγαγαν έρευνα για υποθέσεις μονοπωλιακών πρακτικών και φοροαποφυγής που αφορούσαν τον όμιλό του (TVXS,

2016). Το 2015 η αμερικανική εταιρεία τηλεπικοινωνιών AT&T απέκτησε τη δορυφορική Direct TV και το 2016 η Verizon την AOL και τη Yahoo. Την ίδια περίοδο η κινεζική Alibaba, ανταγωνίστρια εταιρεία διαδικτυακού εμπορίου, εξαγόρασε την αγγλόφωνη εφημερίδα του Χονγκ Κονγκ, South China Morning Post, σε μία προσπάθεια να αποσπάσει την εύνοια της κινεζικής πολιτικής νομενκλατούρας.

Όταν η Vivendi (Canal Plus, Dailymotion, Universal Music) εξαγοράστηκε από τον όμιλο Bolloré, αυτός ανέλαβε το πακέτο των συνδρομητικών καναλιών της Ιταλίας και έγινε μέτοχος με 24,9 % στην Telecom Italia. Ο δε πολυσυζητημένος R. Merntoch προκειμένου να χτυπήσει τη Netflix, επιδίωξε να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια ευρωπαϊκή τηλεοπτική αυτοκρατορία και όντας ακόμη μέτοχος του βρετανικού δικτύου Sky, έχει ξεκινήσει συζητήσεις με το Sky Deutschland και το Sky Italia γι' αυτό το σκοπό. Μάλιστα, μέσω της εταιρείας του 21st Century Fox (η οποία από όταν επωλήθη στη Disney έναντι αστρονομικού τιμήματος, έχει στραφεί μόνο σε κινηματογραφικές παραγωγές) ελέγχει το 55% του Sky Deutschland και το 100% του Sky Italia αντίστοιχα (Inbusinessnews, 2019).

Στη Γαλλία ο ισχυρός άνδρας των τηλεπικοινωνιών και όπως φαίνεται και των media της χώρας, πλέον ονομάζεται Πατρίκ Ντραχί, ιδιοκτήτης της SFR. Η εταιρεία του από το Μάιο του 2016 έχει στην κατοχή της τις εφημερίδες Libération, Le Journal du Dimanche, Le Parisien, Midi Libre, τα περιοδικά L'Express, L'Expansion, Lire και L'Etudiant, τους τηλεοπτικούς σταθμούς BFM TV, RMC Découverte, i24News, τους ραδιοφωνικούς σταθμούς RMC, BFM Business και πολλά αθλητικά τηλεοπτικά κανάλια, παραβιάζοντας στην πράξη το νόμο του 1986 που απαγορεύει στη Γαλλία τη συγκέντρωση κάτω από το ίδιο εμπορικό σήμα παραπάνω από δύο μέσων ενημέρωσης εθνικής εμβέλειας. Η συνένωση δε της SRF με την Altice Media και το NextRadioTV (BFM TV, RMC κ.ά.) σε ενιαίο φορέα οδήγησε σε αναδιανομή της διαφημιστικής πίτας μεταξύ του διευρυμένου ομίλου και των Google, Apple, Facebook και Amazon (GAFA). Επιπλέον, η SRF, ακολουθώντας το επιτυχημένο παράδειγμα της Amazon, μέσω της δωρεάν εφαρμογής Presse, άρχισε να παρέχει στους δεκαοκτώ εκατομμύρια συνδρομητές της πρόσβαση στον έντυπο Τύπο που περιήλθε στην ιδιοκτησία της, αποφέροντάς της κέρδη εκατομμύρια ευρώ, εφόσον στην τελική τιμολόγηση του συνδρομητικού πακέτου που συνδυάζει τηλεφωνία (σταθερή και κινητή), διαδίκτυο και τηλεόραση συμπεριλαμβάνει και τον ειδικό φόρο (ΦΠΑ) για τον Τύπο (TVXS, 2016).

Τα παραπάνω δείγματα είναι αρκούντως αντιπροσωπευτικά της νέας ιδιοκτησιακής κατάστασης που επικρατεί σήμερα στο χώρο της ενημέρωσης, όπου από την αρχική ελπιδοφόρα σύγκλιση δραστηριοτήτων και παρεχόμενων υπηρεσιών περάσαμε σε κάτι που θυμίζει περισσότερο εξαρτημένη σχέση μεταξύ συντακτών και εργοδοσίας, μεταξύ εκδοτών και διαφημιστών. Αφενός οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι με αυτή την επενδυτική διείσδυση καταφέρνουν να διαφοροποιηθούν και να γίνουν ελκυστικότεροι με

διαρκώς νέα πακέτα προσφορών προς τους συνδρομητές τους, άρα ανταγωνιστικότεροι σε μία άκρως κορεσμένη αγορά και αφετέρου οι εκδότες του παραδοσιακού Τύπου πιστεύουν πως επιτυγχάνουν δυναμικότερη μετάδοση και ψηφιακό άνοιγμα σε ένα καινούριο κοινό, που δυνητικά θα τους «φέρει» διαφημίσεις. Άλλωστε, η πολιτική των Cookies ακριβώς αυτό εξυπηρετεί, εξατομικευμένες διαφημίσεις προϊόντων και περιεχομένου για κάθε συνδρομητή που δίνει στον πάροχο του την άδεια πρόσβασης στις προσωπικές του προτιμήσεις (TVXS, 2016).

Είναι φυσικό και αναμενόμενο υπό τις παρούσες συνθήκες να διατυπώνονται διάφορες ενστάσεις για την ποιότητα του προσφερόμενου δημοσιογραφικού υλικού μέσα από αυτές τις πλατφόρμες, διότι οι μεγαλοεπενδυτές στο χώρο των media, πρωτίστως ενδιαφέρονται για την εμπορική τους επέκταση παρά για την εδραίωση μιας ηθικής και δεοντολογίας στην ενημέρωση, τονίζει με σκεπτικισμό ο Ραμονέ (2011: 57). Η υπερσυγκέντρωση κεφαλαίου και ισχύος φαίνεται να διευκολύνει επίσης τη δανειοληψία των μεγάλων ομίλων, οι οποίοι εξοφλούν τα χρέη τους με τα κέρδη που προκύπτουν από τις εξαγορασμένες εταιρείες, ενώ παράλληλα, αποκτούν πολιτική επιρροή και προνομιούχα θέση στις συζητήσεις του εκάστοτε κράτους με τους κοινωνικούς εταίρους για θέματα απολύσεων και συλλογικών συμβάσεων στον κλάδο του Τύπου (TVXS, 2016).

Η εισαγωγή στο χρηματιστήριο αξιών πολλών δημοσιογραφικών επιχειρήσεων μαρτυρά πως μάλλον επικρατεί μια εμπορική εμμονή, εφόσον κύριο μέλημα γίνεται πλέον η μεγιστοποίηση του κέρδους των μετόχων (Ραμονέ 2011: 58). Ο Walter Wells, τέως διευθυντής στην International Herald Tribune, αναφέρει χαρακτηριστικά πως οι δημοσιογραφικές αποφάσεις στην πλειοψηφία τους λαμβάνονται πια όχι με γνώμονα την αντίληψη περί αντικειμενικής ενημέρωσης, αλλά από το πόσα σεντς θα κερδίσει η μετοχή του επενδυτικού ομίλου κάθε φορά. Συνεπώς, καθίσταται σαφές πως οι ψυχορραγούσες εκδοτικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζοντας το δίλημμα λουκέτο ή παράδοση σε τηλεπικοινωνιακούς φορείς και σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που επιθυμούν να επενδύσουν στο μιντιακό χώρο, προτιμούν το δεύτερο προκειμένου να επιβιώσουν, με τίμημα συνήθως ποικίλες ιδιοκτησιακές παρεμβάσεις στο έργο τους. Στην Αλσατία, λόγου χάριν, όταν ο τοπικός Τύπος του ομίλου L' Est Republicain πέρασε υπό τον έλεγχο της Credit mutual, τα ρεπορτάζ για την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στην Αϊτή το 2011 από την εν λόγω τράπεζα, στάθηκαν αφορμή ώστε τα συνδικάτα να καταγγείλουν διευθυντικές πιέσεις στην υπαγόρευση των άρθρων γενικότερα (Ραμονέ, 2011: 57).

Ο Pierre Laurent στο βιβλίο του «99%» εξηγεί με αφοπλιστικό τρόπο πως, αν και δεν μπορούμε να ισχυριζόμαστε με βεβαιότητα ότι ο έλεγχος της ιδιοκτησίας των μέσων ισοδυναμεί με έλεγχο του περιεχομένου τους, ωστόσο γίνεται αισθητή η διαφορά στην ύλη και τις δημοσιογραφικές αναλύσεις

ανάμεσα στα ελάχιστα εναπομείναντα ανεξάρτητα έντυπα (L'Humanite, Politis, Mediapart) στη χώρα του και σε εκείνα που ανήκουν σε μεγάλους οργανισμούς. Αυτό συμβαίνει στις ημερήσιες τοπικές εφημερίδες της περιοχής της ανατολικής Γαλλίας που έχουν όλες εξαγορασθεί από τη θυγατρική της τράπεζας Credit mutual, Ebra (Laurent, 2017: 84- 85). Ο Laurent θέτει επιπλέον τον προβληματισμό αν η συγκέντρωση τόσων μέσων σε μια χούφτα δισεκατομμυριούχων ανά τον κόσμο, γίνεται εξαιτίας του πάθους τους για την ερευνητική δημοσιογραφία και την αδέσμευτη αρθρογραφία ή εξαιτίας της φιλοδοξίας τους για ιδεολογική κυριαρχία στις μάζες των αναγνωστών και προώθηση της ταξικής μεροληψίας τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Η παγκοσμιοποίηση των ειδησεογραφικών ροών

4. 1. Το φαινόμενο «CNNeffect» και η κόπωση της συμπόνιας

Ο Έρικ Χόμπσμπάουμ στο τελευταίο κεφάλαιο του μνημειώδους έργου του «Η εποχή των Άκρων» προέβλεψε τη διολίσθηση του κόσμου σε μια περίοδο παρατεταμένης αστάθειας και πολυδιάστατης κρίσης από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και εξής (2006: 515). Αυτό πρακτικά σήμαινε το τέλος του φορντισμού και του μεταπολεμικού συστήματος σταθερών ισοτιμιών (Μπρέτον Γουντς), την ανάδυση της ακραιφνούς φιλελεύθερης δεξαμενής σκέψης που εκπροσωπούσε η σχολή του Σικάγου και την ολοκληρωτική επικράτηση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού. Η εποχή του μετριοπαθούς κείνσιανιστή Νίξον είχε περάσει ανεπιστρεπτί, η Θάτσερ στη Βρετανία και ο Ρήγκαν στις ΗΠΑ, ένθερμοι θιασώτες του δόγματος Φρίντμαν (Eranistis.net/wordpress: 2017), θα έθεταν τα θεμέλια για την εδραίωση από το 2008 και μετά αυτού που ο Φρανκ Ντέπε ονομάζει αυταρχικό καπιταλισμό (2014: 22-24). Τον Ψυχρό Πόλεμο της παλαιάς τάξης πραγμάτων θα τον διαδεχόταν ο αγώνας για επικράτηση μιας νέας παγκόσμιας τάξης που θα την χαρακτήριζαν μεν η ψηφιακή επανάσταση και η κεφαλαιακή συσσώρευση, όπως αναλύσαμε στα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσης εργασίας, επιπροσθέτως δε οι αντιφάσεις, οι ανισότητες και οι αλληλεξαρτήσεις που δημιουργεί η Παγκοσμιοποίηση στις ροές και τις αξίες των ειδήσεων (Cottle, 2009: 341).

Εντός αυτού του πλαισίου τα Παγκόσμια Δίκτυα Ενημέρωσης (ΠΔΕ) με τη συνεχή και ζωντανή τηλεοπτική κάλυψη κορυφαίων γεγονότων αρχίζουν να διαδραματίζουν ολοένα πιο σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις, στη χάραξη και την άσκηση της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής των κρατών. Αν στο παρελθόν οι επίσημα θεσμοθετημένες πηγές της κοινωνίας ήταν εκείνες που κατά κανόνα διαμόρφωναν την ατζέντα της επικαιρότητας, σήμερα το κάνουν τα μεγάλα ειδησεογραφικά πρακτορεία, οι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς, το διαδίκτυο και ο Τύπος αποτελώντας στοιχεία του «υπερωνύμιου» που συντομογραφικά αποκαλούμε ΠΔΕ (Παπαθανασόπουλος, 1997: 262).

Ο Mc Nair (2003:270) τονίζει πως το σημαίνον της εικόνας που προβάλλουν τα ΠΔΕ, αντικαθιστά πλέον τα σημανόμενα λόγων και πράξεων, δημιουργώντας έτσι ένα πλέγμα πιέσεων και αλληλεξαρτήσεων ανάμεσα στα ίδια και τους υπόλοιπους παράγοντες των διεθνών σχέσεων. Με άλλα λόγια σχηματίζεται ένας αέναος κύκλος «εξαναγκασμού» στην εξέλιξη των γεγονότων, όπου πρώτα οι αρχισυντάκτες πιέζουν τους δημοσιογράφους να παράγουν διαρκώς «φρέσκο» ειδησεογραφικό και οπτικό υλικό, κυνηγώντας την αποκλειστικότητα (scoop) και τους υψηλούς δείκτες, οι δημοσιογράφοι με τη σειρά τους πιέζουν τις κυβερνήσεις να πάρουν άμεσα θέση και να δώσουν λύση σε επιτακτικά διεθνή προβλήματα και τέλος οι

πολιτικοί πιέζουν και αυτοί τους ειδικούς εμπειρογνώμονες και τους διπλωμάτες για γρήγορες και αποτελεσματικές εισηγήσεις (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 40).

Παρατηρούμε ότι τις τελευταίες δεκαετίες οι ακαδημαϊκές συζητήσεις που στρέφονται γύρω από τη σχέση της δημοσιογραφίας με την παγκοσμιοποίηση, κινούνται σε δύο άξονες: ο ένας προσεγγίζει τις ροές επικοινωνίας υπό το πρίσμα των γεωπολιτικών και των οικονομικών ανησυχιών που γεννούν οι διεθνικές εταιρικές συσσωματώσεις στο χώρο των ΜΜΕ, οι περιφερειακές μορφές κεφαλαίου και η πρωτοκαθεδρία κορυφαίων μέσων σε αντιδιαστολή με τις αναπτυσσόμενες ροές στον παγκόσμιο Ιστό (World Wide Web), την κινητικότητα και την ύπαρξη της πολλά υποσχόμενης κοινωνίας των δικτύων (network society). Υπό αυτή την έννοια τα παγκόσμια δορυφορικά κανάλια, όπως το CNNI, με τη διασταυρούμενη κυκλοφορία, φαίνεται να βοηθούν στην ανασύνθεση των δημοσιογραφικών στυλ, να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία νέων διαλεκτικών χώρων, να σφυρηλατούν αυτό που αποκαλούμε κοσμοπολιτική νοοτροπία και παγκόσμια ιθαγένεια (Cottle, 2009: 344).

Επί της ουσίας, όμως, δεν πρόκειται για κάτι απλουστευτικό, παρά για τις ανταγωνιστικές εκφάνσεις της ίδιας της Παγκοσμιοποίησης, που χαρακτηρίζεται από εντατικοποίηση των επικοινωνιακών ροών, από παγκόσμια υποδομή, αλληλοδιείσδυση και εκτεταμένο δίκτυο κοινωνικών σχέσεων. Επομένως, εντός του πλαισίου της θεσμικής απορρύθμισης, των ιδιωτικοποιήσεων και της συνακόλουθης διακρατικής εταιρικής επέκτασης, που επιτάσσει ως προαπαιτούμενα η Παγκοσμιοποίηση, τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία, καθώς και η γνωστή εμπορική πολιτιστική βιομηχανία τείνουν να αντιπαρατίθενται σε μια δυνητικά αναδυόμενη παγκόσμια δημόσια σφαίρα (Cottle, 2009: 341).

Ο άλλος άξονας περιλαμβάνει δύο τάσεις ανάλυσης σχετικά με την επιδραστικότητα- «CNNization» των μεγάλων δυτικών δικτύων, όπως το CNN και το BBC, στην παγκόσμια αγορά ειδήσεων, στο διεθνές πολιτικό περιβάλλον και τη κοινή γνώμη, εφόσον αυτού του μεγέθους και απήχησης δημοσιογραφικές επιχειρήσεις καθορίζουν το περιεχόμενο και το μοντέλο παραγωγής που ακολουθούν τα μικρότερα περιφερειακά μέσα (Cottle, 2009: 344). Κατά πρώτον, θεωρητικοί όπως ο Robinson (1999) επισημαίνουν πως τα κυρίαρχα αυτά δίκτυα δίνουν τον τόνο σε ζητήματα που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα, δημιουργούν την ατζέντα (agenda setting) και ωθούν τις διάφορες κυβερνήσεις να κάνουν συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές. Αυτό, δηλαδή, υπονοεί έως ένα βαθμό την έλλειψη πολιτικής βούλησης και την καθοδήγηση των ιθυνόντων από τις διαθέσεις της κοινής γνώμης, ως παρεπόμενο των εντυπώσεων και των συναισθημάτων που προκαλούν οι τηλεοπτικές καλύψεις των γεγονότων από τα ΠΔΕ. Αν και είναι παρακινδυνευμένο κατά τον Παπαθανασόπουλο (1999: 65) να ειπωθεί με βεβαιότητα κάτι τέτοιο για το ρόλο των ΠΔΕ, ωστόσο οι δραματοποιημένες εικόνες και τα ρεπορτάζ φωτίζουν κάποια γεγονότα περισσότερο από άλλα, προκαλούν δημόσιες συζητήσεις και ενδεχομένως ανάληψη δράσεων από τους

πολιτικούς υπευθύνους, ιδιαίτερα όταν η εμπλοκή του εκάστοτε κράτους σχετίζεται με τα εθνικά συμφέροντα και ορισμένες εσωτερικές σκοπιμότητες. Το είδος της κάθε κρίσης, επίσης, τροφοδοτεί τη στοίχιση ή μη των μεγάλων δικτύων με την εθνική πολιτική- φαινόμενο rally behind the flag- την οποία αισθάνονται υποχρεωμένα σαν από πατριωτικό καθήκον να την υιοθετήσουν(Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 42).

Δεν είναι λίγες οι φορές, όμως, που οι δυτικές κυβερνήσεις παρά την εκτεταμένη κάλυψη κάποιου γεγονότος από τα ΠΔΕ, αρνούνται να επέμβουν (όπως στην υπόθεση της Βοσνίας) ή αντίθετα θεωρούν ότι επιβάλλεται η παρουσία τους σε συγκεκριμένες κρίσεις, όπου απουσιάζει η δημοσιογραφική κάλυψη (όπως η παρατεταμένη κατοχή του Ιράκ από τα αμερικανικά στρατεύματα την περίοδο της διακυβέρνησης Μπους). Ωστόσο, τα ΠΔΕ υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις φαίνεται όντως ότι επηρεάζουν τη λήψη σοβαρών πολιτικών αποφάσεων· αυτό συνήθως συμβαίνει όταν οι πολιτικές ηγεσίες είτε δεν έχουν αποκρυσταλλωμένη άποψη είτε όταν δεν είναι σε θέση να επιδείξουν την πρέπουσα αποφασιστικότητα για να αναλάβουν δράση, αλλά αντίθετα για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης προσπαθούν να γίνουν αρεστές στη δική τους κοινή γνώμη, ώστε να αποσείσουν την όποια σε βάρος τους αρνητική κριτική (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 41).

Κατά δεύτερον, κάποιοι θεωρητικοί αναλυτές, όπως οι Chomsky και Herman (1988) συμπεραίνουν από τις έρευνές τους ότι ούτως ή άλλως τα ΜΜΕ εργαλειοποιούνται, ακολουθώντας την επίσημη κυβερνητική γραμμή. Ειδικότερα, ο Noam Chomsky (1995: 5) σε συνέντευξή του στο περιοδικό Comity των εκδόσεων Albany Student Press (1984) και στον David Barsamian δύο χρόνια μετά (1986), διατυπώνει την άποψη πως τα Μέσα Επικοινωνίας είναι ο «καθρέφτης» της κοινωνίας, όχι ως ακριβούς απεικόνισής της, αλλά ως ερμηνευτικής διαμεσολάβησης της κοινωνικής πραγματικότητας μέσα στα πλαίσια ενός συστήματος κατήχησης και κατασκευής «νομιμοποιητικής συναίνεσης» (1995: 24), καθοδηγούμενου από τις εκάστοτε πολιτικές και επιχειρηματικές ελίτ και την κατεστημένη ιντελλιγκέντσια. Δηλαδή, κατά την άποψή του, από τους επώνυμους δημοσιογραφικούς οργανισμούς προωθείται περισσότερο μια περιορισμένη και παραμορφωτική εικόνα της πραγματικότητας που δε δίνει τις απαραίτητες προσλαμβάνουσες, ώστε η κοινή γνώμη να κατανοήσει και πιθανόν να αμφισβητήσει τη λειτουργία των υπαρχόντων θεσμισμένων δομών. Διερωτώμενος, μάλιστα, τι είναι τέλος πάντων τα ΜΜΕ, απαντά πως είναι μέρος ενός εταιρικού συμπλέγματος ιδιοκτησιακών και διευθυντικών ομάδων της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής, που έχουν αναγάγει την είδηση σε εμπορικό προϊόν και το κοινό σε απλό καταναλωτή. Ο Chomsky υποστηρίζει αυτό το οποίο αργότερα θα περιγράψει με άλλα λόγια ο Batler (2009: 36, 70-71) ως «ανταποδοτική σχέση» μεγάλου φάσματος του δημοσιογραφικού κόσμου με ισχυρά κέντρα εξουσίας και μηχανισμό αυτοπροστασίας του συστήματος από την ωμή αλήθεια.

Ο Wasserman, επίσης, ο οποίος ανήκει στην ίδια σχολή σκέψης με τον Chomsky και το Fourie, ασκεί κι αυτός κριτική στα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, εκλαμβάνοντάς τα ως κοινωνικοπολιτικές συνιστώσες ενός ηγεμονικού συστήματος νεοφιλελεύθερων δυτικών αξιών και ιδεών, που προσπαθεί να τις επιβάλει πάνω σε άλλους πολιτισμούς. Ο Fourie (2007), μάλιστα, έκανε λόγο για δυτικές ιδέες που δικαιολογούν ιμπεριαλιστικές και αποικιοκρατικές σκοπιμότητες. Γι' αυτό, σύμφωνα και με τον Ward, η απαίτηση μιας πολυσυλλεκτικής και πολύπλευρης ενημέρωσης καθώς και η αποδυτικοποίηση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας στα πλαίσια μιας συζήτησης πάνω στις αρχές της ηθικής των μέσων, είναι επίκαιρη όσο ποτέ (2009: 303).

Ήδη από το 1974 σε έκθεση της UNESCO σχετικά με τη διαμόρφωση των επικοινωνιακών ροών, αναφέρονταν οι όροι του «πολιτιστικού ιμπεριαλισμού» και της «παγκόσμιας κυριαρχίας» ή «global dominance» των διεθνικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα επικοινωνίας και των καθιερωμένων αμερικανικών και δυτικοευρωπαϊκών δικτύων, που εκμεταλλευόμενα τη διεθνοποίηση της αγοράς και τις τεχνολογικές ευκαιρίες, καταλήγουν να προάγουν το δικό τους μοντέλο πληροφόρησης (Cottle, 2009: 343). Το CNN και το BBC, ως άλλοι «ιεραπόστολοι του εταιρικού καπιταλισμού» (Herman & Mc Chesney, 1997), όπως θα δούμε παρακάτω στον τρόπο κάλυψης των πολεμικών συρράξεων σε Ιράκ και Γιουγκοσλαβία, καταφέρνουν με την *a priori* διεθνή αναγνώριση του εμπορικού τους σήματος να περάσουν μια συγκεκριμένη οπτική για τα τεκταινόμενα ως τη μόνη ορθή, τονίζει ο Cottle (2009: 344).

Μ' αυτό τον τρόπο, λοιπόν, οι μεγάλοι ειδησεογραφικοί οργανισμοί διεθνούς κύρους (ΠΔΕ) αντί να συμβάλουν στην εδραίωση μιας πολυφωνικής και διαφοροποιημένης δημόσιας σφαίρας, μάλλον δημιουργούν αμερικανικού τύπου *απαρέγκλιτες* δημοσιογραφικές νόρμες. Νόρμες τόσο ως προς τη μορφή και τον τρόπο μετάδοσης- με εικοσιτετράωρη συνεχή ροή, ζωντανές ανταποκρίσεις, ταυτόχρονες συνδέσεις από διάφορα μέρη, τηλεοπτικά παράθυρα, εντυπωσιακούς τίτλους κ.λπ. (Kolodzy, 2015: 13)- όσο κι ως προς τη θεματική μονομέρεια, τον ιδεολογικοπολιτικό προσανατολισμό και την επιφανειακή προσέγγιση, παράγοντας συνήθως φτωχά δημοκρατικά αποτελέσματα κατά τους Herman & Mc Chesney (Cottle, 2009: 344).

Το Pew Center σε έρευνά του ένα χρόνο μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους του Διεθνούς Εμπορίου στη Ν. Υόρκη (2001) κατέδειξε την αδήριτη ανάγκη του αμερικανικού κοινού για καλύτερη παρουσίαση και εις βάθος ανάλυση σύνθετων υπερεθνικών προβλημάτων. Το ίδιο το γεγονός της 11^{ης} Σεπτεμβρίου σηματοδότησε την *απαρχή* μιας εποχής παγκόσμιας πολυπλοκότητας, ποικίλων (πολιτικών, κοινωνικών, ιδεολογικών, θρησκευτικών) εντάσεων και διαρκούς ισχυροποίησης της παγκόσμιας καπιταλιστικής τάξης. Σε έναν κόσμο με πορώδη σύνορα και μια κοινωνία παγκόσμιου ρίσκου και ρευστής νεωτερικότητας κατά τον Bauman (2009), η σημαντική αύξηση της δημόσιας

εκπροσώπησης ζητημάτων πλην των τετριμμένων, προερχόμενων και από τα πιο απομακρυσμένα μέρη του πλανήτη, καθίσταται ζωτικής σημασίας. Στατιστικές μελέτες στο Ηνωμένο Βασίλειο (DFID, 2000, Dover & Barnett, 2004, Stone, 2000) εμφάνισαν μεγάλη υστέρηση των μέσων ενημέρωσης στο συγκεκριμένο τομέα, δεδομένου ότι τα θέματα πολιτικοοικονομικής φύσης (εθνικού και διεθνούς ενδιαφέροντος) φαίνεται να μονοπωλούν τον προγραμματισμό τους, αφήνοντας έξω από την ημερήσια διάταξη τα οξυμένα περιβαλλοντικά προβλήματα, το επίδικο της δίκαιης ανάπτυξης, την ανάγκη υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ευάλωτων ατόμων και ομάδων, τους «αόρατους» πολέμους και τις παραγνωρισμένες ανθρωπιστικές κρίσεις.

Η θεωρητική υπερθεμάτιση της «αποτελεσματικότητας» (CNNeffect) της τηλεοπτικής μετάδοσης βίαιων σκηνών και ειδησεογραφικών μηνυμάτων γύρω από τον ανθρώπινο πόνο, που ως πρακτική εγκαινιάστηκε από το CNN εδώ και δεκαετίες, βασίζεται στον ισχυρισμό πως μέσω της δραματοποίησης τα παγκόσμια δίκτυα ενημέρωσης μπορούν να ασκήσουν μεγαλύτερη επιρροή στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, να επιδράσουν ευκολότερα στην επανεξέταση της στρατηγικής των ισχυρών παικτών της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής και να προτρέψουν σε δυναμικές ανθρωπιστικές παρεμβάσεις, όπου χρειάζεται. Θετικό αντιπροσωπευτικό δείγμα αποτελεί το λεγόμενο «σύνδρομο του Βιετνάμ» που έπληξε λίγο πολύ ολόκληρη την αμερικανική κοινωνία και συνετέλεσε στη σταδιακή μεταστροφή της αμερικανικής κοινής γνώμης απέναντι στη συνέχιση ή μη του εν λόγω πολέμου, μετά από προβολή εικόνων και μαρτυριών από τις εκατέρωθεν βαιοπραγίες και αγριότητες, την αποκάλυψη των ανθρώπινων απωλειών και τις ανεξίτηλες ψυχολογικές επιπτώσεις του πολέμου στους επιζώντες αμερικανούς στρατιώτες (Cottle, 2009: 348)

Μια άλλη, όμως, διάσταση της «υπερέκθεσης» του κοινού στη θέα του ανθρώπινου πόνου, για την οποία γίνεται συχνά λόγος, είναι η συνακόλουθη «κόπωση της συμπόνιας», όρο που εφηύρε ο McLuhan (1965) παραφράζοντας το σύνθημα πολλών εφημερίδων σε όλο τον κόσμο που λέει πως «η διαρκής επαγρύπνηση είναι το τίμημα της ελευθερίας». Αντίθετα ο McLuhan προειδοποιεί πως το τίμημα της διαρκούς επαγρύπνησης μπορεί να είναι τελικά η αδιαφορία απέναντι στα βάσανα συνανθρώπων μας (Shaw, 2012). Όταν οι θεατές περιέρχονται σ' αυτή την κατάσταση, μοιάζουν να έχουν μουδιάσει και αδρανοποιηθεί από τη συνεχή επαφή με «τον πόνο των άλλων», φθάνοντας μάλιστα στο σημείο να τον αντιμετωπίζουν ως κάτι το φυσιολογικό και μέρος της κανονικότητας τους (Cottle, 2009: 348). Η φανερή αδυναμία κινητοποίησης συναισθημάτων και έκφρασης αποτροπιασμού απέναντι στις αιτίες που προκαλούν και διαιωνίζουν επώδυνες καταστάσεις, επιφέρει κοινωνική αποχαύνωση και αποστασιοποίηση. Ενεργός πολίτης, όμως, δεν είναι μόνο ο καλά ενημερωμένος, αλλά πολύ περισσότερο ο ευαισθητοποιημένος πολίτης που ενδέχεται να αντιδράσει μπροστά σε περιστατικά κατάφορης αδικίας και άνισης εκπροσώπησης (Ward, 2009: 303).

Οι σύγχρονες εκδηλώσεις του λεγόμενου «στρατιωτικού ανθρωπισμού» ως παρεπόμενου του CNNization στην επίλυση διεθνών κρίσεων, μπορεί να αντανakλούν κι άλλα κίνητρα που σχετίζονται είτε με την εξωτερική πολιτική και τα γεωπολιτικά συμφέροντα είτε με τις πεποιθήσεις των οικονομικών ελίτ μιας χώρας (Beck, 2005: 65). Εστιάζοντας, λοιπόν, τα παγκόσμια δίκτυα σε συγκεκριμένες συγκρούσεις αποκλείουν από τις δημόσιες και πολιτικές ατζέντες άλλα γεγονότα που χρήζουν πραγματικά άμεσης ανθρωπιστικής παρέμβασης και αλλαγών στις κρατικές πολιτικές και επομένως από αυτή τη σκοπιά μπορεί να κριθεί ελλειμματική η όποια θετική επιδραστικότητα του φαινομένου (CNNeffect). Εξάλλου, όταν η παγκόσμια αλληλεγγύη φθίνει σημαίνει πως για την πλήξη του κοινού ίσως ευθύνεται η ίδια η κόπωση των μέσων ενημέρωσης, των οποίων οι αλληπάλληλες αναπαραστάσεις μιας οδυνηρής πραγματικότητας, δεν αποσκοπούν στην ενεργοποίηση αποτρεπτικών αντανakλαστικών, αλλά τελικά χρησιμεύουν ως επικοινωνιακή «εξήγηση» ή δικαιολογία πολιτικών επιλογών διάφορων κέντρων εξουσίας (Cottle, 2009: 350).

4. 2. Ο ρόλος των ΠΔΕ μέσα από παραδείγματα κάλυψης συγκρούσεων

Στα ακόλουθα παραδείγματα επιχειρείται να διαφανεί βιβλιογραφικά και δημοσιογραφικά ο βαθμός και το είδος της παρεμβατικότητας και της ανάμειξης καθιερωμένων τηλεοπτικών και έντυπων διεθνών μέσων στην έκβαση πολιτικών γεγονότων κοσμοϊστορικής σημασίας. Παράγοντες που μπορεί να καθορίσουν ενίοτε τη στάση των ΠΔΕ είναι το ιδιοκτησιακό καθεστώς, ο αντίστοιχος ιδεολογικός προσανατολισμός τους και η πιθανή άσκηση της λεγόμενης «ενσωματωμένης» δημοσιογραφίας (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 46), δηλαδή, της μετατροπής τους σε εργαλεία συγκατάθεσης προς τις επίσημες πολιτικές διάφορων κυβερνήσεων, θέτοντας έτσι στη συζήτηση τον προβληματισμό της τήρησης ή μη ενιαίων δεοντολογικών δημοσιογραφικών προτύπων και το ευκταίο των απρόσκοπτων ροών πληροφορίας στις πλατιές μάζες.

Οι γεωπολιτικές αλλαγές που προέκυψαν μετά την πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη διάρρηξη της συμβατικής συναίνεσης ανάμεσα στις κυβερνήσεις και τα ΜΜΕ απέναντι στην κομμουνιστική απειλή, κατέστησαν τα τελευταία ικανά να επιβάλουν τη δική τους οπτική σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και διεθνών σχέσεων μέσω της ατζέντας που διαμόρφωναν (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 46). Η 11η Σεπτεμβρίου μπορεί να θεωρηθεί ως το χρονικό ορόσημο που σήμανε την απαρχή μιας σειράς προληπτικών πολέμων και την εκπόνηση ενός σχεδίου διαρκούς αγώνα εναντίον της τρομοκρατίας από την πλευρά των ΗΠΑ, με επιτρεπτή την χρήση θεμιτών και αθέμιτων μέσων σε επίπεδο κατασκοπείας, διπλωματίας και οικονομίας (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 46). Δύο

σχετικές αναφορές όπου τα δυτικά ΠΔΕ εκδηλώνουν μια συνεργατική στάση προς τις αποφάσεις των αμερικανικών κυβερνήσεων είναι όταν το 1991 κατά τη διάρκεια της κρίσης στον Κόλπο ο τότε υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, James Baker, χρησιμοποίησε το CNN ως βήμα για να απευθύνει το τελευταίο τελεσίγραφο της χώρας του προς το Σαντάμ Χουσεΐν και όταν αργότερα η Washington Post με απολογητικό ύφος σε πρωτοσέλιδό της (το περίφημο «mea culpa») δήλωνε δημόσια τη μεροληπτική κάλυψη που επεφύλαξε στον πόλεμο του Ιράκ (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 41,46). Όπως και να' χει, ζητούμενο πάντοτε παραμένει η πρόκληση να περιγράφουν οι δημοσιογράφοι «όσα περνούν μπροστά από τα μάτια τους» χωρίς παραμορφωτικούς φακούς, ώστε να προσδίδουν ακρίβεια και σοβαρότητα στο έργο τους (Χαιρετάκης, 2013: 69-70) και να υπηρετούν ακέραια την υπόθεση της ελευθεροτυπίας.

4. 2α. Η κινεζική πλατεία και το βερολινέζικο τείχος

Κοσμοϊστορικά γεγονότα σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης, όπως οι μεταρρυθμίσεις του Τενγκ Σιάο Πινγκ στην Κίνα (1978) ή η στροφή του καθεστώτος προς έναν ιδιότυπο Κρατικό Καπιταλισμό μια δεκαετία αργότερα και η νομοτελειακή κατάρρευση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, έμειναν ανεξίτηλες στη μνήμη όλων μας. Οι δέκτες της τηλεόρασης πρόβαλαν συγκλονιστικές εικόνες από τις πολύνεκρες διαδηλώσεις στην πλατεία Τιεν Αν Μεν του Πεκίνου (1989) και την αναίμακτη πτώση του Τείχους στο Βερολίνο (1989), γεγονότα που έμελλαν να σφραγίσουν τη μοίρα της ανθρωπότητας. Στην πρώτη περίπτωση ο τότε πρωθυπουργός της χώρας και Γενικός Γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας, Ζάο Ζιγιάνγκ, παρότι αρχικά φάνηκε να διαπραγματεύεται τα αιτήματα του ξεσηκωμένου πλήθους για δημοκρατικές ελευθερίες, κατέληξε να κατεβάσει τον κόκκινο στρατό και τα τανκς.

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Σε μια επίδειξη ισχύος του αμφισβητούμενου καθεστώτος, δολοφονήθηκαν εν ψυχρώ χιλιάδες ειρηνικοί διαδηλωτές. Οι κινεζικές αρχές ανέφεραν επίσημα τον θάνατο 241 διαδηλωτών, ενώ ο πραγματικός αριθμός των νεκρών, που έγινε γνωστός από τον κινεζικό Ερυθρό Σταυρό, ανερχόταν στους 2.400 (Μηχανή του Χρόνου). Ακολούθησε στο εσωτερικό αυστηρός έλεγχος της ροής των ειδήσεων και σκληρότατη προπαγάνδα από την κινεζική ηγεσία, οι ξένοι δημοσιογράφοι εκδιώχθηκαν, αφού προηγουμένως κατασχέθηκε μεγάλο μέρος του φωτογραφικού υλικού τους.

Παρά, τη φήμωση που επιβλήθηκε από το κομμουνιστικό καθεστώς στις ξένες δημοσιογραφικές αποστολές, αυτές στη συγκεκριμένη περίπτωση, έκαναν το καθήκον τους και δημοσίευσαν όσα ενοχοποιητικά φωτογραφικά αρχεία σώθηκαν, που μαζί με τα εκτενή ρεπορτάζ των διεθνών πρακτορείων, ξεσήκωσαν παγκόσμια κατακραυγή. Χαρακτηριστικό είναι το στιγμιότυπο του άντρα, ο οποίος στεκόταν μπροστά από τα τανκς στην πλατεία Τιεν Αν Μεν, που απαθανάτισε ο φωτογραφικός φακός του απεσταλμένου ρεπόρτερ του Associated Press, Τζεφ Ουάιντενερ. Στην κινεζική κοινή γνώμη, πάντως, έως σήμερα αποκρύπτονται στοιχεία από εκείνο το βράδυ της αποτρόπαιης αιματοχυσίας (4^{ης} Ιουνίου) και η εικόνα του γεγονότος παραμένει απολύτως συγκεχυμένη και οποιαδήποτε σχετική δημόσια συζήτηση αποτελεί εθνικό ταμπού (Μηχανή του Χρόνου).

Αντίστοιχα, οι κάμερες των διεθνών πρακτορείων είχαν στραφεί ήδη από το 1985 στη μεταρρυθμιστική απόπειρα του Μιχαήλ Κορμπατσόφ στην πρώην ΕΣΣΔ, την περίφημη «Περεστρόικα» και απρόσκοπτα αυτά μετέδιδαν λεπτομερώς τη διαδικασία καπιταλιστικού μετασχηματισμού των σοσιαλιστικών δημοκρατιών εν είδει ντόμινο. Θα άξιζε σ' αυτό το σημείο να παρακολουθήσουμε το χρονικό της πτώσης του επονομαζόμενου «τείχους του αίσχους» στο Βερολίνο τη νύχτα της 9ης Νοεμβρίου του 1989, για να διαπιστώσουμε τη δύναμη των μεγάλων πρακτορείων να προκρίνουν και να προοικονομούν τα γεγονότα, διοχετεύοντας στην κοινή γνώμη τις δικές τους ερμηνείες και δημοσιογραφικές αναλύσεις. Η πτώση του τείχους, λοιπόν, αν και δεν προβλήθηκε ως τέτοια, ήρθε ως παρεπόμενο μιας εσπευσμένης συνέντευξης Τύπου και αβλεψιών του κυβερνητικού εκπροσώπου Γκίντερ Σαμπόφσκι της Ανατολικής Γερμανίας. Υπό την πίεση της γενικότερης κατάστασης στις γειτονικές χώρες, το καθεστώς δια του στόματος Σαμπόφσκι ανακοίνωσε την απόφαση του Πολιτικού γραφείου της κυβέρνησης για σταδιακή έκδοση διαβατηρίων σε όσους υπηκόους της χώρας επιθυμούσαν να μεταναστεύσουν (Gazzetta.gr/plus, 2014).

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Δύο απερίσκεπτες λέξεις «άμεσα» και «το ταχύτερο» που βγήκαν από το στόμα του εκπροσώπου, που αιφνιδιάστηκε από την ερώτηση ξένου ανταποκριτή σχετικά με το χρόνο υλοποίησης αυτού του σχεδίου, στάθηκαν ικανές να πυροδοτήσουν τη μαζική φυγή και τη de facto ακύρωση της κρατικής υπόστασης της χώρας μέσα σε λίγες ώρες. Σε διάστημα τεσσάρων λεπτών από τη λήξη της συνέντευξης, το Associated Press τηλεγράφησε πως η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας άνοιγε τα σύνορά της και από εκεί και πέρα σε κλάσματα δευτερολέπτου η είδηση διαδόθηκε από τα δυτικά ΜΜΕ σε ολόκληρο τον πλανήτη. Το τι επακολούθησε είναι γνωστό, το βέβαιο είναι πάντως πως η συνένωση των δύο Γερμανιών προήλθε από την αυθόρμητη προσέλευση των επί 28 ετών διαιρεμένων Βερολινέζων στο συμβολικό τόπο του διαχωρισμού τους. Το Τείχος το γκρέμισε η φρενίτιδα χαράς των πολιτών και από τις δύο πλευρές του, αφού προηγουμένως, όμως, το είχαν «γκρεμίσει» χωρίς καμία καθυστέρηση τα διεθνή ΜΜΕ. Το παράδοξο, που με την πάροδο του χρόνου απέβη σε κάτι φυσιολογικό ή αδιάφορο στα μάτια της κοινής γνώμης, είναι ότι για πρώτη φορά στην Ιστορία τα επίσημα ΜΜΕ δημοσιοποίησαν βεβαιωμένα και παραφρασμένα δηλώσεις, οι οποίες πυροδότησαν ένα γεγονός που διαφορετικά ίσως να μην είχε καν συμβεί (Gazzetta.gr/plus, 2014).

4. 2β. Οι πόλεμοι του Κόλπου και τα αμερικανικά μέσα

Ο νεωτερικός τρόπος κάλυψης του πρώτου πολέμου στον Κόλπο από το CNN επί των ημερών του Τζορτζ Μπους του πρεσβύτερου, μας εισάγει σε μια νέα λειτουργία των ΜΜΕ, τη μετάδοση διεξαγωγής πολέμου υπό τύπον τηλεοπτικού θεάματος και ηλεκτρονικού παιχνιδιού (Sansimera.gr). Οι βομβιστικές επιθέσεις δεν αγγίζουν το κοινό που εκ του ασφαλούς τις παρακολουθεί στους δέκτες του, οι «παράπλευρες» απώλειες που αφήνουν πίσω τους οι νατοϊκές δυνάμεις τόσο και στους δυο πολέμους εναντίον του Ιράκ (1991 και 2003) όσο και εναντίον της Σερβίας το (1999) που θα εξετάσουμε παρακάτω, παρά τις διαφορετικές χρονικές περιόδους που έλαβαν χώρα και τη συνακόλουθη ψηφιακή πρόοδο που

συντελέστηκε στον τομέα της επικοινωνίας, μας εξοικειώνουν με τη σχεδόν δικαιωματική άσκηση βίας του ισχυρού έναντι των αδυνάτων. Μας εξοικειώνουν με την αποδοχή μιας μεροληπτικής προβολής, παραποίησης ή δραματοποίησης των γεγονότων, την έλλειψη στοιχειώδους αντικειμενικότητας, εφόσον τα μέσα μάς «σερβίρουν» πειστικά προσχεδιασμένες ερμηνείες που δικαιολογούν στη συνείδηση του κοινού τις επεμβάσεις των επικυρίαρχων (Εικόνες 6, 7, 8, 9).

Εικόνα 6

Εικόνα 7

Εικόνα 8

Εικόνα 9

Εικόνα 10

Ας μην ξεχνάμε την ανακριβή πατρότητα του διαβόητου κορμοράνου του CNN, που προκάλεσε παγκόσμια συγκίνηση, επιβεβαιώνοντας τη ρήση μία εικόνα χίλιες λέξεις (Χαιρετάκης, 2013: 69). Έτσι κάπως γεννιέται η μετα-αλήθεια (post-truth era) που συχνά λογίζεται ως η μόνη αλήθεια σήμερα, καθορίζοντας αποφασιστικά τη δημοσιογραφική ατζέντα της επικαιρότητας σε καίρια ζητήματα. Αρκεί κάτι, όσο παράλογο κι αν ακούγεται, να το ανακοινώσουν τα πιο έγκριτα ΜΜΕ και γίνεται άμεσα πιστευτό από τα ακροατήρια που απευθύνονται, δίχως ίχνος αμφισβήτησης από το ψηφιακό ενεργό κοινό, δίχως απορία για το πώς και από πού προέρχεται η είδηση. Ο μέσος αναγνώστης και τηλεθεατής επαφίεται στη λογική ανάθεσης στους επαγγελματίες δημοσιογράφους, που επιφορτίζονται επιπλέον με καινούριους ρόλους, όπως ήδη είδαμε. Στο σύμπαν του κυβερνοχώρου οι δημοσιογράφοι καλούνται να φιλτράρουν και να διασταυρώσουν περιεχόμενα μέσα από πλήθος αντικρουόμενων πληροφοριών. Το κάνουν; Ορισμένες φορές η πολιτική και δημοσιογραφική εξαπάτηση δεν κρατούν καν τα προσχήματα και γίνονται με εξόφθαλμο τρόπο, άλλες φορές πάλι ακολουθώντας σύνθετες στρατηγικές πειθούς διοχετεύονται σε λανθάνουσα μορφή, οπότε η διαχωριστική γραμμή ανάμεσά στην ωμή πραγματικότητα και τον «καλλωπισμό» της αλήθειας είναι τόσο λεπτή που στο τέλος καταργείται, αφήνοντας μας εκτεθειμένους σε μια μεσοβέζικη περιστασιακή αληθοφάνεια.

Οι πραγματικοί λόγοι έναρξης της επιχείρησης «καταιγίδας της ερήμου» το 1991 δεν αποτελούν απλώς εικασία, έπειτα κι από τις διαρροές εγγράφων των Wikileaks με ημερομηνία προγενέστερης της αμερικανικής επέμβασης (25 Ιουνίου 1990). Γίνεται αντιληπτό δεκαετίες μετά, πως η πολιτική των ΗΠΑ στην περιοχή της Μέσης Ανατολής ασφαλώς δε βασιζόταν σε συμπάθειες, αλλά σε καλά μελετημένες στρατηγικές των πετρελαϊκών τους συμφερόντων. Έτσι τη μία στιγμή το Ιράκ κατατασσόταν σε καλό

εταίρο που τον εφοδίαζαν με όπλα μαζικής καταστροφής, κλείνοντας τα μάτια σε θηριωδίες που όντως διέπραξε, όπως εκείνης του Μαρτίου του 1988, στην Halabja εναντίον Κούρδων αμάχων, ενώ την άλλη σε διεθνή τρομοκρατή που έκανε παράνομα χρήση χημικών όπλων (TVXS, 2011).

Τα τηλεοπτικά κανάλια και οι εφημερίδες των ΗΠΑ μεθοδικά καλλιέργησαν ένα εμπρηστικό κλίμα, βασιζόμενο στη δημιουργία επικοινωνιακών εντυπώσεων, οι οποίες θα αποσοβούσαν ενδεχομένως τις αντιδράσεις της διεθνούς κοινής γνώμης απέναντι σε μια μελλοντική στρατιωτική επιχείρηση εις βάρος του Ιράκ (TVXS, 2011). Εστίασαν στην αποδεδειγμένα στημένη καταγγελία της δεκαπεντάχρονης κόρης του Κουβεϊτιανού πρέσβη στις ΗΠΑ, Nayira al Sabah, περί στυγερής βρεφοκτονίας από τους ιρακινούς στρατιώτες σε νοσοκομείο του Κουβέιτ κατά τον ιρακινοκουβεϊτιανό πόλεμο. Πίσω από την κατάθεση στο αμερικανικό Κογκρέσο της νεαρής δήθεν εθελόντριας νοσηλεύτριας, κρυβόταν η καλά πληρωμένη από την κουβεϊτιανή κυβέρνηση εταιρεία δημοσίων σχέσεων Hill and Knowlton και η εθνικιστική οργάνωση CFK (Οργάνωση για Ελεύθερο Κουβέιτ) που συντονισμένα και οι δύο εξωθούσαν τα πράγματα στην μετέπειτα πολεμική αναμέτρηση των συμμάχων τους με το Ιράκ (1991). Η εξουθενωτική αποζημίωση προς το Κουβέιτ, που επεβλήθη στο ηττημένο Ιράκ, ήταν τόσο δυσθεώρητη για τον εξαθλιωμένο λαό του, που ούτε κατά διάνοια μπορούσε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις. Το τιμωριτικό εμπάργκο των ΗΠΑ που αβάνταραν τα διεθνή μέσα, δίνει στη χώρα το τελειωτικό χτύπημα, η επισιτιστική κρίση σοβεί με θύματα 4.000- 5.000 παιδιά κάθε μήνα και το πρόγραμμα του ΟΗΕ «ανταλλαγής τροφής με πετρέλαιο» δεν επαρκεί για να κρατήσει όρθιο τον ιρακινό λαό (TVXS, 2011).

Δώδεκα χρόνια αργότερα από τον πρώτο πόλεμο στον Κόλπο, τα αμερικανικά δίκτυα πρωταγωνιστούν στην επανάληψη της ίδιας τραγωδίας και την τελική ισοπέδωση της πολύπαθης αυτής χώρας, με την αναπαραγωγή ανυπόστατων ισχυρισμών που εμπλέκουν το Ιράκ στην αποστολή επιστολών μολυσμένων από τον επικίνδυνο βάκιλο άνθρακα, Ames. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ ακολουθώντας την τακτική σπίλωσης του ήθους του αντιπάλου, της συσκότισης και της διασποράς ηθικού πανικού/ moral panic (McQuail, 2003:566) συσχετίζει το Ιράκ με τα επτά θανατηφόρα περιστατικά που σημειώθηκαν στη χώρα. Το κανάλι ABC χρησιμοποιώντας αμφιλεγόμενες πηγές φωτογραφίζει το Ιράκ ως τον αποκλειστικό υπαίτιο της κατάστασης και στρέφει σύσσωμη την αμερικανική κοινή γνώμη εναντίον του (TVXS, 2011).

Ο Μπους ο νεώτερος μαζί με το επιτελείο του είχαν ούτως ή άλλως προαποφασίσει την εισβολή, οπότε με ηθικούς συνεργούς ορισμένα αμερικανικά μέσα επιδόθηκαν σε μια άνευ προηγούμενου φρενήρη προπαγάνδα περί δήθεν μυστικού ιρακινού οπλοστασίου, ύπαρξης πυρηνικών και βιολογικών όπλων μαζικής καταστροφής. Η επινόηση από τη CIA της ανακάλυψης δύο κινητών εργαστηρίων βιολογικού πολέμου στη Βαγδάτη, τους χαρίζει τη χρυσή ευκαιρία που αναζητούσαν, παρόλο που υψηλοί αξιωματούχοι αμφισβητούν την εγκυρότητα των πηγών. Η δημοσιογράφος Judith Miller των New York

Times σε διαρροή ηλεκτρονικού μηνύματός της που αποκαλύπτει η εφημερίδα Washington Post, παραδέχεται πως η σημαντικότερη πηγή της για τα τεκταινόμενα στο Ιράκ, ήταν ένας άνθρωπος του υποκόσμου, αυτοεξόριστος και χρηματοδοτούμενος από τη CIA για να διευθύνει το Ιρακινό Κογκρέσο (INC). Βέβαια, όπως προαναφέραμε, η εφημερίδα ζήτησε μετά τον πόλεμο δημόσια συγνώμη για τις ανακριβείς πληροφορίες που διέδωσε, αλλά αυτό δε βοήθησε άμεσα στην ανάκτηση της αξιοπιστίας της.

Ενδεικτική της καταρράκωσης του κύρους των μεγάλων ΜΜΕ είναι και η περίπτωση του αρχισυντάκτη της εφημερίδας Washington Post, Steve Coll, που στη διάρκεια του πολέμου αναγκάστηκε σε παραίτηση, διότι δεν γίνονταν δεκτά τα άρθρα του, που ήταν αντίθετα με τις κυβερνητικές αποφάσεις (Ραμονέ, 2011: 85- 86). Ο δε ανεξάρτητος αμερικανικός ιστότοπος ProPublica σε έρευνα που διεξήγαγε, κατέληξε στη διαπίστωση ότι τα αμερικανικά μέσα στο σύνολό τους διόγκωσαν μεταξύ άλλων πολλών, ακόμη και τους πανηγυρισμούς για την αποκαθήλωση του αγάλματος του Χουσεΐν μετά τον απαγχονισμό του, αποθεώνοντας έτσι την αμερικανική νίκη έναντι της τρομοκρατίας (Ραμονέ, 2011: 88). Στη Βρετανία, επίσης, η επίκληση απόρρητης πηγής από το ραδιοφωνικό δημοσιογράφο Andrew Gilligan του BBC περί ανυπόστατων πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη όπλων μαζικής εξόντωσης από το καθεστώς Χουσεΐν, εξεγείρουν την κυβέρνηση Μπλερ. Ο πρωθυπουργικός κύκλος κατασυκοφαντεί το δημοσιογραφικό δίκτυο και ασκεί τόση ψυχολογική πίεση κατά την ανάκριση στον ειδικό εμπειρογνώμονα- επιθεωρητή του ΟΗΕ, David Kelly, που αποτέλεσε την ανώνυμη πηγή του Gilligan, ώστε αυτός οδηγείται στην αυτοκτονία (Ραμονέ, 2011: 89- 90).

4. 2γ. Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και τα βρετανικά μέσα

Εικόνα 11

Εικόνα 12

Η επέμβαση των νατοϊκών δυνάμεων στην πάλαι ποτέ ενωμένη Γιουγκοσλαβία (24 Μαρτίου 1999) υπήρξε η μεγαλύτερη πολεμική επιχείρηση στην Ευρώπη μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, ενώ παρουσιάστηκε από τα δυτικά ΜΜΕ ως «προάγγελος» για την αποκατάσταση της ειρήνης και της δημοκρατίας στην περιοχή των Βαλκανίων (Ριζοσπάστης, 2009). Παρότι η επιχείρηση είχε τον κωδικό «ευσπλαχνικός άγγελος», τα αμερικανικά βομβαρδιστικά χρησιμοποιώντας ακόμη και βλήματα απεμπλουτισμένου ουρανίου εκτός από στρατιωτικούς στόχους χτυπούσαν αδιακρίτως αμάχους, σχολεία, νοσοκομεία ακόμη και νεκροταφεία επί 78 ολόκληρες ημέρες σε Κόσσοβο, Μαυροβούνιο και Σερβία. Οι απώλειες σε ανθρώπινες ζωές μόνο στη Σερβία ανέρχονται, όπως έχουν καταγραφεί από ανεξάρτητες πηγές, στις 4.000 και οι υλικές ζημιές σε 100 δισεκατομμύρια δολάρια (Καθημερινή, 2014).

Αφορμή για την έναρξη των εχθροπραξιών στάθηκε η αποτυχία των συνομιλιών στο Ραμπουγίε της Γαλλίας για την αυτονομία του Κοσσόβου, χρεώνοντας τα διεθνή δίκτυα την αποτυχία των διαπραγματεύσεων στο καθεστώς Μιλόσεβιτς, ενώ αργότερα ο στρατηγός Κλαρκ αποκάλυπτε στο βιβλίο του με τίτλο «Ο Σύγχρονος Πόλεμος» πως επρόκειτο για προαποφασισμένο γεγονός και πως οι πολεμικές προετοιμασίες της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας είχαν ξεκινήσει περίπου πριν από ένα χρόνο (Καθημερινή, 2014). Ωστόσο, δημοσίευση «εμπιστευτικού» εγγράφου που είχε συνταχθεί το 1977 από την αμερικανική CIA και τη γερμανική υπηρεσία πληροφοριών BND, πιθανολογεί πως το σχέδιο του διαμελισμού της Γιουγκοσλαβίας σε δύο βασικά μπλοκς ήταν πολύ παλιό και αποσκοπούσε στην εκ νέου γεωπολιτική αναδιανομή των Βαλκανίων σε σφαίρες επιρροής (Βήμα, 2019).

Οι βομβαρδισμοί έληξαν με την υπογραφή της (9/6/1999) συμφωνίας του Κουμάνοβο, που προέβλεπε την ανάπτυξη ειρηνευτικής δύναμης κυανοκράνων του ΟΗΕ μέχρι την τελική διευθέτηση της υπόθεσης της αυτονομίας του Κοσσόβου. Παρόλο που το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας (10/6/1999) ρητά ανέφερε το Κοσσυφοπέδιο ως αναπόσπαστο τμήμα της σερβικής επικράτειας και ενώ στο μεταξύ σημειώνονται βίαιοι εκτοπισμοί και δολοφονίες κατά του ντόπιου σερβικού στοιχείου, το 2008 μεγάλο μέρος της διεθνούς κοινότητας αναγνωρίζει την ανεξαρτησία του Κοσσόβου (Καθημερινή, 2014).

Το Κόσσοβο ήταν η αιχμή του δόρατος, όπως και τα μειονοτικά και οι αποσχίσεις, όπως αποκαλύπτει ο Robert Baer, πολιτικός αναλυτής του CNN και άλλων αμερικανικών μέσων. Ο ίδιος μαρτυρά πως έλαβε μέρος σε αποστολές προπαγάνδας κατά των Σέρβων στο Σεράγεβο και τη Σλοβενία το 1991, τις οποίες οργάνωνε η CIA διαθέτοντας πολλά εκατομμύρια δολάρια, ώστε να δημιουργήσει ένα διχαστικό και αποσχιστικό κλίμα μεταξύ των λαών της Γιουγκοσλαβίας (TVXS, 2015). Διευκρινίζει δε ότι η μετατροπή του σερβικού λαού σε «αποδιοπομπαίο τράγο» έδωσε την αφορμή για τη νατοϊκή επέμβαση (Awdnews, 2015) και ότι η μετέπειτα εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών των περιοχών αυτών από ευρωπαϊκά και αμερικανικά μονοπώλια ήταν εξ αρχής ο απώτερος στόχος (Ημεροδρόμος, 2015). Αυτό

επιβεβαιώνει και ο Καναδός οικονομολόγος , διευθυντής του Κέντρου Ερευνών για την Παγκοσμιοποίηση, Μισέλ Χοσουντόφσκι, ο οποίος επισημαίνει ότι για την οικονομική ανασυγκρότηση της καθημαγμένης Σερβίας, είχε εκπονηθεί σχέδιο από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα πολύ πιο πριν την επίθεση (Ατέχνως, 2017).

Εικόνα 13

Εικόνα 14

Όσο για τα ακριβή στοιχεία της σφαγής στη Σρεμπρένιτσα (1995), το γεγονός ακόμη διχάζει τον λαό της πολυεθνικής Βοσνίας, σύμφωνα με τα διεθνή πρακτορεία AFP και REUTERS (Καθημερινή, 2015). Τα στατιστικά δεδομένα που αναφέρουν το θάνατο 2.500- 300.000 ή ακόμη και 8.00 μουσουλμάνων αμάχων, τα οποία βασίστηκαν στις δημοσιογραφικές καλύψεις της εποχής, φαίνεται να μη συμβαδίζουν με τα τελικά πορίσματα του Ινστιτούτου Ερευνών Ειρήνης της Στοκχόλμης (SIPRI) και του Εισαγγελέα του Διεθνούς Δικαστηρίου (2010) για τη διερεύνηση των εγκλημάτων πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Τα πορίσματα αυτά μιλούν για σαφώς μικρότερο αριθμό καταγεγραμμένων νεκρών, 104.732, όπου το 40% ήταν άμαχοι, αριθμού που συνάδει με τις αναμενόμενες απώλειες ενός τριετούς αδελφοκτόνου πολέμου και όχι τόσο με το χαρακτηρισμό της γενοκτονίας, που έχει προκαλέσει αντιπαραθέσεις στη δημόσια συζήτηση σχετικά με τον ιστορικό και νομικό ορισμό της έννοιας και την ισχύ του επί τω προκειμένω (Jewish Telegraphic Agency, 2017).

Τα τότε πρωτοσέλιδα των εφημερίδων φωτογράφιζαν αναφανδόν τους Σέρβους ως τους αποκλειστικούς ενόχους, αποσιωπώντας οποιαδήποτε άλλη εκδοχή. Αργότερα, όμως, άρχισαν να ακούγονται κι άλλες φωνές και διαφορετικές απόψεις είδαν το φως της δημοσιότητας, αναθεωρώντας την επίσημη ανάγνωση της ιστορίας, όπως το άρθρο του Lewis Mac Kenzie στην канаδική εφημερίδα The Globe and Mail (2005), πρώτου διοικητή των ειρηνευτικών δυνάμεων του ΟΗΕ στο Σεράγεβο, όπου παραθέτει στοιχεία που γεννούν αμφιβολίες για την αντικειμενική δημοσιογραφική κάλυψη του γεγονότος. Ο πρώην πρεσβευτής του Καναδά στη Γιουγκοσλαβία, James Bissett, με επιστολή του στην εφημερίδα The Ottawa Citizen (2008), που είχε τίτλο «Μην ξεχάσετε όλα τα θύματα της Σρεμπρένιτσα», υπογραμμίζει και αυτός πως στα δυτικά μέσα ενημέρωσης υπήρχε η τάση τότε να αγνοούν το θάνατο ή τον εκτοπισμό χιλιάδων

Σερβοβόσνιων και Κροατών στην περιοχή λόγω της σύγκρουσης και να επικεντρώνονται αποκλειστικά στις μουσουλμανικές απώλειες, ανάγοντάς τες σε γενοκτονία αντί σε σοβαρό έγκλημα πολέμου, για το οποίο μερίδιο ευθύνης είχαν όλοι οι εμπλεκόμενοι.

Κατόπιν τούτων είναι άξιο διερεύνησης το πώς τα ευρωπαϊκά μέσα παρουσίαζαν τα γεγονότα και το γιατί η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη αναφανδόν στράφηκε υπέρ των βομβαρδισμών, με μπροστάρηδες επιφανείς ανθρώπους της δυτικής διάνοησης. Ο Σλαβόϊ Ζίζεκ, επί παραδείγματι, σε συνέντευξη του το 1999 δήλωνε κυνικά πως δεν τίθεται γι' αυτόν το δίλημμα βομβαρδισμοί ή όχι, αντιθέτως θεωρούσε πως οι Νατοϊκοί δεν βομβάρδισαν αρκετά και πως καθυστέρησαν να το κάνουν, ώστε να αποφευχθεί περαιτέρω σύρραξη (Kunstradio, 1999). Ο πολιτικός αναλυτής και καθηγητής Οικονομικών στο πανεπιστήμιο του Β. Λονδίνου, Τάκης Φωτόπουλος, στο βιβλίο του «Η Νέα Τάξη στα Βαλκάνια. Ο Πόλεμος και η Διεθνοποιημένη Οικονομία της Αγοράς» (1999, 9^ο κεφ.), προβληματιζόμενος για τη μονομέρεια και προκατάληψη στην παρουσίαση του πολέμου από την πλειοψηφία των ευρωπαϊκών ΜΜΕ της εποχής και τη δημοσκοπική στήριξη στους βομβαρδισμούς των επί της ουσίας απληροφόρητων για το βαλκανικό γίνεσθαι Ευρωπαίων πολιτών, καταλήγει στο συμπέρασμα πως η στρόφιγγα πληροφόρησης ήταν ολοκληρωτικά ελεγχόμενη από τις ελίτ που είχαν συμφέρον να διεξαγάγουν αυτόν τον πόλεμο.

Συλλήβδην τα βρετανικά μέσα με προεξάρχον το BBC, είχαν αρχίσει στα δελτία ειδήσεων να προετοιμάζουν εγκαίρως το έδαφος αφιερώνοντας τηλεοπτικό χρόνο καθημερινά στις ιστορίες ξεριζωμού των Αλβανοφώνων. Όταν οι βομβαρδισμοί βρίσκονταν σε πλήρη εξέλιξη (5-4/4/1999) υποβάθμισαν τη σημασία του γεγονότος περιορίζοντας την κάλυψή του σε λίγα λεπτά, η δε απεικόνιση των καταστροφών και των απωλειών σε ανθρώπινες ζωές ήταν ανακόλουθη της πραγματικότητας, με την επίσημη δικαιολογία των περιορισμών που επέβαλαν τα νατοϊκά στρατηγεία. Η προβολή του φιλμ που γύρισε ο ρεπόρτερ του BBC από την ισοπέδωση της Πρίστινα (8/4) συνοδεύτηκε από τη νατοϊκή εξήγηση ότι από μόνοι τους οι Σέρβοι προκάλεσαν τις ζημιές, ενώ στο κύριο δελτίο του BBC (13/4), σε αντιπερισπασμό της ολιγόλεπτης κάλυψης του πολύνεκρου χτυπήματος του σερβικού τρένου, που δημιούργησε αγανάκτηση στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, προβλήθηκαν εκτενώς ιστορίες βιασμών καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου (Φωτόπουλος, 1999).

Επιπλέον, εντελώς περιορισμένα και με σκωπτικά σχόλια εμφανίζονταν οι διαφορετικές απόψεις στα τηλεοπτικά πάνελ συζητήσεων και οι αντιπολεμικές διαδηλώσεις σε Ελλάδα και Ιταλία. Το αποκορύφωμα της πολιτικής παρέμβασης στη ροή πληροφόρησης ήταν όταν ο βρετανός πρωθυπουργός Μπλερ άσκησε δριμεία κριτική στον ανταποκριτή του BBC στο Βελιγράδι, που κατ' εξαίρεση ανέφερε πως οι βομβαρδισμοί δεν είχαν τελικά επιτελέσει το σκοπό τους, αλλά είχαν συσπειρώσει το σερβικό λαό γύρω από την ηγεσία του ακόμη περισσότερο. Ο Φωτόπουλος επισημαίνει χαρακτηριστικά πως όταν για το

βρετανικό ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο έληξε το από αέρος σφυροκόπημα, άρχισε ο «βομβαρδισμός παραπληροφόρησης» αποκλειστικά για εγκλήματα της σερβικής πλευράς κατά των Αλβανοφώνων, τα οποία μάλιστα στηλίτευσε ο Μπλερ κατά την επίσκεψή του στη Αλβανία, αλλά δεν ειπώθηκε τίποτα για τις βιαιοπραγίες του αλβανικού KLA σε βάρος του σερβικού πληθυσμού και τις εκτεταμένες καταστροφές μνημείων (Φωτόπουλος, 1999).

Σύσσωμος κι ο βρετανικός Τύπος στήριξε τη συγκεκριμένη εκστρατεία, από τις πιο προοδευτικές βρετανικές εφημερίδες, την Guardian και την Observer έως τη συντηρητική Telegraph. Οι δύο πρώτες, όμως, λόγω του ιδεολογικού τους προφίλ, θα περίμενε κανείς να είναι πιο αντικειμενικές, παρόλα αυτά δεν το έπραξαν. Ενδεικτικά, ο Φωτόπουλος αναφέρει ότι στις 7/4 ο κύριος αρθρογράφος του Guardian, Jonathan Freedland, απηύθυνε «ανοιχτή πρόσκληση» στον Κλίντον να επέμβει στρατιωτικά στο Κόσσοβο για να περάσει στα βιβλία της Ιστορίας όπως ο Λίνκολν και ο Ρούσβελτ, ενώ στις 25/4 η Observer παρουσίαζε από ανεπιβεβαίωτες πηγές λίστα με τις αγριότητες των Σέρβων, δίχως την παραμικρή αναφορά για το θάνατο δημοσιογράφων από το σφοδρό βομβαρδισμό του κτιρίου της Γιουγκοσλαβικής Ραδιοτηλεόρασης, την οποία είχε ήδη σπεύσει ο Μπλερ να την χαρακτηρίσει ως «Υπουργείο Ψεμάτων», δικαιολογώντας το γεγονός (Φωτόπουλος, 1999).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ:

Η ΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΥΕΜΕΝΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Θεωρητικό πλαίσιο ανάλυσης

1. 1. Ημερήσια διάταξη και πλαισίωση από τα MME

Ο ρόλος των MME στον καθορισμό και την ιεράρχηση της ημερήσιας θεματολογίας (Agenda Setting), καθώς επίσης και στον τρόπο πλαισίωσής της (Framing), αποτελεί κεντρικό σημείο επιστημονικής έρευνας για πολλές δεκαετίες. Όπως ακροθιγώς έχουμε αναφέρει ήδη, επικρατούν δύο κυρίως θεωρητικές προσεγγίσεις, η μία είναι η φιλελεύθερη- πλουραλιστική, που σύμφωνα μ' αυτήν τα γεγονότα είναι απολύτως ιερά και τα MME είτε αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα ως ουδέτεροι παρατηρητές (θεωρία του καθρέφτη) είτε ασκούν έλεγχο και πίεση στην εκτελεστική εξουσία και τους θεσμούς προς όφελος του κοινωνικού συνόλου (θεωρία της τέταρτης εξουσίας). Η άλλη προσέγγιση είναι η κριτική-ριζοσπαστική ('70 και '80), στην οποία τα MME τείνουν να παραποιούν και να «κατασκευάζουν» την πραγματικότητα, αναπαράγοντας την όποια κυρίαρχη ιδεολογία (Κωσταντινίδου,1992). Ωστόσο, στην εποχή των μεικτών μέσων και της ψηφιακής δημοσιογραφίας ιδιαίτερα στο β' μισό του 20^{ου} αι και στις δύο πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αι που διανύουμε, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε την ύπαρξη κι άλλων θεωρητικών προσεγγίσεων, της ερμηνευτικής και ακτιβιστικής, της κοινοτικής και της φεμινιστικής, οι οποίες εξελίσσουν το δημοσιογραφικό αντικείμενο, φέρνοντας στο προσκήνιο το κοινό και τις τοπικές κοινωνίες και επιτάσσοντας την ανάδειξη εννοιών, όπως η συμπόνια, η αλληλεγγύη, η υποκειμενικότητα και η ανάγκη (Ward, 2009: 299-300).

Όσον αφορά στην πρώτη προσέγγιση, η λεγόμενη θεωρία του καθρέφτη μοιάζει αρκετά απλουστευτική, διότι παραγνωρίζει εγγενείς περιορισμούς στην επιλογή και τη συγγραφή μιας είδησης. Οι αποφάσεις στις αίθουσες σύνταξης λαμβάνονται με γνώμονα κάποια κριτήρια, όπως η νοηματοδότηση, η εμβέλεια, ο αντίκτυπος των γεγονότων, το είδος της κρίσης ή της σύγκρουσης, η παρεμβατικότητα και η εμπλοκή υψηλά ισταμένων προσώπων (ΜακΚόμπς, Έϊνσιντελ, Ουίβε,1996: 69). Επιπλέον, δεν είναι εφικτό πάντοτε τα MME να είναι το άγρυπνο μάτι των δυσλειτουργιών του συστήματος, διότι η επικέντρωση σε κάποιες ειδήσεις αντί σε άλλες μπορεί να είναι απόρροια των επιλογών του ιδιοκτησιακού καθεστώτος κάθε δημοσιογραφικού οργανισμού, της ιδεολογικής του κατεύθυνσης, του πού εδρεύει, της οικονομικής του

αυτάρκειας, των σχέσεων που τυχόν διατηρεί με πολιτικούς και επιχειρηματικούς κύκλους, του βαθμού αναγνωρισιμότητας και αίγλης που απολαμβάνει, του γενικότερου ανταγωνισμού που επικρατεί στο χώρο κ.ά. (Καλογηράτου, 2004: 15-16 και ΜακΚόμπς, Έϊνσιντελ, Ουίβε, 1996: 34, 71).

Ο Lippmann (1922: 14) ήταν ο πρώτος που διατύπωσε την ιδέα του σχηματισμού νοητικών εικόνων της πραγματικότητας βάσει των πληροφοριών που μας διοχετεύουν τα ΜΜΕ και άλλες πηγές· όσον αφορά, λοιπόν, στη δεύτερη προσέγγιση, τα ΜΜΕ εκλαμβάνονται ως οργανωμένο σύστημα εννοιολόγησης και κατασκευής της πραγματικότητας με όρους συναίνεσης (Castells: 2010), όπου συνακόλουθα μας υποδεικνύουν τα θέματα για τα οποία πρέπει να σκεφτόμαστε, χωρίς απαραίτητα να αποτελούν τους μοναδικούς παράγοντες που επιδρούν στη διαμόρφωση των απόψεων και των συναισθημάτων που έχουμε για τον κόσμο γύρω μας (Cohen, 1963: 13). Δηλαδή, ο διαμεσολαβητικός και ερμηνευτικός ρόλος των ΜΜΕ δεν είναι αναγκαία και επαρκής συνθήκη, ώστε να ισχυρισθούμε πως η κοινή γνώμη κατευθύνεται στο σύνολό της από τα κανονιστικά πρότυπα που κάθε φορά της προτείνονται, αντίθετα το παρήγορο είναι πως η μεγάλη ποικιλία των κοινωνικών ταυτοτήτων, οι πολιτικές, πολιτισμικές και γεωγραφικές διαφοροποιήσεις, η επιλεκτικότητα και οι προτιμήσεις των ακροατηρίων που απευθύνονται τα ΜΜΕ, είναι τέτοια στοιχεία που δεν επιτρέπουν την άσκηση ίδιου βαθμού πάντοτε επιρροής προς το κοινό. (ΜακΚόμπς, Έϊνσιντελ, Ουίβε, 1996: 29).

Ο Gramsci, ωστόσο, στη θεωρία περί ηγεμονίας, αμφισβητώντας την ανεξαρτησία των ΜΜΕ, περιγράφει πως οι πολιτικοοικονομικές ελίτ κυριαρχούν και διαιώνίζουν την εξουσία τους πάνω στις κατώτερες τάξεις, θεσμοθετώντας τη δική τους αντίληψη περί πραγματικότητας και «εργαλειοποιώντας» τα ΜΜΕ γι' αυτό το σκοπό (Mouffe, 1986). Ο Pierre (1987) συμπληρώνει πως η ισχύς και η επιδραστική ιδιότητα των ιδίων των μέσων προς την κοινή γνώμη, προσελκύουν την ηγεμονεύουσα τάξη να τα χρησιμοποιήσει για να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα.

Κατά συνέπεια, ο ρόλος των ΜΜΕ είναι διττός, δεν περιορίζονται απλώς στη θυροφύλαξη και στην καθοδήγηση της προσοχής του κοινού σε συγκεκριμένα περιεχόμενα μέσω της συχνότητας της κάλυψης και της έμφασης σε ορισμένα από αυτά (Agenda Setting), αλλά σύμφωνα με τη θεωρία της πλαισίωσης (Framing), επηρεάζουν τον τρόπο που το κοινό τα σκέφτεται (Scheufele & Tewsbury, 2007: 9). Η επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου, η μεταφορική χρήση της γλώσσας, η συντακτική δομή, το ύφος και το αφηγηματικό στυλ, τα σημεία στίξης και τα σχήματα λόγου μπορούν να παρέχουν από μόνα τους πληροφορίες για τα γεγονότα και αποτελούν έμμεσα σχόλια της οπτικής του συντάκτη και του ίδιου του μέσου. Επομένως, η κατανόηση του μηνύματος μιας είδησης προκύπτει από τα ερεθίσματα για σκέψη που

δημιουργεί η γλωσσική και εξωγλωσσική πλαισίωσή της ή μ' άλλα λόγια η ανάδειξη και η αξιολόγηση πτυχών της αντιληπτής πραγματικότητας (Van Gorp, 2005: 484-485).

1. 2. Η εστίαση και η διάχυση της πληροφορίας από τα ΠΔΕ

Παρότι ζούμε σε έναν μεταεθνικό κόσμο, σε μια παγκόσμια κοινωνία διάχυτης τεχνολογίας και πληροφόρησης, διαρκούς αλληλεπίδρασης και κοινών προβλημάτων, παρατηρούνται εμπόδια στον τρόπο που οι ειδήσεις παγκόσμιου ενδιαφέροντος καταλήγουν στα διεθνή ακροατήρια. Μεταδίδονται είτε φιλτραρισμένες από την εθνική ή τοπική οπτική είτε δε φθάνουν καθόλου. Συγκεκριμένα, τα μητρικά ειδησεογραφικά πρακτορεία, όπως τα AFP, Reuters, Associated Press, CNN, BBC κ.λπ. φαίνεται να διακινούν μια ατζέντα επιλεγμένης εστίασης σε θεματολογία όχι αντικειμενικά αναγκαία, αλλά περισσότερο ενδιαφέρουσα από πολιτικής και οικονομικής πλευράς για τα δυτικά κράτη, με αποτέλεσμα να επικρατεί διευρυμένη ανισότητα στη ροή ενημέρωσης σε διεθνές επίπεδο (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 28).

Αφενός η διαβάθμιση που επικρατεί στην ειδησεογραφική κάλυψη σοβαρών ζητημάτων, φανερώνει πως τη χρηματοδότηση και τη δημόσια προσοχή μονοπωλούν οι «θορυβώδεις» κυρίως κρίσεις, που οι ισχυρές κυβερνήσεις θεωρούν απαραίτητο πως πρέπει να αναδειχθούν περισσότερο από κάποιες άλλες. Λόγου χάρη το 2003 στην κορυφή της επικαιρότητας βρισκόταν σταθερά ο πόλεμος των ΗΠΑ κατά του Ιράκ και όχι οι συγκρούσεις που μαίνονταν στη Λιβερία, οπότε παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις του ΟΗΕ για διεθνή οικονομική ενίσχυση των θυμάτων της εκεί ανθρωπιστικής κρίσης, κατέστη δυνατό να συγκεντρωθεί μόλις το 1,2% του απαιτούμενου ποσού (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 48).

Αφετέρου ο τρόπος αναμετάδοσης των διενέξεων και των κρίσεων από τα ΠΔΕ, οδηγεί συχνά σε μια μάλλον επιπόλαιη προσέγγιση, σε κινηματογραφική δραματοποίηση των γεγονότων και όχι σε ακριβή αναπαράσταση και διεισδυτική ανάλυσή τους. Η επιδίωξη προληπτικών διπλωματικών ενεργειών και η ειρηνική διευθέτηση των αντιδικιών, ενώ θα έπρεπε να είναι προτεραιότητα για τα ΠΔΕ, αυτά έρχονται σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με τη θεαματική και εντυπωσιοθηρική κάλυψη, που μπορεί αναμφίβολα να κρατήσει αμείωτο το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης για μεγάλο χρονικό διάστημα (Φραγκονικολόπουλος & Παναγιώτου, 2007: 48), αλλά δεν επιτελεί το καθήκον μιας υπεύθυνης και σφαιρικής ενημέρωσης.

Αυτό που απασχολεί εν ολίγοις τους μελετητές της διεθνούς δημοσιογραφίας είναι η απουσία της απαραίτητης παγκόσμιας οπτικής από τις εξωτερικές και διεθνείς ειδήσεις, πράγμα το οποίο ίσως θα

καθιστούσε ευκολότερη την κατανόηση της σύγχρονης «διακινδυνευμένης» πραγματικότητας (Beck, 2015) και των δυσεπίλυτων προβλημάτων ενός κόσμου που διαρκώς «μικραίνει» (Cottle, 2009a). Τα παγκόσμια δίκτυα ενημέρωσης, αν και είναι σε θέση να παίζουν καταλυτικό ρόλο στη λήψη σημαντικών πολιτικών αποφάσεων, στις αντιδράσεις της Κοινωνίας των πολιτών σε ευαίσθητα ζητήματα για την παγκόσμια κοινότητα και στην εκδήλωση μιας παγκόσμιας αλληλεγγύης και συμπόνιας απέναντι σε ανθρωπιστικές και φυσικές καταστροφές, αντ' αυτού προσφέρουν μία «εσωτερικοποιημένη» κάλυψη τις περισσότερες φορές (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 47).

Ο όρος αναφέρεται στον «τετριμμένο εθνικισμό» που προωθείται από το κατεστημένο δημοσιογραφικό σύστημα, όταν «μεταφράζονται»- προσαρμόζονται, θα λέγαμε, οι εξωτερικές ειδήσεις στις ανάγκες, αγωνίες, πεποιθήσεις και αφηγήματα των εκάστοτε εθνικών ακροατηρίων. Στην πλειοψηφία τους τα δυτικά έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα προβάλλουν ειδήσεις εσωτερικής κατανάλωσης, που έχουν ως πυρήνα κυρίως την κοινωνία, το εμπόριο, τις οικονομικές συναλλαγές και την πολιτική των κρατών τους, αλλά αισθητά λιγότερο αναφέρονται στις πολιτιστικές και περιβαλλοντικές εξελίξεις και σχεδόν καθόλου ή ελάχιστα στα γεγονότα εκείνα που επηρεάζουν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Έτσι επικρατεί η λογική της κατακερματισμένης πληροφόρησης και απουσιάζει η επίγνωση του «Άλλου» μέσω της διακειμενικότητας, λείπει, δηλαδή, η διορατική κάλυψη που θα μπορούσε να προσφέρει η ύπαρξη μιας παγκόσμιας δημοσιογραφικής ηθικής- γέφυρας επικοινωνίας ανάμεσα σε διαφορετικές τοπικές ταυτότητες και ενσωμάτωσης του ξένου στοιχείου στο εθνικό (Ward, 2008: 143). Όταν γίνεται λόγος για παγκόσμια θέαση των πραγμάτων, επουδενί εννοείται μια ομογενοποιημένη παγκόσμια κουλτούρα, αντίθετα περνάμε από την επιφανειακή και απλοϊκή παρουσίαση της είδησης εκείνης που συμβαίνει «κάπου μακριά» στην προσεκτικότερη καταγραφή, στην απροκατάληπτη ανάλυση και σύνδεσή της με ένα ευρύτερο σύστημα αλληλοεξαρτώμενων σχέσεων στη διεθνή σκηνή (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 51).

Η ανάπτυξη, επομένως, μιας διεθνικής δημοσιογραφικής οπτικής και γλώσσας όσο δύσκολη κι αν δείχνει στην υλοποίησή της, αποτελεί τη νέα πρόκληση για τα ΠΔΕ, τα οποία καλούνται να εκλάβουν τον πλανήτη ως ενιαίο χώρο και να ερμηνεύσουν όσα συμβαίνουν βάσει κριτηρίων αποδοχής, αλληλοκατανόησης και εντέλει συνύπαρξης των διαφορετικοτήτων. Ο παγκόσμιος ανταποκριτής θα έχει ως αποστολή να συλλάβει τη σύνθετη πραγματικότητα άλλων χωρών πίσω από τα φαινόμενα, να αναδείξει τη λειτουργία των διεθνικών πολιτικών οργανισμών, να διερευνήσει τα βαθύτερα αίτια των διάφορων καταστάσεων, τις επιπτώσεις τους σε υπερεθνικό επίπεδο και να μας βοηθήσει να τις αντιληφθούμε

ιδωμένες μέσα από ένα μεικτό πλαίσιο ανταγωνιστικών συμφερόντων και ιδεολογικών αντιπαραθέσεων (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 53).

1. 3. Προς μία δημοσιογραφία υπερασπιστή της ειρήνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Ως προϊόν του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης η «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη (1789) έθεσε τις βάσεις για τον ορισμό της πρώτης γενιάς ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, που προστατεύουν τον άνθρωπο από το φόβο και την κατάχρηση κάθε εξουσίας, διασφαλίζοντας την αξιοπρέπεια του ως οντότητα. Οι κοινωνικοί αγώνες του 19^{ου} αι κατά την πρώτη φάση της βιομηχανικής επανάστασης και στη συνέχεια των αρχών του 20^{ου} αι (Ρωσική Επανάσταση, 1917) επέκτειναν τα ανθρώπινα δικαιώματα στα δεύτερης γενιάς οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά. Το 1948 ο ΟΗΕ ψηφίζοντας την «Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» συμπτύσσει σε τριάντα άρθρα και των δύο γενεών δικαιώματα, δημιουργώντας το χάρτη των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο οποίος συνεχώς εμπλουτιζόμενος συμπεριλαμβάνει τα τρίτης γενιάς δικαιώματα (αναγνωρίστηκαν τη δεκαετία του 1980) που αφορούν σε πιο σύγχρονα αιτήματα, όπως η διατήρηση και προστασία του φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος, η ίση πρόσβαση στην τεχνολογία, την επικοινωνία, το δικαίωμα στην ειρήνη και την ανάπτυξη κ.λπ. (ΟΕΔΒ, 2001:39 και Shaw, 2012: 41).

Γύρω από την Οικουμενική Διακήρυξη έχουν υπάρξει αντεγκλήσεις, όπως ότι πρόκειται για μια μορφή πολιτιστικού- αξιακού επεκτατισμού των Δυτικών χωρών στον Τρίτο Κόσμο· μάλιστα εξαιτίας αυτής της θεώρησης πραγματοποιήθηκε διεθνές συνέδριο (Αλγέρι 1977), όπου αν και αναγνωρίστηκαν σκοπιμότητες και παραλείψεις στο έργο του ΟΗΕ συνολικά, ωστόσο διευκρινίστηκε η πρόθεση ορισμένων χωρών, επικαλούμενες το εθνικό δίκαιο και την πολιτιστική τους διαφοροποίηση, να παρέχουν άλλοθι σε ποικίλες παραβιάσεις σε βάρος κυρίως ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού τους (ΟΕΔΒ, 2001:40).

Ο ΟΗΕ μέσω της Διακήρυξης αυτής, αλλά και της υιοθέτησης των στόχων της Agenda 21 (25/9/2015) που για την υλοποίησή της δεσμεύτηκαν 178 χώρες με χρονικό ορίζοντα το 2030, φαίνεται να στοχεύει στο σεβασμό και τη διασφάλιση της λεγόμενης «βιώσιμης ανάπτυξης», της πολυπολιτισμικότητας, της διαφορετικότητας και της οικουμενικής ειρηνικής και δίκαιης συνύπαρξης. Έχοντας αυτό ως γνώμονα, θα ισχυριζόμασταν πως όχι μόνο ο εν λόγω Οργανισμός, αλλά και άλλοι ανεξάρτητοι διεθνικοί φορείς και οργανώσεις (Διεθνής Αμνηστία, UNICEF, ACTION AID, Γιατροί χωρίς Σύνορα κ.λπ), καθώς επίσης και οι κλάδοι της ειρηνευτικής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημοσιογραφίας, κινούνται προς την ίδια

κατεύθυνση· μάχονται, δηλαδή, για την εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης και για τη διαφύλαξη κι εμπέδωση των αυτονόητων δικαιωμάτων απανταχού της γης.

Η λεγόμενη ειρηνευτική δημοσιογραφία (peace journalism), λοιπόν, που ως όρος εισήχθη το 1960 στη βιβλιογραφία από τον Νορβηγό Johan Galtung, έχει αναδυθεί ως έτερος πόλος στη συνήθη «πολεμική» ή αντιπαραθετική δημοσιογραφική προσέγγιση, η οποία καταλήγει μάλλον σε υπεραπλουστευτικά σχήματα αντίληψης και ερμηνείας των συγκρούσεων, συχνά αγνοώντας τη σημασία τους και τις ευρύτερες επιπτώσεις τους. Η μία διερευνώντας τα πραγματικά αίτια και τις πιθανές λύσεις επικεντρώνεται στην προληπτική δράση και στην αποκλιμάκωση της έντασης, δρώντας σαν πρέσβειρα καλής θελήσεως, ενώ η άλλη ακολουθώντας τις ισχύουσες δημοσιογραφικές συμβάσεις εμμένει στο διαχωρισμό «εμείς - εσείς» και στην απεικόνιση της «ορατής» μόνο βίας στο όνομα μιας αμφίβολης αντικειμενικότητας (Kalfeli & Frangonikolopoulos: 1).

Η ειρηνευτική δημοσιογραφία παρά τη μεθοδολογική αμφισβήτηση και τις επικρίσεις που έχει δεχθεί περί ανέφικτης αποτελεσματικότητας, ήδη από το 2000 αποτελεί διακριτό, πολυσχιδές και διεπιστημονικό ερευνητικό πεδίο «κριτικού ρεαλισμού» πάνω στη διαμεσολαβούμενη πραγματικότητα, ώστε το κοινό να είναι σε θέση αυτόβουλα και ανεπηρέαστα να σχηματίσει τη δική του γνώμη για θέματα διενέξεων πέρα από τις κυρίαρχες αναγνώσεις (Lynch, 2006: 74). Επί της ουσίας αυτό που την διακρίνει από τη συνήθη πολεμική δημοσιογραφία είναι ότι η μεν πρώτη είναι προσανατολισμένη στον προπαγανδιστικό λόγο που βοηθά στην απόσπαση δημόσιας συναίνεσης για την έναρξη ή τη συνέχιση πολέμων και βίαιων αντιδράσεων στις υφιστάμενες συγκρούσεις, η δε δεύτερη είναι προσανατολισμένη στην αλήθεια ή σωστότερα στην ακρίβεια των όσων συμβαίνουν και προσφέρει στο κοινό μια βάση αξιολόγησης και αποκωδικοποίησης των πληροφοριών που φθάνουν σ' αυτό (Lynch, 2006: 75). Οι αφηγηματικές φόρμες και η επιχειρηματολογία που χρησιμοποιεί είναι τέτοια που διευκολύνουν την ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων παρουσίασης και κατανόησης των γεγονότων, κάτι που αυτόματα την απομακρύνει ως δημοσιογραφικό είδος από τη στερεοτυπική ειδησεογραφική κάλυψη (Fawcett, 2010: 221).

Οπότε η ειρηνευτική δημοσιογραφία μετατοπίζει το ενδιαφέρον της από την απλή καταγραφή και αναπαράσταση των βιαιοτήτων στα άτομα που τις βιώνουν και στον αντίκτυπο που έχουν αυτές στην ευρύτερη κοινωνία. Γίνεται, δηλαδή, γέφυρα συνεννόησης και διαλόγου ανάμεσα σε όλες τις πλευρές, χρησιμοποιώντας ένα ευρύ φάσμα πηγών, επίσημων και ανεπίσημων, δίνοντας έτσι φωνή στους κοινούς ανθρώπους και στα αφανή θύματα της εκάστοτε κρίσης· έργο της είναι να φωτίσει το παρασκήνιο, τη «μη ορατή» δομική βία και την υποβόσκουσα προπαγάνδα, να δώσει προσοχή στις μεταπολεμικές εξελίξεις και τις επανορθώσεις, να ενεργοποιήσει τα υγιή αντανakλαστικά της κοινής γνώμης και παραγόντων της

διεθνούς κοινότητας, δίχως να έχει σαν μέλημα τις εμπορικές και ανταγωνιστικές επιταγές της συμβατικής δημοσιογραφίας (Kalfeli & Frangonikolopoulos : 3).

Συνεπώς, αν μπορούμε να ισχυριστούμε πως η ειρηνευτική δημοσιογραφία εισάγει μια νέα κανονιστική θεωρία πρόληψης και επίλυσης διαφορών, ομοίως θα αναγνωρίζαμε πως και η δημοσιογραφία που προάγει και προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα (human rights journalism) είναι εξίσου σημαντική και αλληλένδετη με τη δυναμική της δράσης που αναπτύσσει η Κοινωνία των Πολιτών. Κι αυτό, διότι μπορεί να λειτουργήσει ως παρατηρητήριο αναφαίρετων δικαιωμάτων (Shaw, 2012: 36), εκπαιδύοντας ανάλογα το κοινό, έτσι ώστε να αντιδράσει και να απαιτήσει ποιοτικότερη ενημέρωση, πέρα από τη συνήθη διαστρεβλωμένη εκδοχή των γεγονότων που προωθείται από τα κυρίαρχα μέσα. Άλλωστε δεν είναι λίγες οι φορές που αυτά καταλήγουν σε «εξυπηρετητές» της εξωτερικής πολιτικής ισχυρών κυβερνήσεων, επιβεβαιώνοντας τελικά τη μάλλον μηδαμινή επιδραστικότητα τους (CNNeffect) όσον αφορά στη χάραξη ή την αλλαγή κατεύθυνσής της (Paterson & Sreberny, 2015: 10).

Κατά το Lynch (Shaw, 2012: 37) το ζητούμενο, λοιπόν, δεν είναι αυτό που λέγεται, αλλά αυτό που δε λέγεται, και μία δημοσιογραφία με ανθρώπινο πρόσωπο δε στρέφει μόνο το φακό της σε αγνοημένες και αποσιωπημένες κρίσεις, αλλά παράλληλα προβαίνει σε εμπεριστατωμένες αναλύσεις ακόμη και για όσες είναι ιδιαίτερα προβεβλημένες, χωρίς να καταφεύγει σε απλή περιγραφή πράξεων βίας και αντεκδίκησης μέσω «αφηγήσεων χάους»

που χαρακτηρίζουν σε μεγάλο ποσοστό τα παραδοσιακά ρεπορτάζ (Paterson & Sreberny, 2015: 26). Για παράδειγμα ο καναδικός ειδησεογραφικός οργανισμός «Journalists for Human Rights», που ειδικεύεται στα δικαιώματα, εκπαιδύει τους δημοσιογράφους του να διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα τα φαινόμενα καταπάτησης, ώστε να αναδεικνύουν το πρόβλημα σε όλη του την έκταση και να προκαλούν τις ανάλογες αντιδράσεις για την αντιμετώπισή του.

Ασφαλώς, μόνο μια τέτοια διεισδυτική δημοσιογραφία έχει πιθανότητες να ενεργοποιήσει τη συναισθηματική συμμετοχή και να προκαλέσει την ουσιαστική αλληλεγγύη των δυτικών ακροατηρίων των mainstream μέσων σε περιστατικά παραβιάσεων. Αντίθετα, όσο πιο προβληματικό είναι το πλαίσιο της είδησης, όσο πιο εμπαθές, μονομερές και προκατειλημμένο, τόσο και η αντίδραση του κόσμου εμφανίζεται χλιαρή ή αδιάφορη για «τα μακρινά βάσανα των άλλων», φθάνοντας στο σημείο να τα θεωρεί φυσιολογικά και αναμενόμενα (Shaw, 2012: 38-39). Στις σύγχρονες δυτικές δημοκρατίες φαίνεται να επικρατεί η λογική της ανάθεσης, δίνοντας τη δυνατότητα στις εκάστοτε πολιτικές εξουσίες να λαμβάνουν αποφάσεις ουσιαστικά ερήμην της λαϊκής βούλησης και να ενισχύουν το φαύλο κύκλο της βίας στις προβληματικές περιοχές του πλανήτη. Αναμφίβολα, οι επιλεκτικές στρατιωτικές επεμβάσεις για «ανθρωπιστικούς λόγους»

τις περισσότερες φορές απλώς διαιωνίζουν την υπάρχουσα κατάσταση ή ακόμη την επιδεινώνουν αντί να την εκτονώνουν ή πραγματικά να την επιλύουν, όπως συνέβη στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας και του Ιράκ, που είδαμε σε άλλο σημείο της εργασίας μας.

Το επίδικο είναι πώς ο αναπτυγμένος κόσμος μέσω μιας «καλής» δημοσιογραφικής πρακτικής (Shaw, 2012:40), βασισμένης στην κουλτούρα της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της αδελφότητας των λαών και του σεβασμού των δικαιωμάτων όλων ανεξαιρέτως των ανθρώπινων πλασμάτων, θα πάψει να αντιλαμβάνεται τον αναπτυσσόμενο κόσμο ως απειλή του δυτικού τρόπου ζωής. Πώς θα πάψει να τον θεωρεί ως εισβολέα στον απροσπέλαστο εσωτερικό χώρο του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, όπου κατοικεί το προνομιακό ενάμισι δισεκατομμύριο, ενώ απέξω βρίσκεται το υπόλοιπο του συνόλου του παγκόσμιου πληθυσμού (Žižek, 2016: 13). Πώς θα πάψει να ενισχύει τη νέα κάθετη ταξική διαίρεση των «τυχερών» που συνηθίζουν να ξεπλένουν τις ενοχές τους με αποστολές ανθρωπιστικής βοήθειας σε απομακρυσμένες εμπόλεμες εστίες και των «άτυχων» που παραμένουν απόκληροι και αποκλεισμένοι από τη φανταζι ευημερία του ύστερου καπιταλισμού (Paterson & Sreberny, 2015: 28).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ταυτότητα της έρευνας

2. 1. Το προς εξέταση θέμα, τα ερωτήματα, οι υποθέσεις, η επιλογή των μέσων και η μεθοδολογία

Στις 3 Απριλίου του 2018 ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Αντόνιο Γκουτέρες απηύθυνε έκκληση για συγκέντρωση βοήθειας 2,96 δισεκατομμυρίων δολαρίων για τον «πολύπαθο» λαό της Υεμένης, που μαστίζεται από τη χειρότερη ανθρωπιστική κρίση στον κόσμο, όπως την χαρακτήρισε κι ο ίδιος. Μια μέρα πριν από την πρωτοβουλία του Οργανισμού, είχε σημειωθεί πολύνεκρη επίθεση στο λιμάνι Χοντέιντα με θύματα παιδιά κυρίως, που θεωρήθηκε ως η πιο αιματηρή σε βάρος του άμαχου πληθυσμού από την έναρξη του εμφυλίου πολέμου στη χώρα, το Μάρτιο του 2015, όταν απέτυχε η επιχειρούμενη «Αραβική Άνοιξη» να τελεσφορήσει στη χώρα (TVXS, 2018).

Η Υεμένη ή αλλιώς η πάλαι ποτέ «Ευδαίμων Αραβία», εξαιτίας της εμφύλιας διαμάχης αντίπαλων πολιτικών ομάδων για τη νομή της εξουσίας, είναι αυτή τη στιγμή το φτωχότερο και πιο εξαθλιωμένο κράτος της Μέσης Ανατολής, παρότι προικισμένο με οάσεις στα δυτικά υψίπεδα και τέτοιες κλιματολογικές- γεωγραφικές συνθήκες που ευνοούν την πλούσια βλάστηση και τις καλλιέργειες, άρα και την επάρκεια τροφής. Η παρούσα κατάσταση δε θυμίζει πλέον σε τίποτα τις αλλοτινές ειρηνικές εικόνες από τα ψαροχώρια στην Ερυθρά Θάλασσα, τις ορεινές καστροπολιτείες, την απέραντη Αραβική Έρημο που εκτείνεται στα εδάφη της, τα απομεινάρια του παλατιού της βασίλισσας του Σαβά, τη χωμάτινη πόλη Σιμπάμ, την αποκαλούμενη ως το «Μανχάταν της Ανατολής» ή την αρχαία πόλη Σαναά, χαρακτηρισμένη από την UNESCO ως μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι συρράξεις, που μαίνονται ήδη πέντε χρόνια, χονδρικά διεξάγονται μεταξύ δύο αντίπαλων ομάδων που συχνά αλλάζουν στρατόπεδο και προστάτες, δημιουργώντας μια κατάσταση δυσεπίλυτου Εμφυλίου τύπου Μπάμπουσκα (Infowar: 2019), εφόσον από τον Αύγουστο του 2019 τα ΗΑΕ και η Σαουδική Αραβία βρίσκονται σε μεταξύ τους αντιπαράθεση, αν και στην ίδια συμμαχία, για το ποια εδάφη της χώρας θα πρωτοελέγξει καθένα. Στην πρώτη ομάδα εντάσσονται οι αντάρτες Χούτι, μαχητές της Αλ Κάιντα και του Ισλαμικού κράτους, που κατέχουν περιοχές στην επικράτεια, και οι υποστηρικτές του πρώην πρόεδρου της Ενωμένης Υεμένης, Αλί Αμπντουλάχ Σαλέχ, που συμμαχώντας περιστασιακά, αν και άσπονδοι εχθροί, κατέληξαν να ελέγχουν τη de jure πρωτεύουσα Σαναά. Στη δεύτερη ομάδα ανήκουν οι υποστηριζόμενοι από τα ΗΑΕ αυτονομιστές του Νότου (STC), οι μαχητές της Μουσουλμανικής Αδελφότητας (κίνημα islah) και οι υποστηριζόμενες από τη Σαουδική Αραβία δυνάμεις, πιστές στην κυβέρνηση του εκλεγμένου προέδρου Αμπντ Ραμπ Μανσούρ Χαντί (2012), η οποία χαίρει διεθνούς αναγνώρισης και εδρεύει στο Άντεν, καθιστώντας το de facto πρωτεύουσα (Χάρτης 1).

Areas of control in Yemen

Source: IHS Conflict Monitor, March 2019

BBC Χάρτης 1

Οι μεν συνεπικουρούνται από το Ιράν, οι δε από συνασπισμό δυνάμεων καθοδηγούμενων από τη Σαουδική Αραβία (New York Time, 2015), η οποία ενεπλάκη και τυπικά στις αεροπορικές επιδρομές και τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένου του αποκλεισμού (6/11/2015) των λιμανιών της χώρας, μετά από εκτόξευση πυραύλου από τους Χούτι εναντίον του Ριάντ, με αποτέλεσμα τη ραγδαία επιδείνωση της ανθρωπιστικής κρίσης. Έτσι η χώρα διχοτομήθηκε και μετατράπηκε σε θέατρο θρησκευτικής έριδας και ανταγωνισμού (ξένων και εγχώριων) συμφερόντων· το αποτέλεσμα λίγο πολύ γνωστό, επιδημία χολέρας και επισιτιστικές ελλείψεις πλήττουν τον πληθυσμό, πέραν των τραυματισμών και των έμψυχων απωλειών από τις εχθροπραξίες.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, επιβεβαίωσε πως η πλειοψηφία των θυμάτων αυτού του πολέμου είναι κυρίως παιδιά (100.000) που πέθαναν από τους βομβαρδισμούς, τη βίαιη στρατολόγηση, τη χολέρα και το λιμό και τουλάχιστον 2.000.000 ακόμη βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο (TVXS, 2018). Το BBC σε δημοσίευσμά του (21/3/2019) παραθέτει αναλυτικά την κρίση σε αριθμούς, επικαλούμενο στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών για το 2017: τουλάχιστον 5.159 πολίτες έχασαν τη ζωή τους και 8.761 τραυματίστηκαν,

το 20% εξ αυτών παιδιά που σκοτώθηκαν από τις αεροπορικές επιθέσεις της συμμαχίας με επικεφαλής τη Σαουδική Αραβία. Περίπου 20.000.000 άνθρωποι χρήζουν άμεσης επισιτιστικής και ιατροφαρμακευτικής βοήθειας, εκ των οποίων τα 11.000.000 είναι παιδιά. Εξαιτίας του ότι μόνο το 45% των κρατικών δομών Υγείας λειτουργούν στη χώρα, 15.000.000 κάτοικοι δεν απολαμβάνουν έστω τη στοιχειώδη πρωτοβάθμια περίθαλψη και έτσι έχουν σημειωθεί για το ίδιο έτος 2.196 θάνατοι από Χολέρα. Παράλληλα, 188.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν σε γειτονικές χώρες και περισσότεροι από 2.000.000 υπήρξαν θύματα βίαιου εκτοπισμού στο εσωτερικό της χώρας.

Ωστόσο, δημοσίευμα του Economist (2018) αποδίδει επιπροσθέτως την επιδείνωση της κατάστασης στη λειψυδρία, που προκλήθηκε εξαιτίας των αυξημένων ποτιστικών αναγκών για τη συστηματική καλλιέργεια του πολύ δημοφιλούς στη χώρα ναρκωτικού φυτού «κατ». Ανεξάρτητα, όμως, από αυτή την παράμετρο, η παρατεινόμενη αδυναμία επίλυσης του θέματος σε διπλωματικό επίπεδο και ουσιαστικής κινητοποίησης της παγκόσμιας κοινής γνώμης, κάτι που ίσως θα επέσπευδε τον τερματισμό αυτού του ανηλεούς εμφύλιου σπαραγμού και της συνακόλουθης πρωτοφανούς σε μέγεθος ανθρωπιστικής κρίσης, εγείρει πολλά ερωτήματα που δεν έχουν ακόμη απαντηθεί. Δεν έχουν τουλάχιστον απαντηθεί υπό το πρίσμα μιας παγκόσμιας δημοσιογραφικής ηθικής και δεοντολογίας σε θέματα κάλυψης συγκρούσεων, παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειρηνευτικής στοχοθεσίας.

Οπότε, οφείλουμε να αναρωτηθούμε μήπως ευθύνονται για τη συνέχιση της συγκεκριμένης τραγωδίας όχι μόνο οι εμπλεκόμενες άμεσα ή έμμεσα πλευρές και οι ηγεσίες, που δε φαίνεται να διαθέτουν την πολιτική βούληση να βάλουν ένα τέλος σε αυτά που συμβαίνουν στην Υεμένη, αλλά και ο τρόπος παρουσίασης από τα διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία; Μήπως κι αυτά δεν κατέστησαν την ανθρωπιστική πλευρά του προβλήματος αρκούντως ορατή στις πραγματικά τραγικές της διαστάσεις ή μήπως προσέγγισαν κάπως διεκπεραιωτικά τα εκεί τεκταινόμενα, εστιάζοντας στις στρατιωτικές επιχειρήσεις παρά στην έκταση του ανθρώπινου πόνου και τα πραγματικά αίτια που τον προκάλεσαν; Κατόρθωσαν ή όχι να διερευνήσουν σε βάθος και αποτελεσματικά το θέμα, ώστε να προκαλέσουν την προσδοκώμενη διεθνή αντίδραση και τον αποτροπιασμό, την ενεργοποίηση κοινωνικής αλληλεγγύης και την άσκηση πίεσης για επιβολή σοβαρών κυρωτικών μέτρων από τη διεθνή κοινότητα στα κράτη που έχουν συμφέρον να υποκινούν και να συντηρούν την κρίση; Έβαλαν τελικά ένα λιθαράκι προς την έναρξη της ειρηνευτικής διαδικασίας και την επιστροφή στην ομαλότητα στην περιοχή;

Yemen Girl Who Turned World's Eyes to Famine Is Dead

Amal Hussain, who died at age 7. "My heart is broken," her mother said. Tyler Hicks/The New York Times

Εικόνα 15

Στη μελέτη περίπτωσης που ακολουθεί, μέσα από το πλήθος των δημοσιευμάτων στον προσβάσιμο ηλεκτρονικό Τύπο, επιλέχθηκαν εκείνα που συναντάμε σε δύο από τους πιο γνωστούς ειδησεογραφικούς ιστότοπους στο δυτικό κόσμο, το CNN (Greece) και το EURONEWS (Greece). Η επιλογή έγινε με γνώμονα να ιδωθεί αυτό καθεαυτό το πρόβλημα από δύο σκοπιές: ενός πρωτοπόρου αμερικανικού μέσου που αποτελεί από μόνο του δημοσιογραφική σχολή, όπως ήδη έχουμε παραπάνω αναλύσει, και ενός παγιωμένου ευρωπαϊκού μέσου που δυνάμει αντανακλά τη φιλοσοφία που διέπει επιμέρους την ευρωπαϊκή δημοσιογραφία.

Το CNN (Cable News Network) δε χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις, πρόκειται για το γνωστό σε όλους αμερικανικό δορυφορικό και καλωδιακό τηλεοπτικό δίκτυο ενημέρωσης, που εγκαينίασε από το 1980 την εικοσιτετράωρη μετάδοση (Kolodzy, 2015: 13) μαζί με τα «ζωντανά» ρεπορτάζ στον τόπο όπου διαδραματίζονταν τα γεγονότα. Ως κανάλι είναι παγκόσμιας εμβέλειας και το πρόγραμμά του εκπέμπεται μέσω του CNN International σε πάνω από 212 χώρες, ενώ παράλληλά διαθέτει αμερικανική, διεθνή και πολυεθνικές ιστοσελίδες (Εγκυκλοπαίδεια Britannica). Η ελληνική του ηλεκτρονική εκδοχή αποτελεί έναν mainstream ειδησεογραφικό ιστότοπο ποικίλης ύλης, όπου διαθέτει όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά μιας διαδικτυακής εφημερίδας ως προς τον τεχνικό σχεδιασμό και τις οργανωτικές μεθόδους που επιτάσσει η δημοσιογραφία της σύγκλισης/ convergence journalism (Kolodzy, 2015: 14, 16), αντανakλώντας το φιλελεύθερο μοντέλο δημοσιογραφικής θέασης με στοιχεία επαγγελματισμού, αντικειμενικότητας και ουδετερότητας. Αυτό το μοντέλο που απαντάται στην Αγγλία, την Ιρλανδία και τη Β. Αμερική, το

χαρακτηρίζουν κατεξοχήν η μεγάλη κυκλοφορία, η εμπορικότητα, η λογική των μηχανισμών της αγοράς και η κάθετη διαμεσολάβηση ανάμεσα στις πολιτικές και λοιπές ελίτ και ένα μαζικό κοινό, όχι απαραίτητα πολιτικοποιημένο. Παρουσιάζει δε αρκετές διαφοροποιήσεις στην εφαρμογή του σε κάθε χώρα, ώστε δύσκολα θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για ένα ενιαίο αγγλοαμερικανικό δημοσιογραφικό σύστημα με σαφείς διαχωριστικές όσον αφορά στην εμπορικότητα και την πολιτικοποίηση της φυσιογνωμίας του (Hallin & Mancini, 2004: 10-11,22).

Το EURONEWS πάλι, είναι διεθνές πολυγλωσσικό τηλεοπτικό κανάλι με αντίστοιχες πολυεθνικές ιστοσελίδες. Ιδρύθηκε από την EBU (European Broadcasting Union/ Ευρωπαϊκή Ραδιοτηλεοπτική Ένωση) με έδρα τη Λυών της Γαλλίας και από το 1993 μεταδίδει τα γεγονότα βάσει μιας πανευρωπαϊκής οπτικής, φιλοδοξώντας να αποτελέσει το δημοσιογραφικό ανταγωνιστή του κολοσσιαίου CNN. Παραδοσιακά, θα λέγαμε πως εστιάζει στο δημοκρατικό κορπορατιστικό μοντέλο επικοινωνίας, που ανθεί με διάφορες εκφάνσεις στη βόρεια και ηπειρωτική Ευρώπη, δηλαδή, στην συνύπαρξη εμπορικότητας, σχετικής εκπροσώπησης των πολιτικών διαιρέσεων στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και ενεργούς, αν και νομικά περιορισμένης, κρατικής παρέμβασης ή επιγραμματικά, ενός ελεγχόμενου «πολιτικού παραλληλισμού», σύμφωνα με τους Hallin & Mancini (2004: 11).

Στα 1997 αρχίζει να ακολουθείται κι εδώ η πρακτική των συγχωνεύσεων, των εξαγορών και των επεκτάσεων με ό,τι μπορεί να συνεπάγεται αυτό για την τελική διαμόρφωση του δικτύου. Έτσι το 49% από τις μετοχές του, συνιδιοκτησίας των ιδρυτών και μετόχων εννέα ραδιοτηλεοπτικών φορέων ευρωπαϊκών χωρών (SOCEMIE), περνάει στο βρετανικό ITN (Telecompaper, 1997). Στα 2003 το συγκεκριμένο μετοχικό ποσοστό ξαναποκτάται από την μητρική εταιρεία και στα 2006 εξαγοράζεται μόλις το 1% από τη νορβηγική δημόσια τηλεόραση (NTU), (Digital Spy, 2006). Το 2009, τέσσερεις γίνονται οι κύριοι μέτοχοι: η κρατική γαλλική τηλεόραση (FT), η τουρκική Ραδιοτηλεόραση (TRT), η ιταλική RAI και η ρωσική VGTRK, πράγμα που επηρεάζει κυρίως την ημερήσια διάταξη και όχι τόσο τη συνήθη ευρωπαϊκή δημοσιογραφική παράδοση, που ιστορικά είναι πιο ευαισθητοποιημένη σε θέματα δικαιωμάτων.

Στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης της παγκόσμιας δορυφορικής αγοράς ειδήσεων συνολικού τζίρου 250 εκατομμυρίων δολαρίων ετησίως, η πίττα εξακολουθεί να διανέμεται κυρίως στα τέσσερα μεγάλα πρακτορεία, στο APTN, στο Reuters, στο EBU και το CNN, αναπτύσσοντας σχέσεις αλληλεξάρτησης και ανταγωνισμού μεταξύ τους. Τα δύο πρώτα, όπως πωλούν τις δικές τους παραγωγές σε ολόκληρο τον πλανήτη, έτσι έχουν πελάτες το EBU και το CNN, στα διεθνή τουλάχιστον. Παράλληλα, το μεν EBU το υλικό του από τους ευρωπαϊκούς ραδιοτηλεοπτικούς φορείς το προωθεί μέσω μιας υπηρεσίας ανταλλαγής ειδήσεων στα συνδεδεμένα μέλη του, συμπεριλαμβανομένων των APTN και Reuters. Το CNN από την πλευρά του, αν και αποτελεί παγκόσμιο τροφοδότη ειδήσεων, χρησιμοποιεί το οπτικοακουστικό και το

έκτακτο ειδησεογραφικό υλικό των άλλων πρακτορείων (Paterson & Sreberny, 2015: 153- 154). Συνεπώς, εξ αρχής γίνεται αντιληπτό πως επί της ουσίας οι πηγές πληροφόρησης είναι αδιαφοροποιήτες και οι όποιες παραλλαγές στην προβολή ενός θέματος «κοινής αποδοχής», εν προκειμένω τα παρεπόμενα της σύγκρουσης στην Υεμένη, ενδέχεται να αφορούν περισσότερο στην ποσότητα και τη συχνότητα των δημοσιευμάτων και στην αφηγηματική πολυμεσική τεχνική, παρά στην αναλυτικότερη προσέγγιση.

Στην έρευνά μας αναζητήθηκε διαδικτυακά η λέξη κλειδί «Υεμένη» και διατρέξαμε μια χρονική περίοδο περίπου τεσσάρων ετών, όπου η εξέλιξη των γεγονότων μάς κατηύθυνε. Έτσι, ξεκινώντας από τον Οκτώβριο του 2016, τότε που η εκδήλωση της χολέρας στη χώρα λαμβάνει διαστάσεις πανδημίας (CNN, Greece, 8/10/2016) φθάνουμε στο Νοέμβριο του 2019, όπου μετά από πέντε αιματηρά χρόνια επετεύχθη επιτέλους ειρηνευτική συμφωνία (Συμφωνία του Ριάντ) ανάμεσα στους αντάρτες της νότιας Υεμένης και το συνασπισμό δυνάμεων υπό την αιγίδα της Σαουδικής Αραβίας (EURONEWS, 5/11/2019), με αιώτερο στόχο την έναρξη διαπραγματεύσεων για τερματισμό του πολέμου και συμμετοχή του Μεταβατικού Συμβουλίου (STC) των αυτονομιστών στη νέα κυβέρνηση.

Οι προς εξέταση υποθέσεις εργασίας που διερευνώνται είναι οι εξής:

1^η Υπόθεση: Οι ηλεκτρονικές εκδόσεις των CNN και EURONEWS με την κάλυψη που προσέφεραν στην εν λόγω πολυετή σύγκρουση, εκτός από περιγραφές βιαιοτήτων και ωμής έκθεσης του ανθρώπινου πόνου, οδήγησαν τη διεθνή κοινή γνώμη στην επίγνωση και την κατανόηση της δυναμικής της σύγκρουσης, προκειμένου να απαιτήσει τον τερματισμό του πολέμου και την άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών του.

2^η Υπόθεση: Η μορφή της δημοσιογραφικής αφήγησης των δικτύων αυτών ήταν τέτοια που να εισαγάγει επιτακτικά το θέμα της αποκλιμάκωσης, της ειρήνευσης και της ανασυγκρότησης της χώρας στην ατζέντα της εξωτερικής πολιτικής των κυβερνήσεων των ισχυρών παικτών στην παγκόσμια σκηνή και να επηρεάσει τις αποφάσεις τους.

3^η Υπόθεση: Τα δημοσιεύματα διατρέχει η ολιστική οπτική μιας παγκόσμιας δημοσιογραφικής ηθικής, η οποία εκλαμβάνει τις κατά τόπους συγκρούσεις ως μέρος ενός συνολικότερου προβλήματος εκδήλωσης εθνικιστικών/ φονταμενταλιστικών ανταγωνισμών, δυτικής ιμπεριαλιστικής ηγεμόνευσης, καπιταλιστικής εκμετάλλευσης και απουσίας της αναγκαίας πανανθρώπινης αλληλεγγύης.

Η έρευνα σχετικά με την ανθρωπιστική κρίση στην Υεμένη ακολούθησε την επαγωγική μέθοδο: α) ποσοτικής ανάλυσης του περιεχομένου με χρήση του Microsoft Excel, β) ποιοτικής ανάλυσης της αφήγησης των αναρτήσεων των δύο δικτύων. Στο πρώτο σκέλος μάς εξυπηρετούν τα εξής στοχευμένα ερωτήματα τα οποία αποδίδονται διαγραμματικά για λόγους στατιστικής ποσόστωσης: 1) Συγκριτικά πόσα

δημοσιεύματα αφιερωμένα στην Υεμένη απαντώνται στο καθένα από τα δύο μέσα στο χρονικό διάστημα που μας ενδιαφέρει; 2) Πόσα εξ αυτών αναφέρονται στην ανθρωπιστική κρίση και τις συστηματικές παραβιάσεις ακόμη και των στοιχειωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων; 3) Πόσα στις εχθροπραξίες, λειτουργώντας ως πολεμικά ανακοινωθέντα; 4) Πόσα προβάλλουν τις ειρηνευτικές προσπάθειες που κατεβλήθησαν από τις διάφορες πλευρές; 5) Πότε παρατηρείται αύξηση των αναφορών στο δοθέν χρονικό πλαίσιο; Στο δεύτερο σκέλος εξετάζουμε τις αφηγηματικές τεχνικές, την πολυτροπικότητα και τους συμβολισμούς της, το γλωσσικό ύφος και τη μορφοσυντακτική δομή, το επικοινωνιακό μήνυμα των κειμένων, το λεξιλόγιο, τους τίτλους, τους εκφραστικούς τρόπους και καταλήγουμε σε συμπεράσματα σχετικά με το βαθμό ικανοποίησης των τριών υποθέσεων εργασίας που ορίσαμε για καθένα από τα δύο δίκτυα.

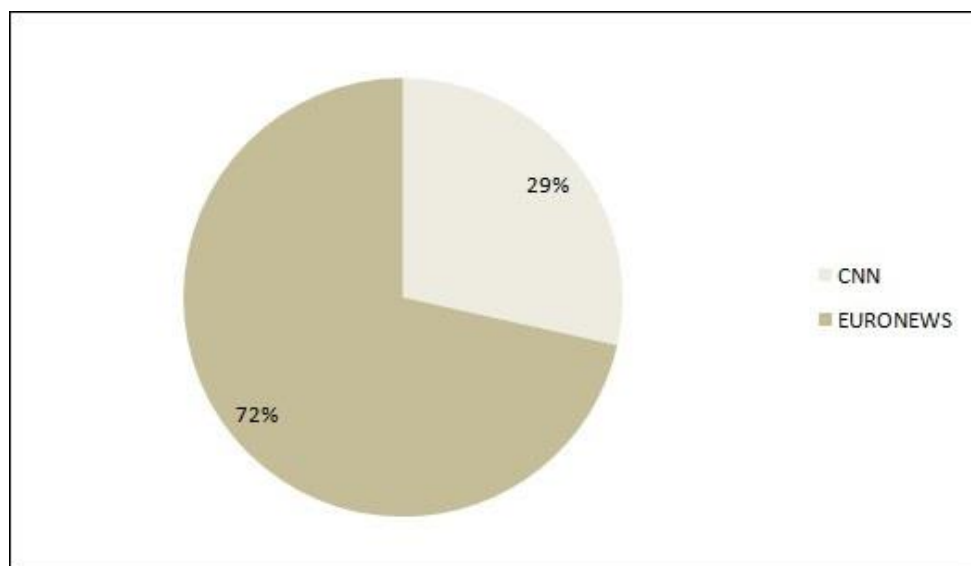
2. 2. Αποτελέσματα της Ποσοτικής Ανάλυσης

Αριθμητικά τα δημοσιεύματα των δύο εξεταζόμενων ΠΔΕ στην ηλεκτρονική τους μορφή για το θέμα και το χρονικό διάστημα που μας απασχολεί (8/10/2016- 5/11/2019) είναι **168**. Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ποσοτικής καταμέτρησης το CNN,Greece παρουσιάζει σημαντικότερη υστέρηση ενδιαφέροντος για την παρατεινόμενη κρίση στην Υεμένη συγκριτικά με το EURONEWS, Greece που για το ίδιο διάστημα δίνει περισσότερη προσοχή (Πίνακας 1 και Γράφημα 1).

Πίνακας 1: Αριθμός δημοσιευμάτων για την Υεμένη στους διαδικτυακούς τόπους του CNN (Greece) και EURONEWS (Greece)

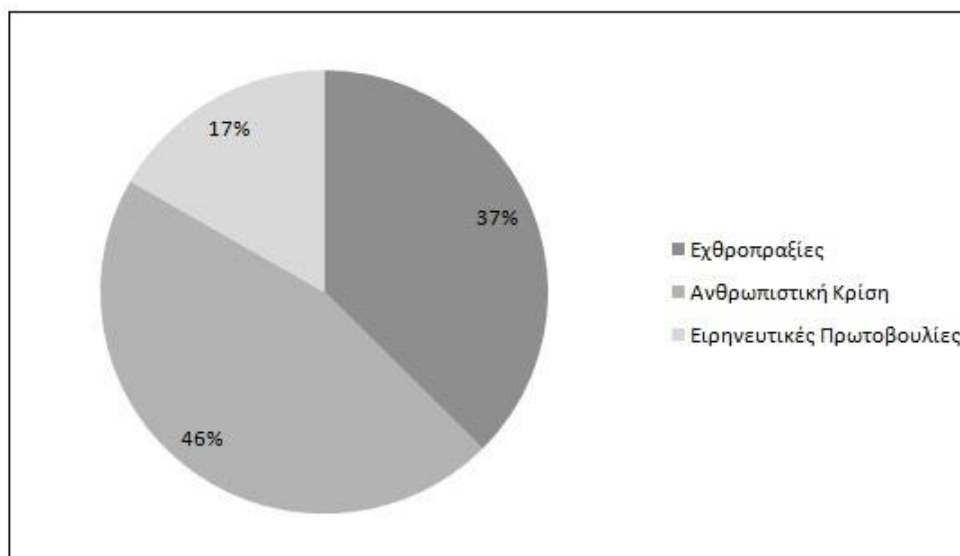
Διαδικτυακός Τόπος	Αριθμός Δημοσιευμάτων	Ποσοστά Δημοσιευμάτων ανά Ιστότοπο
CNN	48	28,5%
EURONEWS	120	71,5%
Σύνολο	168	100,0%

Γράφημα 1: Αριθμητική κατανομή δημοσιευμάτων για το CNN και το EURONEWS

Πιο συγκεκριμένα, ο **αριθμός των δημοσιευμάτων** του CNN, Greece γύρω από το σύνθετο ζήτημα της Υεμένης ανέρχεται σε **48**. Ξεκινάμε την έρευνά μας θέτοντας σαν ορόσημο την 8^η Οκτωβρίου του 2016, όταν το δίκτυο στηριζόμενο σε πηγές των ντόπιων υγειονομικών αρχών, της UNICEF και του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά, επιβεβαιώνει τα πρώτα κρούσματα χολέρας στην πρωτεύουσα Σαναά και στην πόλη Τάιζ. Κλείνουμε την καταμέτρησή μας με την 20^η Σεπτεμβρίου του 2019, όπου βρίσκουμε την πιο πρόσφατη σχετική ανάρτηση του δικτύου, το οποίο δημοσιεύει σε αναπαραγωγή από το Al-Arabiya via AP, την ανοιχτή πρόσκληση των ανταρτών Χούτι προς το Ριάντ για έναρξη διαπραγματεύσεων προκειμένου να επέλθει εθνική συμφιλίωση. Από όλα αυτά, τα **18** αναφέρονται σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς του Ριάντ εναντίον στρατηγικών στόχων και αμάχων, όπως το χτύπημα σε σχολικό λεωφορείο που στοίχισε τη ζωή σε 25 παιδιά (9/8/2018) και σε άλλα περιστατικά ένοπλης βίας. Τα **22** μιλούν για την εκδήλωση επιδημίας χολέρας, την επισιτιστική κρίση, τις διαστάσεις της ανθρωπιστικής καταστροφής, τις διάφορες καταγγελίες παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για τις προσπάθειες ανεύρεσης χρημάτων για ανθρωπιστική στήριξη των θυμάτων, ενώ μόλις τα **8** για τις κατά διαστήματα ειρηνευτικές πρωτοβουλίες διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, UNICEF, διάφορες ΜΚΟ κ.λπ) και κυβερνητικών αξιωματούχων, ευρωπαϊκών κυρίως χωρών (Γράφημα 2).

Γράφημα 2: Θεματική κατανομή δημοσιευμάτων στο CNN

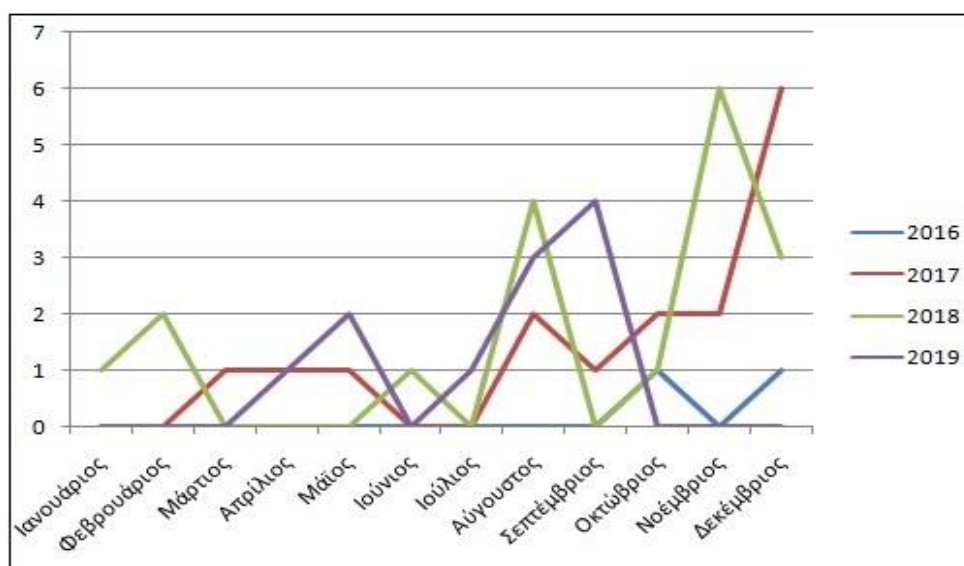

Οι περίοδοι που εμφανίζουν αύξηση της συχνότητας των αναφορών του CNN (άνω των 3 αναρτήσεων ανά μήνα ετησίως) για το 2019 είναι ο μήνας Σεπτέμβριος με 4 και ο Αύγουστος με 3, όπου οι πολύνεκροι βομβαρδισμοί που εξαπολύει η συμμαχία υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας, οδηγούν τους Χούτι σε συμβιβασμό, επιθυμώντας την κατάπαυση του πυρός έπειτα από πέντε χρόνια εχθροπραξιών. Επίσης, για το 2018 είναι οι μήνες Αύγουστος (4) και Νοέμβριος (6), όπου έχουμε το βομβαρδισμό λεωφορείου που μετέφερε παιδιά, τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας γι' αυτό ακριβώς το λόγο και παράλληλα, την ανακοίνωση συγκλονιστικών πορισμάτων από έρευνες ΜΚΟ σχετικά με τους παιδικούς θανάτους από το λιμό, με αποκορύφωμα το θάνατο της επτάχρονης Υμενέζας, Αμάλ Χουσεΐν, κορίτσι- σύμβολο του λιμού, τουλάχιστον για το φωτογραφικό φακό των δυτικών ειδησεογραφικών πρακτορείων.

Όσο για το 2017, ο Δεκέμβριος είναι ο μήνας με τις περισσότερες από κάθε προηγούμενο δημοσιεύσεις (6), ίσως επειδή σημειώνεται κλιμάκωση των βομβαρδισμών από τη Σαουδική Αραβία και τους συμμάχους της με εκατοντάδες θύματα απ' τον άμαχο πληθυσμό, ίσως επειδή βομβαρδίζεται το κτίριο της δημόσιας τηλεόρασης (επίθεση κατά του Τύπου) ή ίσως πάλι, επειδή η έκταση της ανθρωπιστικής κρίσης είναι τέτοια που αρχίζει να τραβά το διεθνές ενδιαφέρον και να παρατηρείται κάποια αξιοσημείωτη ειρηνευτική κινητικότητα. Όντως, βλέπουμε τόσο τον Εμμανουέλ Μακρόν όσο και τον Αντόνιο Γκουντέρες (Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ) να παρεμβαίνουν, ζητώντας επιτακτικά την άρση του αποκλεισμού των λιμανιών της χώρας, που οδηγεί 20.000.000 πολίτες στη λιμοκτονία και τον αφανισμό. Ο τελευταίος δε σε συνέντευξή του στο τηλεοπτικό CNNI, χαρακτηρίζοντας τον πόλεμο στην Υεμένη ως εντελώς παράλογο και «ηλίθιο», εφόσον δεν εξυπηρετεί καν τα συμφέροντα κανενός από τα εμπλεκόμενα κράτη,

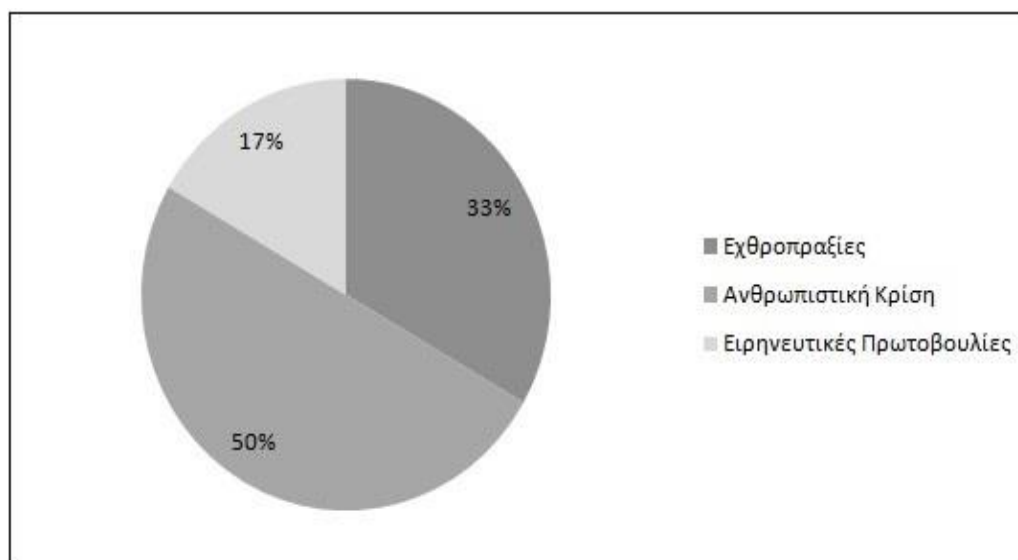
υπερθεματίζει τις πιέσεις του Ντόναλντ Τραμπ προς την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας για την άρση του αποκλεισμού και εγγυάται ο ίδιος προσωπικά πως θα συμβάλει στη επίτευξη πολιτικής λύσης. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινίσουμε πως υπάρχουν μήνες χωρίς καμία απολύτως αναφορά στο θέμα και αυτοί για το 2019 είναι οι Ιανουάριος, Φεβρουάριος και Μάρτιος, για το 2018 όλη η περίοδος της Άνοιξης, για το 2017 οι Φεβρουάριος, Ιούνιος και Ιούλιος και για το τελευταίο τρίμηνο του 2016 που εξετάζουμε, ο Νοέμβριος (Γράφημα 3).

Γράφημα 3: Περίοδοι αύξησης των δημοσιευμάτων στο CNN

Αντίστοιχα, το EURONEWS από την 5^η Οκτωβρίου του 2016, που κάνει λόγο για έναν «ξεχασμένο εμφύλιο» στην Υεμένη (εφόσον έχει ήδη ξεκινήσει ο πόλεμος απ' το Μάρτιο του 2015, αλλά τα φώτα των διεθνών ΜΜΕ δεν έχουν πέσει αρκούντως πάνω του) έως την 5^η Νοεμβρίου του 2019, που αναφέρει πως για πρώτη φορά στα χρονικά του εμφυλίου σημειώνεται αξιόλογη πρόοδος στις ειρηνευτικές προσπάθειες και συνάπτεται η «Συμφωνία του Ριάντ» ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές, **ο συνολικός αριθμός των σχετικών δημοσιευμάτων** του δικτύου φθάνει τα **120**. Τριπλάσια από του CNN, αν και η ποσοστιαία θεματική κατανομή είναι περίπου ίδια, όπως δείχνουν τα γραφήματα 2 και 4. Από αυτά **40** αφορούν σε εχθροπραξίες, **60** στην ανθρωπιστική κρίση και τις παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων και **20** στις ειρηνευτικές απόπειρες (Γράφημα 4).

Γράφημα 4: Θεματική κατανομή δημοσιευμάτων στο EURONEWS

Όσον αφορά στη συχνότητα των αναφορών, το 2019 παρατηρείται αισθητή μείωση των αναφορών, με maximum τις 2 ανά μήνα, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητως πως ατονεί το ενδιαφέρον που δείχνει το δίκτυο για τις εξελίξεις. Πιθανολογούμε πως, επειδή διαφαίνεται πως οι εχθροπραξίες βαίνουν, έστω και προσωρινά, προς εκτόνωση, γι' αυτό επικεντρώνεται στις πιο σοβαρές ειρηνευτικές πρωτοβουλίες και δράσεις διεθνούς υποστήριξης. Ορισμένες από αυτές είναι η απονομή βραβείου Πούλιτζερ στην Washington Post για τα φωτορεπορτάζ της από την Υεμένη (16/4/2019), το μπλόκο ακτιβιστών σε φορτίο με όπλα από τη Γαλλία και προορισμό το Ριάντ, την αποχώρηση των σιιτών ανταρτών Χούτι από το λιμάνι Σάλιφ της επαρχίας Χοντέιντα βάσει ειρηνευτικής συμφωνίας που επετεύχθη ανάμεσα στις δύο πλευρές υπό την αιγίδα του ΟΗΕ (12/5/2019). Επίσης, το καταδικαστικό βούλευμα της βρετανικής Δικαιοσύνης, που έκρινε παράνομη την πώληση όπλων προς τη Σαουδική Αραβία (20/6/2019), η απελευθέρωση 290 κρατουμένων από τους Χούτι, με την ελπίδα επίτευξης συμφωνίας για ανταλλαγή ομήρων (30/9/2019) και τέλος η «Συμφωνία του Ριάντ» μεταξύ της επίσημης κυβέρνησης και των αυτονομιστών του Νότου (5/11/2019), που επισφραγίζει, θέλουμε να πιστεύουμε, τη λήξη της εμφύλιας σύρραξης τουλάχιστον στη νότια Υεμένη και τη δημιουργία κυβέρνησης συνεργασίας.

Οι μήνες του 2018 με τις περισσότερες δημοσιεύσεις είναι ο Μάρτιος και ο Απρίλιος ομοίως από 6, όπως επίσης ο Ιούνιος με επτά και ο Αύγουστος με 12 (!). Αναλογικά στους εαρινούς μήνες ανοίγει το νότιο μέτωπο του εμφυλίου υπό τον έλεγχο των αυτονομιστών (STC) προκαλώντας χιλιάδες εκτοπισμούς, έχουμε διαμαρτυρίες σε Λονδίνο και Παρίσι κατά της πώλησης όπλων προς τη Σαουδική Αραβία, την αποκλειστική συνέντευξη στο EURONEWS του στρατηγού Αχμέτ Ασσίρι, συμβούλου Ασφαλείας του

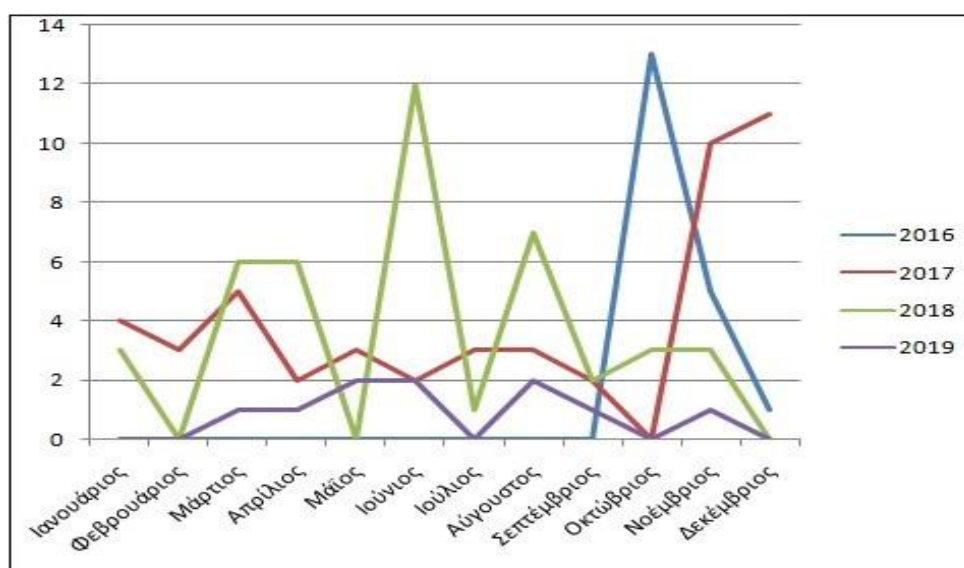
διαδόχου του θρόνου της Σαουδικής Αραβίας, ο οποίος προσπαθεί να δικαιολογήσει προσχηματικά τη στρατιωτική ανάμειξη της χώρας του στην περιοχή, την καταστροφή φορτίου ανθρωπιστικής βοήθειας από πυρκαγιά σε αποθήκη τροφίμων και τη διοργάνωση Διάσκεψης Χορηγών στη Γενεύη από τον ΟΗΕ για την εκπόνηση και υλοποίηση σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης. Οι θερινοί μήνες βρίθουν από αναφορές, διότι τότε συμβαίνουν δύο κομβικής σημασίας γεγονότα: πρώτον μαίνονται οι μάχες για την κατάκτηση του λιμανιού και του αεροδρομίου στην περιφέρεια της Χοντέιντα, αποκλείονται από τις δυνάμεις του συνασπισμού με επικεφαλής τη Σαουδική Αραβία οι σταθμοί ανεφοδιασμού όχι μόνο των ανταρτών, αλλά και ολόκληρης της χώρας, δυσχεραίνοντας έτσι την ανθρωπιστική βοήθεια να φθάσει στον πληθυσμό και επιφέροντας ασιτία και σοβαρές ιατροφαρμακευτικές ελλείψεις. Δεύτερον η Σαουδική Αραβία, αν και ετεροχρονισμένα παραδέχεται το λάθος της και αναλαμβάνει την ευθύνη για το βομβαρδισμό σχολικού λεωφορείου με θύματα 29 παιδιά, γεγονός που ξεσήκωσε την παγκόσμια κατακραυγή.

Στο 2017 ο Ιανουάριος έχει 4 και ο Μάρτιος 5 καταχωρίσεις, όπου οι ΗΠΑ τότε αναλαμβάνουν δράση κατά στόχων της Αλ Κάιντα εξαπολύοντας μπαράζ αεροπορικών επιδρομών στη χώρα και αποστέλλοντας κομάντος για την εξουδετέρωση του αρχηγού της οργάνωσης, επειδή φοβούνται την ενδυνάμωσή της, εκμεταλλευόμενη το χάος που επικρατεί. Με εντολή Τραμπ, επίσης, καταφθάνουν Αμερικανοί πεζοναύτες για αυτοψία σχετικά με το μέγεθος της ανθρωπιστικής κρίσης και τις απώλειες σε άμαχο πληθυσμό. Επιπλέον UNICEF και ΟΗΕ εκτέμπουν σήμα κινδύνου για 12.000.000 ανθρώπους που βρίσκονται υπό το φάσμα του λιμού, εξ αυτών 2.500.000 παιδιά, διευκρινίζοντας ότι απαιτούνται 2.500.000.000 δολάρια για ανθρωπιστική στήριξη. Τους θερινούς μήνες με μέσο όρο 3 ανά μήνα το δίκτυο αναδεικνύει τον κίνδυνο να εξελιχθεί η χολέρα σε πανδημία, ενώ περισσότερες παρουσιάζουν ο Νοέμβριος, γύρω στις 10 και ο Δεκέμβριος στις 11. Αυτό συμβαίνει λόγω του εικοσαήμερου ολοσχερούς αποκλεισμού της χώρας από τις δυνάμεις του συνασπισμού υπό τη Σαουδική Αραβία, η οποία θέλει να ανασχέσει την αποστολή όπλων από το Ιράν προς τους Χούτι, κατόπιν βαλλιστικής πυραυλικής επίθεσής τους προς το Ριάντ. Η παραλαβή τελικά της ανθρωπιστικής βοήθειας, δίνει μια ανάσα στους χειμαζόμενους πολίτες, κι αυτό εξαιρείται δεόντως από το μέσο. Το Δεκέμβριο, όμως, μας απασχολούν δύο σημαντικότερα γεγονότα: το ένα είναι η δολοφονία του πρώην προέδρου Σάλεχ από τους μέχρι πρότινος συμμάχους του, η προηγηθείσα έκκλησή του για κατάπαυση του πυρός και δημιουργία προϋποθέσεων για εθνική συνεννόηση, που εκλήφθηκε τελικά ως μειοδοσία από τους Χούτι. Το άλλο είναι το ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου για εμπάργκο πώλησης όπλων από την ΕΕ προς τη Σαουδική Αραβία, με τα γνωστά απόνερα που έπληξαν την ελληνική πολιτική σκηνή και τις εκατέρωθεν αντεγκλήσεις μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων.

Το 2016, στο διάστημα των εξεταζομένων μηνών έως το τέλος του χρόνου, ο Οκτώβριος με 13 (!) και ο Νοέμβριος (5) αναρτήσεις παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον γύρω από τις επανειλημμένες προσπάθειες

για εκχειρίρια, εξεύρεση βιώσιμης πολιτικής λύσης από τον ΟΗΕ, τη Βρετανία και τις ΗΠΑ. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και ο υεμενίτικος λαός, που διατρανώνει το αίτημά του για άμεσο τερματισμό του πολέμου σε πολυπληθή διαδήλωση στη Σαναά, ιδιαίτερα μετά από το διεθνή σάλο που προκάλεσε η αεροπορική επίθεση που εξαπέλυσε ο συνασπισμός της Σαουδικής Αραβίας εν ώρα σιτιτικής κηδείας, στοιχίζοντας τη ζωή σε 140 παρευρισκόμενα άτομα (Γράφημα 5).

Γράφημα 5: Περίοδοι αύξησης των δημοσιευμάτων στο EURONEWS

Καταληκτικά, κατά τη ποσοτική μας αποτίμηση, θα λέγαμε πως ο αριθμός των δημοσιευμάτων δεν είναι αναλογικός στα δύο μέσα. Το πρώτο παρέχει εμφανώς μικρότερο ποσοστό κάλυψης της κρίσης και το δεύτερο παραπάνω από τη διπλάσια. Ενδεχομένως αυτό μπορεί να είναι ενδεικτικό αφενός της διαφοροποίησης των ιστορικοκοινωνικών καταβολών και των πολιτισμικών προτύπων που έχουν τα ακροατήρια στη Β. Αμερική και την Ευρώπη σε θέματα ανθρωπιστικών κρίσεων και δικαιωματικών παραβιάσεων και αφετέρου ίσως του βαθμού διαφοροποίησης των μοντέλων δημοσιογραφίας που ακολουθούνται σε κάθε περίπτωση. Ανυπερθέτως, παίζει ρόλο ο βαθμός ταύτισης των γαιωστρατηγικών και ενεργειακών συμφερόντων των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας με τους στόχους της πλευράς του συνασπισμού υπό τη αιγίδα της Σαουδικής Αραβίας, κι αυτό υπαγορεύει ανάλογη εκδήλωση και δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος κατά περίπτωση (BBC, 2019).

2.3 Αποτελέσματα της Ποιοτικής Ανάλυσης

Επειδή στη δημοσιογραφία της σύγκλισης (convergence journalism) Kolodzy (2015:16, 20) αυτό που περισσότερο μετράει είναι η ταχύτητα και η αμεσότητα και λιγότερο η εμβάθυνση, γι' αυτό τα εν λόγω δίκτυα παρατηρούμε πως και στην προκειμένη περίπτωση προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις του κοινού τους για γρήγορη και περιεκτική ενημέρωση. Ακολουθούν τρία από τα οκτώ κριτήρια που καθιστούν ενδιαφέρουσα μια είδηση: την εκρηκτικότητα, τη συγκίνηση και τη σπανιότητα, πολλώ δε μάλλον όταν η είδηση αυτή αφορά σε μία υποβαθμισμένη, μακρινή και χρονίζουσα κρίση της Αραβικής Χερσονήσου, που εντάσσεται στη γνωστή και αφηρημένη θεματολογία περί διενέξεων στη Μέση Ανατολή. Δεδομένου πως τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων και οι εφημερίδες στον Δυτικό κόσμο σχεδόν επιδεικτικά αγνόησαν την υπόθεση της Υεμένης, το βάρος μοιραία έπεσε στα ηλεκτρονικά μέσα των μεγάλων πρακτορείων, τα οποία έχουν τους δικούς τους φανατικούς αναγνώστες, που αναζητούν αυτό που αποκαλείται ενημέρωση πέρα από την τρέχουσα επικαιρότητα (feature ή enterprise reporting) (Kolodzy, 2015: 263).

Τα κείμενα του CNN και του EURONEWS για την υπόθεση της Υεμένης ακολουθούν μορφολογικά την πεπατημένη: διαθέτουν αξιοπρόσεκτες επικεφαλίδες και teasers (δολώματα), για να προσελκύσουν το κοινό να τα διαβάσει, πολυτροπικότητα, δηλαδή, συνοδευτικές εικόνες που ενισχύουν τη νοηματοδότηση των κειμένων τους (απαραιτήτως παράθεση φωτογραφίας/ στιγμιότυπου του γεγονότος, αλλά σπάνια σχετικό οπτικοακουστικό υλικό), εκτείνονται σε λίγες παραγράφους ή σε μία συνοπτική (brief ή blurb), ακολουθώντας ως επί το πλείστον το μονόστηλο μοντέλο της ανεστραμμένης πυραμίδας (Kolodzy, 2015: 110, 162). Κάτω από τον τίτλο συχνά υπάρχει εισαγωγική παράγραφος (lead), εύστοχα γραμμένη, ώστε να απαντά στα πέντε ειδησεογραφικά ερωτήματα, ποιος, τι, πότε, πού και ενίοτε στο γιατί (συνηθέστερη πρακτική στο CNN). Ωστόσο κοινός τόπος και στα δύο μέσα είναι η απουσία διευρυμένης πολυμεσικής σχεδίασης, η οποία θα πρόσφερε διαδραστική δυνατότητα στο κοινό τόσο στη συνδιαμόρφωση της είδησης, όσο και στην (off- site) υπερκειμενική πλοήγηση μέσω εξωτερικών συνδέσμων (Deuze, 2003: 212-213).

Έτσι δίδεται η εντύπωση πως παρά τα τεχνολογικά εργαλεία που έχουν στη διάθεσή τους τα πρακτορεία, δεν επικεντρώνονται στην ανάγκη του κοινού να μάθει τους πραγματικούς λόγους που ο υεμενίτικος λαός υποφέρει, αλλά μένουν στη συσκευασία της είδησης, μεταδίδοντάς την αποσπασματικά και επιφανειακά. Βεβαίως, υπάρχει διαφορά στο να μαθαίνει κανείς τι συμβαίνει από το να κατανοεί αυτό που πραγματικά συμβαίνει. Η σε βάθος προσέγγιση, όμως, δεν απαιτεί οπωσδήποτε παροχή περισσότερων στοιχείων, αλλά περισσότερες δυνατότητες επιλογής προκειμένου το κοινό να μπορεί εύκολα, αν θέλει, να αναζητήσει πληροφορίες σχετικά με το γενικότερο ιστορικοπολιτικό πλαίσιο και τις συνθήκες που γέννησαν και

διατηρούν την κρίση εκεί, να διασταυρώσει το ίδιο τις δοθείσες πηγές, επίσημες και ανεπίσημες, να διερευνήσει την αιτιώδη σχέση των γεγονότων, ώστε να συλλάβει τη συνολική εικόνα και όχι μόνο ένα μικρό μέρος της (Kolodzy, 2015: 207, 21). Με άλλα λόγια τα δίκτυα αυτά δεν υπερβαίνουν την παρωχημένη κλειστή και κάθετη δημοσιογραφική νοοτροπία (monitorial orientating journalism), που θέλει η είδηση να βρίσκει το κοινό και όχι το κοινό την είδηση (Deuse, 2003: 217-218).

Έχοντας αυτά κατά νου, μπορούμε να αντιληφθούμε πως η κάλυψη που παρέχεται δεν εμπίπτει στη ειδολογική κατηγορία της ερμηνευτικής- σχολιαστικής δημοσιογραφίας, αλλά στην ειδησεογραφική- πληροφοριακή, όπου επιλεκτικά προτάσσεται η ανάδυση ορισμένων γεγονότων έναντι άλλων (Adam, 1997) για λόγους που έχουμε προαναφέρει στο σημείο 1.1 του Δευτέρου μέρους της εργασίας (ΜακΚόμπς, Έϊνσιντελ, Ουίβε, 1996). Πρόκειται, επομένως, για παράθεση σκληρών ειδήσεων δικού τους πρωτότυπου ρεπορτάζ ή συμπιλήματος (mouture) και ανασύνταξης (montage) τηλεγραφημάτων και ανακοινωθέντων από άλλα μητρικά πρακτορεία (Adam, 1997), που δύσκολα μπορεί κανείς να ανιχνεύσει την υποκειμενική θέση του δημοσιογράφου, με τη διαφορά, πως το EURONEWS καλύπτει μεγαλύτερο εύρος γεγονότων και παράλληλα εντρυφά περισσότερο στο ανθρωπιστικό κομμάτι, κι αυτό αποδεικνύεται τόσο από τον αριθμό όσο και από το περιεχόμενο σχετικών δημοσιευμάτων.

Παρόλα αυτά, επειδή τα ανθρωπινά δικαιώματα δεν είναι απλώς ένα συμπαγές σώμα διατάξεων του εθνικού και διεθνούς δικαίου, αλλά κάτι μεταβαλλόμενο και ρευστό (Drok, 2018: 44) θα λέγαμε λοιπόν, πως η κάλυψη της κρίσης στην Υεμένη δεν αναδεικνύεται από κανένα μέσο όπως θα έπρεπε στον τομέα αυτόν. Δηλαδή, πέρα από τις οφθαλμοφανείς παραβιάσεις στα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα (πρόσβαση στο πόσιμο νερό, στην τροφή, στην υγειονομική περίθαλψη, απαίτηση για μόνιμη και ασφαλή στέγαση και ανάγκη για ειρηνική διαβίωση), ο λαός της χώρας έχασε και το θεμελιώδες δικαίωμα του στην αξιοπρέπεια, στην εθνική κυριαρχία, στην αυτοδιάθεση και την ελευθερία, καταντώντας τον εξωγενείς και ενδογενείς παράγοντες άθυρμα στα χέρια των ένθα κακειθεν ισχυρών κι επαίτη της διεθνούς ελεημοσύνης. Επιπλέον, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και τα αρμόδια όργανά του (Συμβούλιο Ασφαλείας, Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, Συμβούλιο Ασφαλείας κ.λπ) και ο λεγόμενος ανθρωπιστικός «όμιλος» προνομιακών παικτών (οργανωμένο και ιεραρχικό δίκτυο κρατών, δωρητών, διεθνών οργανισμών, μη κυβερνητικών οργανώσεων/ ΜΚΟ) και σ' αυτήν την κρίση διατηρούν την αποκλειστικότητα στη διαχείρισή της σχετικά με τα δικαιώματα και την ειρήνευση.

Τα μέσα γενικότερα αναπαράγουν τον κυρίαρχο λόγο για τέτοια ζητήματα, όπως αυτός εκφράζεται κυρίως από τους επίσημους ανθρωπιστικούς φορείς μέσω στερεοτυπικών διακρίσεων: «Savage-Victim-Savior»/ καλού- κακού, θύματος- θύτη, άγριου- πολιτισμένου κ.λπ, αναγνωρίζοντας εμμέσως πλην σαφώς την υπεροχή και τον πρωταγωνιστικό ρόλο τους ως των μοναδικών σωτήρων. Η υιοθέτηση αυτών των

προτύπων αφήγησης απεικονίζει τον αντίκτυπο της συνολικής κρίσης που έχει πλήξει τον Τύπο τις τελευταίες δεκαετίες, δεδομένων των εγγενών περιορισμών που εμφανίζει στην αποστολή ανταποκριτών σε περιοχές που μαίνονται συγκρούσεις και μιας περιορισμένης, σχεδόν παρωπιδικής ματιάς για τα πράγματα. Συνήθως τα μέσα αρκούνται στις δηλώσεις κυβερνητικών αξιωματούχων και εκπροσώπων ΜΚΟ, πηγές που θεωρούνται ιδιαίτερα αμερόληπτες και σοβαρές, παραγνωρίζουν, όμως, όσα έχουν να πουν μη κρατικοί φορείς, ιδιώτες, τοπικές οργανώσεις, εθελοντές και άτομα που ούτως ή άλλως λόγω της άσημης ταυτότητάς τους, αν και δρώντα, μπαίνουν στο περιθώριο των εξελίξεων (Drok, 2018: 45-46). Όλο αυτό φέρνει μια μονομέρεια στην ενημέρωση κι αφήνει αναξιοποίητη και άπραγη την Κοινωνία των Πολιτών.

Στην προκειμένη περίπτωση στην πλειοψηφία τους οι πηγές είναι οι συνήθεις επίσημες, δηλαδή, θεσμικά όργανα, ανώτατοι αξιωματούχοι, τοπικές αρχές, διεθνείς Οργανισμοί (η FIDH/ Διεθνής Ομοσπονδία για τα Ανθρ. Δικαιώματα, η Unicef, ο Ερυθρός Σταυρός, το Συμβούλιο Ασφαλείας κ.α.) και ΜΚΟ (η Action contre la faim, CARE International, Oxfam, Medecins du Monde, η Save the Children κ.α.). Σχεδόν καθόλου ή περιορισμένα και περιστασιακά, αλλά προπαντός ολιγόλογα, ακούμε τη φωνή δικτύων αλληλεγγύης, ακτιβιστών και των άμεσα ενδιαφερομένων, των ίδιων των πολιτών της Υεμένης που υφίστανται τα δεινά του πολέμου στο πετσί τους, καταλήγοντας να αποτελούν απλώς μέρος ενός επιβλητικού σκηνικού φρίκης. Έχουμε, δηλαδή, κυρίως τη συμβολική εκπροσώπηση των «αφώνων», που πολύ απέχει από τη μαρτυρία της βιωμένης καθημερινότητάς τους υπό τόσο αντίξοες συνθήκες.

Επί παραδείγματι, στο σύνολο των δημοσιευμάτων του CNN ελάχιστες φορές συμπεριλαμβάνονται δηλώσεις των ντόπιων κατοίκων: στις 12/12/2018 μία Υεμενίτισα δέχθηκε να μιλήσει για τις οδομαχίες στην Χοντέιντα υπό τον όρο να χρησιμοποιήσει ψευδώνυμο, οπότε ως Μάουρα είπε «Τρεις άνθρωποι στη γειτονιά μας τραυματίστηκαν εξαιτίας εκρήξεων όλμων και εισήχθησαν στο νοσοκομείο. Είμαστε στ' αλήθεια πολύ κουρασμένοι. Δεν μπορούμε να φύγουμε, δεν έχουμε τα μέσα και είναι πολύ επικίνδυνο...». Στο ίδιο δημοσίευμα ένας ντόπιος γιατρός, που κι αυτός κράτησε την ανωνυμία του, επιβεβαίωσε πως δεκάδες Χούτι τραυματίστηκαν και διεκομίστηκαν σε νοσοκομεία της Σαναά και της επαρχίας Ίμπ. Στις 2/11/2018, όταν το κορίτσι σύμβολο του λιμού, Άμαλ Χουσεΐν έσβησε, η μητέρα της Μάριαμ Άλι, δήλωσε «Η Άμαλ πάντοτε χαμογελούσε. Τώρα ανησυχώ και για τα άλλα μου παιδιά». Στις 9/12/ 2017 όταν βομβαρδίστηκε η Δημόσια Τηλεόραση, πάλι ανώνυμα ο επικεφαλής φύλαξης του κτιρίου, όντας και ο ίδιος τραυματισμένος είπε «Δεν πρόκειται για στρατιωτικό στόχο, δεν υπήρχαν όπλα σ' αυτό το σημείο. Ήταν απλώς το σπίτι που διέμεναν οι φύλακες ασφαλείας».

Ενδεικτικά και το EURONEWS συμπεριλαμβάνει από καιρού εις καιρόν τέτοιες σύντομες φωνές, σαφώς όμως συχνότερα από το CNN στις 30/9/2019 κατά την απελευθέρωση εκατοντάδων κρατουμένων από

τους αντάρτες Χούτι, ως ένδειξη καλής διάθεσης για σύναψη ειρηνευτικής συμφωνίας, ένας κρατούμενος δήλωσε «Ευχαριστούμε τον Αλλάχ, την πολιτική ηγεσία και την ηγεσία των ανταρτών για αυτή την ανθρωπιστική πρωτοβουλία απελευθέρωσης κρατουμένων. Καλούμε και τις δύο πλευρές να εργαστούν για την επίλυση του ζητήματος, ώστε να σταματήσουν να υποφέρουν οι οικογένειές τους». Στις 2/11/2018 φιλοξενούνται δηλώσεις της μητέρας της Αμάλ, που εξήγησε πως αφότου η κόρη της πήρε εξιτήριο από το νοσοκομείο για να πάει σε άλλο ιατρικό κέντρο απόστασης 25 χλμ, όπου θα την περιέθαλπαν οι Γιατροί χωρίς Σύννορα, δεν κατόρθωσε ποτέ να ταξιδέψει λόγω του ότι η εκτίναξη των τιμών των καυσίμων ανάγκασε τους γονείς της να την κρατήσουν στον προσφυγικό καταυλισμό όπου διέμεναν.

Στις 15/ 10/18 ένας Υεμενίτης γιατρός που εξέτασε ένα άλλο οκτάχρονο υποσιτισμένο κοριτσάκι, την Ανίσα, είπε πως ζυγίζει τα μισά κιλά απ' όσα θα έπρεπε... Στις 14/8/2018 κατά την κηδεία των δεκάδων παιδιών που έχασαν τη ζωή τους στην αεροπορική επιδρομή του σαουδαραβικού συνασπισμού σε σχολικό λεωφορείο στα βόρεια της χώρας, ο κάτοικος Μοχάμεντ Γκαλχάμ είπε «Τα εγκλήματα που διέπραξε ο συνασπισμός εναντίον παιδιών στην Νταχγιάν είναι άνευ προηγουμένου. Δε θα τα συγχωρέσει η ιστορία ή η ανθρωπότητα». Στις 18/6/2018 εν μέσω των σφοδρών συγκρούσεων για τον έλεγχο της Χοντέιντα γίνονται αναγκαστικές μετακινήσεις πληθυσμού, ένας από τους εκτοπισμένους αναφέρει «Υπάρχουν άνθρωποι που έχουν εγκλωβιστεί και δεν μπορούν να φύγουν. Μας είπαν ότι κάποιες ανθρωπιστικές οργανώσεις θα στείλουν λεωφορεία αλλά δεν μπόρεσαν να έρθουν. Γι' αυτό αρχίσαμε να περπατάμε με τα παιδιά μας στα χέρια και σταματούσαμε προσευχόμενοι στο θεό, όταν τα Απάτσι ήταν πάνω από τα κεφάλια μας...».

Εικόνα 16

Εικόνα 17

Κατ' εξαίρεση, στις 14/4/2018 το δίκτυο αφιερώνει ξεχωριστό άρθρο με την αποκλειστική συνέντευξη στο δημοσιογράφο Βόλφγκανγκ Σπίντλερ, του διάσημου στους χώρους ακτιβισμού στην Ευρώπη, γραφίστα και καλλιτέχνη, Άχμεντ Τζαχάφ, που με τα καρτούν του προσπάθησε να ευαισθητοποιήσει τη διεθνή

γνώμη για το δράμα του λαού του. Χαρακτηριστικά, σε μια κραυγή αγωνίας μέσω των σχεδίων του, περιγράφει πόσο δύσκολο είναι να ζει κανείς στη Σαναά, χωρίς ηλεκτρικό, χωρίς νερό, με δυσεύρετη την τροφή και με τα λιμάνια και τα αεροδρόμια κατεστραμμένα (εικόνες 16, 17).

Κατά τα λοιπά, σε μια περαιτέρω σύγκριση, διαπιστώνουμε πως σε αντίθεση με το EURONEWS, το CNN επιλέγει να μην αναφερθεί σε κάποια κρίσιμα πολιτικά και στρατιωτικά γεγονότα. Παραλείπει τη δολοφονία του τέως προέδρου Σάλεχ από τους Χούτι (12/2017), σημαντικότερο γεγονός για την έκβαση των πραγμάτων, όπως και το μαπαζ επιδρομών των αμερικανικών βομβαρδιστικών σε στόχους φερόμενους ως τρομοκρατικοί ή την εμπλοκή αμερικανών πεζοναυτών σε συγκρούσεις που κόστισαν τη ζωή σε αμάχους και παιδιά (3/ και 2/2017) και βεβαίως, την επιχείρηση εξολόθρευσης ενός από τους ηγέτες της Αλ Κάιντα από Αμερικανούς κομάντος στην επαρχιακή πόλη Γιάκλα, με «παράπλευρες» πάλι απώλειες στον ντόπιο πληθυσμό (1/2017). Επίσης, ενώ ο ιστότοπος επισημαίνει τις ασκούμενες πιέσεις από τον πρόεδρο Μακρόν προς το Σαουδάραβα βασιλιά Σαλμάν, ώστε να αρθεί ο αποκλεισμός του ζωτικής σημασίας λιμανιού της Χοντέιντα (εφόσον διακινεί τα 3/4 των εμπορευμάτων και της ανθρωπιστικής βοήθειας, 12/2017) και την πρωτοβουλία του βρετανικού ΥΠΕΞ να συγκαλέσει το Συμβούλιο Ασφαλείας, ώστε υπό την αιγίδα του να αρχίσουν ξανά συνομιλίες για την εξεύρεση μόνιμης πολιτικής λύσης (11/2018), την ίδια στιγμή δεν κάνει καθόλου λόγο για τις λεόντειες υπογραφείσες συμφωνίες πώλησης όπλων προς το Συνασπισμό της Σαουδικής Αραβίας από το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία, συμφωνίες που κρύβουν την υποκριτική στάση των κρατών αυτών στο ζήτημα (3/ και 4/2018).

Μορφοσυντακτικά και γραμματολογικά στους ιστοτόπους ακολουθούνται οι κατευθυντήριες γραμμές συγγραφής σκληρών ειδήσεων: το ύφος είναι ουδέτερο και απλό, συμβατό με τη σοβαρότητα του θέματος, η γλώσσα κατανοητή με προτίμηση στην ενεργητική φωνή και στην παρατακτική σύνταξη, αποφεύγονται οι μακροπερίοδοι και η υπερβολική χρήση σημείων στίξης, όπως της άνω τελείας, που κάνουν το κείμενο μακροσκελές και δυσνόητο (Kolodzy, 2015: 143-145). Υπάρχει λεκτική συνοχή με μεταβατικούς όρους και νοηματική συνεκτικότητα στις παραγράφους, γίνεται, όμως, χρήση εντυπωσιακών και τηλεγραφικών τίτλων, στους οποίους γενικά κυριαρχεί η κυριολεκτική γλώσσα, αλλά δε λείπουν τα σχήματα λόγου και ο κινδυνολογικός τόνος, προς άγραν κοινού. Απαντώνται, λοιπόν, πηχυαίοι τίτλοι με τακτική χρήση εισαγωγικών και διπλής τελείας, για να τονισθεί το επείγον της κατάστασης ή η πατρότητα μιας δήλωσης, όπως επί παραδείγματι στο CNN: Ο ΟΗΕ «ψάχνει» τέσσερα δις δολάρια ανθρωπιστικής βοήθειας, «Η κάθοδος στην κόλαση» σε αριθμούς, Κραυγή αγωνίας από 35 ΜΚΟ για «άμεσο τερματισμό του πολέμου», ΟΗΕ: «Ο εφιάλτης της Χολέρας επιστρέφει» και στο EURONEWS: Σαουδική Αραβία: «Στόχος μας η ειρήνη» στην Υεμένη, «Χτυπάμε την καρδιά της Σαουδικής Αραβίας» λένε οι αντάρτες Χούτι, Το εξάχρονο κορίτσι που «άνοιξε τα μάτια του κόσμου» για την Υεμένη κ.λπ.

Από την άποψη τρόπων και τεχνικών πειθούς που περιλαμβάνει κάθε επικοινωνιακό μήνυμα, ομοίως και τα παρόντα δημοσιεύματα επικαλούνται τόσο τη λογική (συλλογιστική επιχειρηματολογία και τεκμηρίωση με παραδείγματα, γεγονότα, στατιστικά αποτελέσματα, ερευνητικές μελέτες, αναφορές πηγών) όσο το συναίσθημα (συγκινησιακές περιγραφές, λανθάνοντες αξιολογικοί χαρακτηρισμοί που παγιδεύουν το δέκτη) και την αυθεντία (αυτούσια ή νοηματική απόδοση απόψεων). Οι ρηματικοί χρόνοι είναι κυρίως παρελθοντικοί, όταν έχουμε χρονολογική αφήγηση των εχθροπραξιών και των συνεπειών τους και παροντικοί (εκτεταμένη χρήση ιστορικού ενεστώτα που προσδίδει γλαφυρότητα) στις περιπτώσεις που λαμβάνουν χώρα άμεσα ειρηνευτικές κινήσεις και γίνονται διαπιστώσεις από διάφορους φορείς για την επιδείνωση της κατάστασης είτε αφορά στην εξάπλωση της επιδημίας χολέρας είτε στο λιμό που πλήττει τους κατοίκους. Οι δε περιγραφές δίνονται με μέτρο και δίχως κατά κανόνα να κουράζουν με περιττές λεπτομέρειες, ισχύει ο κανόνας των δύο τουλάχιστον πηγών για περισσότερη αξιοπιστία και παρέχονται πλήρη στοιχεία των πηγών (ονόματα και τίτλοι αξιωματούχων, ονόματα και ιδιότητα πολιτών, όταν αυτοί δε φοβούνται να τα αποκαλύψουν, λογότυπα των δημοσιογραφικών οργανισμών απ' όπου προέρχεται η πληροφορία), εφόσον στο διαδίκτυο δεν υπάρχουν οι περιορισμοί του έντυπου Τύπου σε άρθρα μόλις των 500 λέξεων (Kolodzy, 2015: 151). Η γλώσσα είναι σαφής, ακριβής και εύληπτη, δίχως πολλούς επιθετικούς προσδιορισμούς, δίχως ρητορικά ερωτήματα, αποφθέγματα και εξειδικευμένο λεξιλόγιο.

Τέλος, επισημαίνουμε πως τα φωτογραφικά ενσταντανέ των λιμοκτονούντων παιδιών, παραπέμπουν περισσότερο σε εντυπωσιοθηρία και γραφική δραματοποίηση, πράγμα που δημιουργεί αισθήματα θλίψης και αδυναμίας στο κοινό. Όπως, άλλωστε έδειξε έρευνα του Ινστιτούτου Reuters του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, τέτοιες πρακτικές έχουν ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα, σπρώχνουν το κοινό ενστικτωδώς στο να αποφεύγει τις ειδήσεις που του χαλούν τη διάθεση ή που το κάνουν να νιώθει ανήμπορο να προσφέρει το παραμικρό (Drok, 2018: 11). Οι κλισέ περιγραφές και οι στερεοτυπικές αναπαραστάσεις θυμίζουν, λοιπόν, καρτ ποστάλ (Postcard narratives) δημοσιογραφία (Peres, 2015: 170) που δε φωτίζει, αλλά μάλλον παραμορφώνει την εικόνα και δε βοηθά στην οικοδόμηση έμπρακτης αλληλεγγύης προς τον «Άλλον», που όσα μίλια μακριά κι αν βρίσκεται, όσες πολιτισμικές και θρησκευτικές διαφορές κι αν παρουσιάζει, είχε κι αυτός, πριν επέλθει ο πόλεμος, την κανονικότητά του, που για τη βίαιη ανατροπή της, θα περιμέναμε να μας μιλήσει κυρίως ο ίδιος μέσα από εκτενείς αφηγήσεις. Η συμμετοχική αφήγηση απλών ανθρώπων (Reversed narratives) είναι μία «από τα μέσα» ανάγνωση της πραγματικότητας, που καθιστά το διαμεσολαβητικό έργο της δημοσιογραφίας σαφέστατα πιο υπεύθυνο και αποτελεσματικό. Οι προσωπικές ιστορίες, οι εμπειρίες, οι απόψεις και οι εκτιμήσεις σε πρώτο ρηματικό πρόσωπο ζωντανεύουν μια ιστορία, κι αυτή η πολυπρισματική παρουσίαση αν και προσιδιάζει στην αισθητική της λογοτεχνικής φόρμας, μπορεί να οδηγήσει το δυτικό αναγνώστη σε πληρέστερη θέαση και κατανόηση όσων συμβαίνουν ανά τον κόσμο και στην ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων (Peres, 2015: 163-165).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Βάσει της έως τώρα ανάλυσής μας, θα λέγαμε πως ο βαθμός ανταπόκρισης των δημοσιευμάτων των δύο δικτύων αναφορικά με τις υποθέσεις εργασίας που θέσαμε, τηρουμένων των αναλογιών δείχνει να είναι κατώτερος του προσδοκώμενου στην πρώτη και την τρίτη, ενώ στη δεύτερη μεγαλύτερος, αλλά όχι ικανοποιητικός.

Καταρχήν, όταν μιλάμε για δραστηριοποίηση της κοινής γνώμης, ας διευκρινίσουμε πως εννοούμε τη δημόσια σφαίρα στην αρχετυπική της μορφή, ως ορθολογικά αντιπαραθετική δημόσια διαβούλευση, που διατηρεί την κοινωνική συνοχή και βοηθά στη λήψη αποφάσεων δημόσιου συμφέροντος και όχι στην παρηκμασμένη εκδοχή αυτής, όπως εκφράστηκε μέσα από την απόλυτη ταύτισή της με κρατικούς θεσμούς και εμπορευματοποιημένα MME (Habermas, 1973). Στην ψηφιακή εποχή οι πολιτικές συζητήσεις έχουν μεταφερθεί στα Social Media, στα Blogs, στο You Tube ή άλλες πλατφόρμες (Fora) και το διαδικτυακό κοινό εμφανίζεται αρκετά συνειδητοποιημένο, παρόλο που στην ακαδημαϊκή συζήτηση δεν έχει καταστεί απολύτως σαφές εάν ο κυβερνοχώρος αποτελεί μια σύγχρονη δημόσια σφαίρα που μπορεί να γίνει ρυθμιστής των πολιτικών τεκταινόμενων ή απλώς ένας χώρος ανταλλαγής ποικίλων πληροφοριών κι απόψεων (Bohman, 2004: 131-132).

Βέβαια, στις σημερινές αντιπροσωπευτικές δημοκρατίες τα οικονομικά συμφέροντα και οι μαζικές δημοσκοπήσεις έχουν μετατρέψει τους πολίτες σε «αριθμημένες φωνές/numbered voices» (Herbst, 1993, Παπαχαρίση, 2002/2008) και δημιουργούν αισθήματα ματαίωσης και απaréσκειας για τη συμμετοχή τους στα πολιτικά δρώμενα. Ωστόσο μελετητές ξεχωρίζουν την ύπαρξη όχι μιας, αλλά πολλαπλών, αντιθετικών και αλληλεπικαλυπτόμενων δημόσιων σφαιρών «counter publics» (Fraser: 1992), που εκτείνονται από τους επίσημους πολιτικούς θεσμούς έως την Κοινωνία των Πολιτών, εκπροσωπώντας διαφορετικά συμφέροντα και έχοντας διαφορετική δύναμη επιρροής και συμμετοχής στα κοινά. Επομένως, ανεξάρτητα από τους τρόπους οργάνωσής τους, υπό προϋποθέσεις αυτές οι δημόσιες σφαίρες είναι σε θέση να κινητοποιήσουν τα παγκόσμια κοινά με hashtags, συγκέντρωση υπογραφών, ψηφίσματα, καμπάνιες, εράνους, ακτιβισμό, οργάνωση διαδηλώσεων κ.λπ, να διαδώσουν μηνύματα, να επηρεάσουν πολιτικές αποφάσεις, να ανατρέψουν αυταρχικά καθεστώτα (βλέπε «Αραβική Άνοιξη») ή ακόμη να ωθήσουν κυβερνήσεις να στρέψουν την προσοχή τους σε υποφωτισμένα από τα MME θέματα και κρίσεις.

Παρόλα αυτά, σχετικά με την Υεμένη που είναι μια πολυκαιρισμένη, αμετάβλητη κρίση και όχι ένα «θορυβώδες» συμβάν (Paterson & Sreberny, 2015: 17) η στενά ειδησεογραφική και αποσπασματική οπτική των εν λόγω μέσων απομάκρυνε το κοινό από τη δυνατότητα να σχηματίσει μια πιο τεκμηριωμένη αντίληψη των πραγμάτων και το εγκλώβισε σε στεγανά του τύπου πως πρόκειται για μια χαοτική κοινωνία

φόβου, δίχως προοπτικές διεξόδου (Paterson & Sreberny, 2015: 13). Οι πιο γνωστές από τις δράσεις των πολιτών των δυτικών κοινωνιών, όλες προβληθείσες από το EURONEWS, περιορίστηκαν σε μικρής κλίμακας κινητοποιήσεις και διαμαρτυρίες, η μία εναντίον της επίσημης επίσκεψης του Σαουδάραβα μονάρχη στο Παρίσι από μια χούφτα άτομα (9/4/2018) και η άλλη, ανάλογης έκτασης, εναντίον της πώλησης όπλων από τη βρετανική κυβέρνηση προς το σαουδαραβικό συνασπισμό στο Λονδίνο, εικόνα 18 (10/3/2018). Επίσης, έγιναν viral οι αναρτήσεις στιγμιότυπων από παιδιά- θύματα του πολέμου, όπως της εξάχρονης Μπούντανα Μαντζούρ, διασωθείσας από το άγριο σφυροκόπημα των βομβαρδιστικών της Σαουδικής Αραβίας στη Σαναά, που προσπαθεί να ανοίξει με τα δάχτυλά της το πρησμένο της μάτι (5/11/2017).

Εικόνα 18

Τα μέσα δεν κατάφεραν να επικοινωνήσουν σε πλατιά ακροατήρια τους παράγοντες που προκάλεσαν την εξέγερση στην Υεμένη και τον μετέπειτα εμφύλιο· δεν μπόρεσαν να αναλύσουν την απουσία κάθε αναπτυξιακής προοπτικής και οικονομικής ανάκαμψης, την εκτεταμένη φτώχεια παρά την εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου, τη διαφθορά και το νεποτισμό, τον αναλφαβητισμό, τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το μονοκομματισμό, τη θρησκευτική μισαλλοδοξία και τους αποκλεισμούς μεγάλων ομάδων πληθυσμού από την άσκηση εξουσίας, τις τεράστιες πολιτικές, θρησκευτικές και φυλετικές διαφορές της υεμενίτικης ανθρωπογεωγραφίας και προπαντός την ανάμειξη ξένων χωρών στα εσωτερικά της χώρας για ίδιον όφελος (Αλομπέιντ, 2011: 5).

Η υπερτιμημένη επιδραστικότητα των ΠΔΕ (CNN effect) που μπορεί να επηρεάζει την ατζέντα της εξωτερικής πολιτικής χωρών και να δρομολογεί αύξηση κατανομής κεφαλαίων για τις κρίσεις που χρήζουν

άμεσης αντιμετώπισης (Paterson & Sreberny, 2015: 10), στην περίπτωση της Υεμένης δεν απέδωσε καρπούς. Αυτό αποδεικνύεται από το ότι στις 21 Αυγούστου του 2019, ο ΟΗΕ ανακοίνωσε την πρόθεσή του να αναστείλει την πλειοψηφία των προβλεπόμενων προγραμμάτων αποστολής ανθρωπιστικής βοήθειας προς τη χώρα, ελλείψει χρηματοδότησης, εφόσον μόλις 3 από τα 34 είχαν εξασφαλισθεί για όλο το 2019. Από το υποσχόμενο ποσό των 2,6 δις δολαρίων, δεν κατέστη δυνατό να εκταμιευθεί ούτε το μισό, γι' αυτό ακόμη και προγράμματα εμβολιασμού για την πρόληψη εξάπλωσης επιδημιών, όπως και η διανομή φαρμάκων, σταμάτησαν από το Μάιο του ίδιου χρόνου. Η Σαουδική Αραβία και τα ΗΑΕ, ενώ είχαν δεσμευθεί να διαθέσουν 750 εκατ. δολάρια, αθέτησαν το λόγο τους, βάζοντας σε κίνδυνο υποσιτισμού 12 εκατ. πολίτες, εξ αυτών 2,5 εκατ. παιδιά που η επιβίωσή τους εξαρτάται αποκλειστικά από τα συσσίτια (TVXS, 2019). Αναμφίβολα, ευθύνη για την υποχρηματοδότηση φέρουν και οι ΜΚΟ που διαβρωμένες από τη λογική των ΜΜΕ, έχουν μπει στο χορό του ανταγωνισμού και της εξασφάλισης συμβολαίων παροχής βοήθειας κατά προτεραιότητα σε συγκρούσεις περισσότερο προβεβλημένες και «εμπορεύσιμες» (Paterson & Sreberny, 2015: 38).

Η μειωμένη και επιλεκτική κάλυψη από τα ΠΔΕ παρατεταμένων συγκρούσεων, όπως αυτή της Υεμένης, υποδηλώνει μια τάση ευκαιριακής δημοσιογραφίας/ parachute journalism (Paterson & Sreberny, 2015: 21)· η επικινδυνότητα του ζωντανού ρεπορτάζ σε χώρες ανάφλεξης, οι χαμηλοί προϋπολογισμοί, το κυνήγι της φρέσκιας είδησης και της πρωτιάς κι η εξάρτηση από πηγές και κανάλια πληροφόρησης που ελέγχονται από τις πολιτικές και οικονομικές ελίτ, οδηγούν σε διαστρεβλώσεις της αλήθειας ή απλώς σε μια διαχειριστικά «αντικειμενική μετάδοση», σύμφωνα με τη φιλελεύθερη θεωρία περί κοινωνικής ευθύνης των ΜΜΕ (Ward, 2009:299).

Έτσι, τα ΠΔΕ καταφεύγουν σε αβασάνιστες ερμηνείες εν είδει θεσφάτου, αντανakλούν απόψεις των κυβερνήσεων τους ή ισχυρών κύκλων και συμπεριλαμβάνουν στα ρεπορτάζ τους τις κατευθυντήριες γραμμές της εξωτερικής πολιτικής των κρατών τους (Σοφοκλέους: 2004), πράγμα που είδαμε να συμβαίνει κατά κόρον στον τρόπο κάλυψης των πολέμων στο Ιράκ και τη Γιουγκοσλαβία στο πρώτο μέρος της μελέτης. Κάτι παρόμοιο ισχύει και για την Υεμένη, όπου απουσιάζει η διαπολιτισμική και οικουμενική προσέγγιση του προβλήματος και επιχειρείται μια μονόπλευρα φιλελεύθερη ανάγνωση στα πλαίσια ενός ηγεμονικού συστήματος δυτικών ιδεών και αξιών (Ward, 2009: 303), με αποκορύφωμα τον ισχυρισμό του Σαουδάραβα αξιωματούχου Αχμέτ Ασσίρι, στην αποκλειστική συνέντευξη που παρείχε στο EURONEWS, ότι η χώρα του κάνει στην Υεμένη ό,τι ακριβώς και η Δύση στους Τζιχαντιστές, κι αυτό την δικαιώνει!

Οφείλουμε να διερωτηθούμε εάν τα μέσα που εξετάσαμε κατόρθωσαν να αναδείξουν τελικά την πολιτική σημασία της κατάπαυσης του πυρός για τη σταθερότητα και την ευημερία των χωρών στην περιοχή της Μέσης Ανατολής, εάν βοήθησαν στην προληπτική διπλωματία, στη συμφιλίωση των αντιμαχόμενων, στην

εκπόνηση σχεδίων αποκατάστασης των κατεστραμμένων υποδομών και τη γενικότερη ανοικοδόμηση, στη διατύπωση ειρηνευτικών προτάσεων μακράς πνοής, αν κοντολογίς με τα ρεπορτάζ τους προώθησαν τις αξίες της ειρηνευτικής δημοσιογραφίας για αποκλιμάκωση της έντασης (Paterson & Sreberny, 2015: 45).

Εν μέρει τα δύο δίκτυα παρείχαν κάλυψη των κατά διαστήματα ειρηνευτικών προσπαθειών από θεσμικούς κυρίως φορείς, αναφερόμενα ακόμη και στη ρηματική διατύπωση ειρηνευτικών προθέσεων από τους άμεσα εμπλεκομένους. Απέφυγαν, όμως, παρ' ελαχίστων φορών, να επεκταθούν σε ιστορίες του πώς η κάθε πλευρά αντιλαμβάνεται τις θέσεις και τα δίκαια της άλλης ή σε ιστορίες ατόμων και ομάδων που συνέβαλαν στην οικοδόμηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης ή εκατέρωθεν σε μαρτυρίες ντόπιων κατοίκων (stinger) που δείχνουν πώς βιώνουν οι απλοί άνθρωποι την έλλειψη ειδών πρώτης ανάγκης, τον ξεριζωμό από τις εστίες τους, την καθημερινή απειλή του θανάτου και πόσο λαχταρούν την ειρήνη. Όταν η όποια διαμάχη λάβει προσωπικές διαστάσεις και αποκτήσει το όνομα εκατοντάδων χιλιάδων ανώνυμων υποκειμένων, όταν πρωταγωνιστές γίνουν οι άνθρωποι και όχι τα όπλα και οι αριθμοί, τότε είναι διαπιστωμένο ότι μπορεί να προκληθεί ευκολότερα η δημόσια προσοχή, η κρίση βγαίνει από την αφάνεια και συμπεριλαμβάνεται στη ατζέντα της επικαιρότητας.

Για τους παραπάνω λόγους η παγκοσμιότητα των κινδύνων και των απειλών δε χωρεί αναχρονιστικές χωρικές διακρίσεις, απαιτεί την καλλιέργεια μιας παγκόσμιας δημοσιογραφικής ηθικής, όπου θα επεξηγούνται με οικονομικά, οικολογικά, πολιτικά και κοινωνικά κριτήρια και όχι με όρους εσωτερικούς, εθνικούς, τοπικιστικούς ή πολιτιστικής υπεροχής τα όσα συμβαίνουν στις διάφορες γωνιές της υφελίου (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 55). Αν απομακρυνόμασταν από το παραδοσιακό μοντέλο μετάδοσης διεθνών ειδήσεων, η προσέγγιση του ζητήματος της Υεμένης θα μπορούσε να γίνει με διορατικό και σφαιρικό τρόπο, ώστε να συλλάβουμε καθεαυτή την πραγματικότητα της χώρας, δίχως αναγωγές σε ασύμβατες αναπαραστάσεις του φαντασιακού του δικού μας δυτικού κόσμου. Έτσι θα αποκτούσαμε καλύτερη γνώση, ενσυναίσθηση και κατανόηση απέναντι σε αυτό που μας φαντάζει αδιανόητο, φονταμενταλιστικό, άγριο και αποτρόπαιο, θα αντιλαμβανόμασταν το πόσο επηρεάζει μακροπρόθεσμα κι εμάς η κάθε κρίση και πόσο σημαντικός τελικά είναι ο ρόλος των διεθνικών οργανισμών και οργανώσεων στη διατήρηση των παγκόσμιων ισορροπιών και στην υπόθεση επίτευξης της παγκόσμιας ειρήνης (Φραγκονικολόπουλος, 2012: 51-52).

Με δεδομένη τη βοήθεια της δορυφορικής τεχνολογίας που φέρνει τα διεθνή νέα στην πόρτα μας, εάν δομηθεί μια κοινή εννοιολογική βάση και αναπτυχθεί ένα σύστημα μεικτής δημοσιογραφικής δεοντολογίας (Ward, 2008: 143-144), αυτά τα δύο από μόνα τους θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ανάληψη παγκόσμιων ευθυνών από τους ειδησεογραφικούς οργανισμούς, ώστε να λειτουργήσουν ως γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ κυβερνήσεων, λαών και πολιτισμών και να βοηθήσουν στην ανεμπόδιστη

ροή της πληροφορίας. Η απάντηση στη δυτικοκεντρική αντίληψη της δημοσιογραφίας (Cottle, 2009: 344) μπορεί να είναι η δημιουργία μιας διεθνικής δημοσιογραφικής γλώσσας και της αντίστοιχης δεοντολογίας, η οποία θα μάθει στους παγκόσμιους δημοσιογράφους να χρησιμοποιούν αντιπροσωπευτικότερα δείγματα πηγών, άλλου τύπου αφηγηματικές φόρμες και να εισαγάγουν στοιχεία ανοιχτού διαλόγου και δημόσιας διαβούλευσης στην προσέγγιση των παγκόσμιων προβλημάτων.

Υπό άλλες συνθήκες ένας εδραιωμένος ηθικός κοσμοπολιτισμός, που εκλαμβάνει όλους τους ανθρώπους ως μέλη μιας κοινής ανθρωπότητας, με ίσα δικαιώματα και αξία, θα έκανε τους δημοσιογράφους και των μέσων που μελετάμε, να δουν τον εαυτό τους και τους αναγνώστες τους ως ενεργούς παράγοντες μιας δυνητικά παγκόσμιας δημόσιας σφαίρας ή έστω πολλών, με δύναμη παρέμβασης, αποτροπής και δημιουργικής σύνθεσης στα καίρια ζητήματα του πορώδους νεωτερικού κόσμου μας.

Υποσημείωση: Το διαθέσιμο φωτογραφικό υλικό είναι άφθονο στο διαδίκτυο, προτιμήθηκε, όμως, να μη συμπεριληφθούν άλλες σοκαριστικές εικόνες σκελετωμένων ή τραυματισμένων παιδιών παρά μόνο η συμβολική φωτογραφία του βραβευμένου με Πούλιτζερ Τάιλερ Χικς, με την επτάχρονη Αμάλ Χουσεϊν, πριν αφήσει την τελευταία της πνοή σε καταυλισμό προσφύγων στον ίδιο της τον τόπο. Στο στοιχειωμένο βλέμμα της κλείνεται όλη η απόγνωση του υεμενίτικου λαού και η σύγχρονη ντροπή της Ανθρωπότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Άρθρα/ Blogs /Περιοδικά/ Έρευνες:

Ελληνικοί τίτλοι:

Ατέχνως, 2017: «Γιουγκοσλαβία 1999: Δεν ξεχνώ!». Διαθέσιμο στο:

<https://atexnos.gr/%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%B2%CE%B9%CE%B1-1999-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%BE%CE%B5%CF%87%CE%BD%CF%89/>

Βήμα, 2019: «Μυστικό έγγραφο της CIA και της γερμανικής υπηρεσίας πληροφοριών BND, αποκαλύπτει το σχέδιο Ανασυγκρότησης των Συνόρων της Γιουγκοσλαβίας...». Διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2019/02/20/world/apokalyptiko-eggrafo-apo-to-1977-eixan-moirasei-ti-giougkoslavia/>

Ερανιστής, 2017, «Η Θάτσερ, ο Ρήγκαν και ο νεοφιλελευθερισμός». Διαθέσιμο στο:

<http://eranistis.net/wordpress/2017/04/11/%CE%B7-%CE%B8%CE%AC%CF%84%CF%83%CE%B5%CF%81-%CE%BF-%CF%81%CE%AE%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%B9/>

Ημεροδρόμος, 2015: «Ομολογία- σοκ: Έτσι διαμελίσσαμε τη Γιουγκοσλαβία...» Διαθέσιμο στο: <https://www.imerodromos.gr/omologia-shoc/>

Η Μηχανή του Χρόνου, «Τι απέγινε ο ηρωϊκός διαδηλωτής της Τιεν Αν Μεν». Διαθέσιμο στο:

<http://www.mixanitouxronou.gr/ti-apegine-o-iroikos-diadilotis-tis-tien-an-men-pou-stathike-brosta-apo-ta-tank-ke-egine-simvolo-tis-antistasis-chiliades-fitites-diadilosan-gia-ti-dimokratia-alla-o-stratos-ematokilise-tin-sigkent/>

Καθημερινή, 2014: «Σερβία: 15 χρόνια από τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς κατά της Γιουγκοσλαβίας». Διαθέσιμο στο:
<http://www.kathimerini.gr/759500/article/epikairothta/kosmos/servia-15-xronia-apo-toys-natoikoys-vomvardismoys-kata-ths-gioygkoslaviass>

Καθημερινή, 2015: Η σφαγή στη Σρεμπρένιτσα διχάζει ακόμη τους Βόσνιους Διαθέσιμο στο:
<http://www.kathimerini.gr/814075/article/epikairothta/kosmos/h-sfagh-sth-sremprenitsa-dixazei-akomh-toys-vosnioys>

Μάγμα, τεύχος 4, Ιούνιος 2009. *Αντρέ Γκορζ: Η εργασία κατά την έξοδο από τον καπιταλισμό ή η έξοδος από τον καπιταλισμό έχει ήδη ξεκινήσει.*(24-33)

Παπαθανασόπουλος, Στ.(2014). Δημοσιογραφία: Η δημοσιογραφία του μέλλοντος: προοπτικές και προκλήσεις, τεύχος 3. Διαθέσιμο στο:
<http://dimosiografia.com/dhmosiografia-mellontos-prooptikes-prokliseis/>

Ριζοσπάστης, 2009: «Γιουγκοσλαβία». Διαθέσιμο στο:
<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=5009236>

Σαν Σήμερα, «Α΄ Πόλεμος του Κόλπου».

Διαθέσιμο στο: <https://www.sansimera.gr/articles/387>

CNN Greece, 2018,«Θρίλερ 4ης εξουσίας: με \$32,5 δισ. ο Μέρντοχ τινάζει τη μπάνκα για την εξαγορά του SKY». Διαθέσιμο στο:
<https://www.cnn.gr/style/psychagogia/story/138258/thriller-4is-exoysias-me-32-5-dis-o-merntox-tinazei-ti-mpanka-gia-tin-exagora-toy-sky>

Economy 365, 2018: «Ο αμερικανικός όμιλος τηλεπικοινωνιών Comcast εξαγόρασε τη βρετανική Sky». Διαθέσιμο: <http://www.economy365.gr/article/92961/o-amerikanikos-omilos-tilepikoinonion-comcast-exagorase-ti-vretaniki-sky>

Gazzetta.gr/plus, 2014: «Πτώση του Τείχους του Βερολίνου- Το χρονικό της πτώσης». Διαθέσιμο στο:
<http://www.gazzetta.gr/plus/article/668511/ptosi-toy-teihoys-toy-verolinoy-hroniko-tis-ptosis>

inbusinessnews, 2019: «Μέρντοχ: Σε μια αυτοκρατορία στοχεύει ο μεγιστάνας των media».

Διαθέσιμο στο:

<https://inbusinessnews.reporter.com.cy/people/article/123987/merntoch-se-mia-aftokratoria-stochevei-o-megstanas-ton-media>

Infowar, 2019: «Όλοι εναντίον όλων: ο εμφύλιος μπάμπουσκα στην Υεμένη». Διαθέσιμο στο: <https://infowar.gr/oloi-enantion-olon-o-emfyllos-mpampoyska-stin-yemeni/>

TVXS, 2016: «Όταν τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών καταπίνουν τις εφημερίδες». Διαθέσιμο στο:

<https://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/otan-ta-diktya-tilepikoinonion-katapinoyn-tis-efimerides>

TVXS, 2018: «ΟΗΕ: Στην Υεμένη η χειρότερη ανθρωπιστική κρίση στον κόσμο. Διαθέσιμο στο: <https://tvxs.gr/news/kosmos/oie-stin-yemeni-i-xeiroteri-anthropistiki-krisi-ston-kosmo>

TVXS, 2019: «Ο ΟΗΕ εγκαταλείπει την Υεμένη».

Διαθέσιμο στο: <https://tvxs.gr/news/kosmos/o-oie-egkatalepei-tin-yemeni>

Ξένοι τίτλοι:

Awdnews, 2015: Ex-CIA agent: We got millions to destroy Yugoslavia. Διαθέσιμο στο: <http://www.awdnews.com/top-news/ex-cia-agent-we-got-millions-to-destroy-yugoslavia>

BBC, 2019: «Yemen Crisis Why is there a war?». Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29319423>

CNN, Εγκυκλοπαίδεια Britannica: <https://www.britannica.com/topic/CNN>

Digital Spy, 2006: «NTU Becomes 20th Euronews Shareholder». Διαθέσιμο στο: <https://www.digitalspy.com/media/a28857/ntu-becomes-20th-euronews-shareholder/>

EBU, Trust in the Media 2017, Διαθέσιμο στο: <https://www.ebu.ch/publications/trust-in-media-2017>.

Economist, 2018: «The drug that is starving Yemen». Διαθέσιμο στο: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/01/04/the-drug-that-is-starving-yemen>

Edge, 2018: «The State of Informed Bewilderment» (A Conversation with [John Naughton](#)). Διαθέσιμο στο: https://www.edge.org/conversation/john_naughton-the-state-of-informed-bewilderment

Jewish Telegraphic Agency, 2017: Mladic conviction rekindles Holocaust historians' debate on definition of genocide.

Διαθέσιμο: <https://www.jta.org/2017/11/23/global/mladic-conviction-rekindles-holocaust-historians-debate-on-definition-of-genocide>

Kunstradio, 1999: (Slavoj Zizek). Διαθέσιμο στο: <http://kunstradio.at/WAR/zizek.html>

New York Times, 2015: Saudi Arabia Leads Air Assault in Yemen. Διαθέσιμο στο: <https://www.nytimes.com/2015/03/26/world/middleeast/al-anad-air-base-houthis-yemen.html>

Telecompaper, 1997: «ITN ACQUIRES 49% EURONEWS STAKE». Διαθέσιμο στο:

<https://www.telecompaper.com/news/itn-acquires-49-euronews-stake--124079>

The Globe and Mail, 2005: The real story behind Srebrenica.

Διαθέσιμο στο: <https://www.theglobeandmail.com/.../the-real-story-behi...>

The Ottawa Citizen, 2008: Don't forget all the victims of Srebrenica. Διαθέσιμο στο: www.free-slobo.de/notes/080627jb.pdf

World Bulletin, 2009: «Turkey's TRT joins Euronews supervisory board». Διαθέσιμο στο: <https://www.worldbulletin.net/archive/turkeys-trt-joins-euronews-supervisory-board-h47271.html>

Ελληνική Βιβλιογραφία:

Αλομπέιντ, Α. (2011). Η κρίση της Υεμένης: Αιτίες και Προοπτικές, Πρόγραμμα Μεσανατολικών Σπουδών, ΕΛΙΑΜΕΠ (Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής πολιτικής)

Balle, F. (2007). *Τα Μ.Μ.Ε.* Αθήνα: Δαίδαλος- Ι. Ζαχαρόπουλος.

Bauman, Z. (2009). Ρευστοί καιροί (Η ζωή την εποχή της αβεβαιότητας). Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Βεργόπουλος, Κ. (2002). Το τέλος του κύκλου. Εκδ. Λιβάνη.

Chomsky, N. (1995). Τα ΜΜΕ σαν καθρέφτης της κοινωνίας. Μερικές σκέψεις για τα ΜΜΕ. Η κατασκευή της συναίνεσης. Εκδ. Ελευθεριακή Κουλτούρα.

Καλογηράτου, Α. (2004). Η Έννοια της Πραγματικότητας και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας: Μία Φιλοσοφική Προσέγγιση.(Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, 2004). Διαθέσιμη στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/14750#page/1/mode/2up>.

Κωνσταντινίδου, Χ. (1992). Δημοσιογραφικές αρχές και αξίες. Θεωρία και Κοινωνία, 6, 213-254.

Κοκκώνης, Μ., Πασχαλίδης, Γ., Μπατιμαρούδης, Φ. (επιμ.), 2010, *Ψηφιακά μέσα: Ο πολιτισμός του ήχου και του θεάματος*. Αθήνα: Κριτική.

Kolodzy, J. (2015). *Δημοσιογραφία της σύγκλισης, Μια πρακτική εισαγωγή στη δημοσιογραφία για όλα τα μέσα έντυπα, οπτικοακουστικά, ψηφιακά*. Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Kovach B, Rosenstiel T. (2004). Εισαγωγή στη Δημοσιογραφία, εκδ. Καστανιώτη.

Laurent, P. (2017): 99%. Το 1% του παγκόσμιου πληθυσμού κατέχει περισσότερα από όλους τους υπόλοιπους. Είμαστε το 99%! Εκδόσεις Libreria Espanola ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ.

McQuail, D. (2003). Η θεωρία της Μαζικής Επικοινωνίας για τον 21^ο αιώνα. Εκδ. Καστανιώτη

ΜακΚόμπς, Μ., Έϊνσιντελ, Έ., Ουίβερ, Ντ. (1996). *Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης* (σσ. 27-40, 125-136). Αθήνα: Καστανιώτης.

McNair, B. (2003). Εισαγωγή στην Πολιτική Επικοινωνία. Αθήνα. Εκδόσεις Κατάρτι.

Μείσον, Π. (2016). Μετακαπιταλισμός: Ένας οδηγός για το μέλλον μας. Εκδόσεις Καστανιώτη.

Ντέπε, Φρ. (2014). Αυταρχικός Καπιταλισμός. Εκδ. Νήσος, (έβδομη ετήσια διάλεξη προς τιμήν του Ν. Πουλαντζά)

ΟΕΔΒ (2001). Έκφραση- Έκθεση Γ' Λυκείου, σ. 39-40

Παπαθανασόπουλος, Στ. (1997). Η Δύναμη της Τηλεόρασης: Η λογική του μέσου και η αγορά. Αθήνα. Εκδόσεις Καστανιώτη.

Παπαθανασόπουλος Στ. & Μ. Κομνηνού επιμ. (1999). Ζητήματα δημοσιογραφικής Δεοντολογίας, Αθήνα. Εκδόσεις Καστανιώτη. «Τα Μέσα Ενημέρωσης σε καταστάσεις κρίσης», σ.63-77.

Παπαχαρίση Ζ. (2002/2008). Ο ψηφιακός πολίτης: Το διαδίκτυο, τα ιστολόγια και η δημόσια σφαίρα, *Ενημερωτικό Δελτίο ΑΩ*, No. 40, 38-41. Κοινωφελές ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης. Διαθέσιμο στο: http://www.onassis.org/enim_deltio/40_08/article_1.php

Πασαλάρης, Χ. (1984). Μια ζωή τίτλοι. Εκδ. Κάκτος.

Paterson, Ch. & Sreberny, A. (2015). Διεθνείς ειδήσεις στον 21^ο αι (επιμέλεια- εισαγωγή: Φραγκονικολόπουλος Χρ). Εκδόσεις Ι Σιδέρης.

Pierre, A. (1987). Ο Τύπος. Αθήνα: Ι. Ζαχαρόπουλος

Πλειός, Γ. (επιμέλεια συλλογικού έργου, 2013). Η κρίση και τα ΜΜΕ. Εκδόσεις Παπαζήση.

Πλειός, Γ. Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2010) *Τα 'εθνικά θέματα' στη δίνη των ΜΜΕ*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης

Ραμονέ, Ι. (2011), Η έκρηξη της δημοσιογραφίας. Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου

Σιαπέρα Ε. , Δημητρακοπούλου, Δ. (2012). Διαδίκτυο και Δημοσιογραφία: Παραδοσιακές και Εναλλακτικές Μορφές. *Ζητήματα Επικοινωνίας*. Τεύχος 14-15 (2012). 41, 35-36.

Σοφοκλέους, Κλ. Α. (2004). «Πολιτικοί, κυβερνήσεις και ΜΜΕ. Είναι πράγματι ο Τύπος Ελεύθερος;». Στο Γεωργίου Γεώργιος (επιμ.). *Μέσα μαζικής Επικοινωνίας και Εξωτερική Πολιτική* (Λευκωσία: Εκδ. IMME)

Φραγκονικολόπουλος, Χ. & Παναγιώτου, Ν. (2007). Η επίδραση των παγκοσμίων δικτύων ενημέρωσης στην εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις. *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τχ. 7, 39-54.

Φραγκονικολόπουλος, Χρ., Α. (2012). Εξωτερικές και Διεθνείς Ειδήσεις στον μετα-εθνικό κόσμο: Η πρόκληση της ‘παγκόσμιας οπτικής’. *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τχ. 14-15, 47-59

Φωτόπουλος Τ., (1999). «Η νέα τάξη στα Βαλκάνια. Ο Πόλεμος και η Διεθνοποιημένη Οικονομία της Αγοράς». Εκδόσεις Στάχυ.

Hobsbawm, E. (1999). Η εποχή των άκρων. Ο σύντομος εικοστός αιώνας.1914-1991. Εκδόσεις Θεμέλιο.

Zizek, S. (2016). Η νέα πάλη των τάξεων. Εκδόσεις Πατάκη, σειρά CIVITAS

Ξένη βιβλιογραφία:

Adam J.-M. (1997) “Unités rédactionnelles et genres discursifs: cadre général pour une approche de la presse écrite”, *Pratiques* 94: 3-18.

Allan, S. (2009). Histories of Citizen Journalism. In S. Allan & E. Thorsten (Eds), *Citizen Journalism. Global Perspectives*. New York: Peter Lang.

Beck, U. (2005). Power in the global age. Cambridge. Polity.

Bohman, J., (2004). Expanding Dialogue: The Internet, the Public Sphere, and Prospects for transnational Democracy, *The Sociological Review* 52: 131- 146)

Bolter, J. D. & Grusin, R. (2000). *Remediation: Understanding New Media*, MIT Press, 307 pp.

Braun, J. & Gillespie, T. 2011. Hosting the public discourse, hosting the public. *Journalism Practice* 5(4).

Burns, A. (2010). From Reader to Writer: Citizen Journalism as News Produsage. In J. Hunsinger, L. Klastrup, M.Allen (Eds), *International Handbook of Internet Research* (pp. 119-133). Springer.

Butler, P. (2009). *Journalism Ethics* (pp. 63-81). Washington, DC: International Center for Journalism.

Castells, M. (2010). *End of the Millennium: The Information Age: Economy, Societ and Culture, Volume II.* (2nd ed.). West Sussex: Blackwell Publishers.

Chadwick, A. (2013). *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford & New York: Oxford University Press.

Chomsky, N. & Herman, E. (1988). Manufacturing Consent. NY: Pantheon

Cohen, B. (1963). The press and the foreign policy, Princeton, Princeton University Press.

Cottle, S. (2009). Journalism and Globalization. In K. Whal-Jorgensen & Th. Hanitzsch (eds.) *Handbook of Journalism Studies* (pp. 341-356). New York, London: Routledge.

Cottle, S. (2009a). “Journalism Studies: Coming of (Clobal) Age?” *Journalism*, τόμ, 10, τχ. 3: 309-311).

- Cottle, S.** (2009b). "Global Crises in the News: Staging New Wars, Disasters and Climate Change". *International Journal of Communication*, τόμ. 3, τχ. 4:494-516.
- Deuze, M.** (2010). *Journalism and Convergence Culture*, 270-272.
- Deuze, M.** (2003). The web and its journalisms: considering the consequences of different types of newsmedia online. *New Media and Society*, Vol 5(2), 203-230.
- Domingo, D. & A. Heinonen** (2008). Weblogs and Journalism, *Nordicom Review* 29 (1).
- Drok, N.** (Introduction, 2018). Crisis Reporting. EJTA Teachers' Conference 2018
- Fawcett, L.** (2010). Why Peace Journalism isn't news. *Journalism Studies*, Volume 3, Number 2, 2002, pp 213-223
- Filder, R.** (1997). *Mediamorphosis: Understanding New Media (Journalism and Communication for a New Century Ser)*. SAGE Publications, Inc, 1st edition, 320 pp.
- Fraser, N.** (1992). «Rethinking the public sphere: A contribution to the critique of actually existing democracy, pp 109-142. C.Calhoun (ed.), *Habermas and the public sphere*. Cambridge, MA: MIT Press
- Haas, T.** (2005). From 'Public Journalism' to the 'Public's Journalism'? Rhetoric and reality in the discourse on weblogs, *Journalism Studies* 6 (3), 388-396.
- Habermas, J.** (1973). *Theory and practice*, tr. J. Viertel. London: Heinemann.
- Hallin, D. & Mancini P.** (2004). *Comparing Media Systems* (pp. 21-46). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hatcher, J. & Haavik, E.** (2013). We write with our hearts. How community identity shapes Norwegian community journalists' news values. *Journalism Practice* Vol. 8 (2), 149-163.
- Herbst, S.** (1993). *Numbered Voices: How opinion polling has shaped American politics*. Chicago: University of Chicago Press.

- Hermida, A. (2012).** Social journalism: Exploring how social media is shaping journalism, in E.Siapera & A.Veglis (eds) *The Handbook of Global Online Journalism*, 309-328.
- Jenkins, H. (2004).** The cultural logic of media convergence. *International Journal of Cultural Studies* 7 (1), 33-43.
- Kalfeli, N. & Frangonikolopoulos, Ch.** Peace Journalism. Aristotle University of Thessaloniki, Greece.
- Lippman, W. (1922).** Public opinion, New York, Macmillan, 14.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. & Kieran, K. (2003).** *New Media: A Critical Introduction*, 9-44
- Lynch, J. (2006).** What's so great about Peace Journalism? *GMJ: Mediterranean Edition*, 74-87
- Mouffe, C. (1985).** Hegemony and Socialist Struggle. UK: vers
- Nielsen, R. K. (2015).** Local Newspapers as Keystone Media: The Increased Importance of Diminished Newspapers for Local Political Information Environments. Στο R. K. Nielsen (ed.), *Local Journalism. The Decline of Newspapers and the rise of digital media* (pp. 51-72). London: I.B. Tauris.
- Peres, A. C. (2015).** Postcard and Reversed Journalism in Narratives about the City. *Brazilian Journalism Research Vol 1* (No 1), 158-173.
- Robinson, P. (1999).** The CNNeffect: "Can the news media drive foreign policy?" *Review of international Studies*, 25: 301-309.
- Rosen, J. (1999).** The Action of the Idea: Public Journalism in Built Form. In Th. L. Glasser (Ed.), *The Idea of Public Journalism* (pp. 21-48). New York & London: The Guilford Press.
- Scheufele, D. A. & Tewksbury, D. (2007).** "Framing, agenda setting and priming: the evolution of three media effects models". *Journal of Communication*. 57: 9-20.

- Singer, J. & Ashman, I.** 2009. 'Comment is free, but Facts Are Sacred': User-generated Content and Ethical Contracts at the Guardian. *Journal of Mass Media Ethics* 24(1): 3-21.
- Shaw, I. S.** (2012). Human Rights Journalism: A Critical Conceptual Framework. In *Human Rights Journalism* (pp. 25-42), Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Van Gorp, B.** (2005). "Where is the frame? : victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue". *European Journal of Communication*. 20: 484-507.
- Ward, St.** (2009). Journalism Ethics. In K. W. Jorgensen & T. Hanitzsch (Eds.), *Handbook of Journalism Studies* (pp. 295-309). Sage Publications.
- Ward, St.** (2008). Global Journalism Ethics: Widening the Conceptual Base. *Global Media Journal -- Canadian Edition* 1(1): 137-149.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δημοσιεύματα CNN:

Παρασκευή, 20 Σεπτεμβρίου 2019

1. [Ειρηνευτικές συνομιλίες ζητούν οι Χούτι-Προτίθενται να σταματήσουν τις επιθέσεις στη Σ. Αραβία](#)

Οι αντάρτες Χούτι της Υεμένης ανακοίνωσαν απόψε ότι εξετάζουν το ενδεχόμενο να σταματήσουν όλες τις επιθέσεις τους εναντίον της Σαουδικής...

Παρασκευή, 20 Σεπτεμβρίου 2019

2. [Η Σαουδική Αραβία ξεκινά στρατιωτική επιχείρηση στην Υεμένη](#)

Το Ριάντ αναφέρθηκε σε «νόμιμους στρατιωτικούς στόχους» και ζήτησε από τους αμάχους να παραμείνουν μακριά από τις πόλεις που θα...

Δευτέρα, 02 Σεπτεμβρίου 2019

3. [Υεμένη: 130 οι νεκροί σε αεροπορικό βομβαρδισμό φυλακής \(pics\)](#)

Τουλάχιστον 130 κρατούμενοι εκτιμάται ότι σκοτώθηκαν στον αεροπορικό βομβαρδισμό στην κεντρική επαρχία Ντάμαρ της Υεμένης που εξαπέλυσε χθες η στρατιωτική συμμαχία υπό...

Δευτέρα, 02 Σεπτεμβρίου 2019

4. [Υεμένη: Περισσότεροι από 100 νεκροί σε αεροπορικό βομβαρδισμό φυλακής](#)

Αεροπορικός βομβαρδισμός που εξαπέλυσε η στρατιωτική συμμαχία υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας εναντίον φυλακής σε περιοχή υπό τον έλεγχο...

Παρασκευή, 16 Αυγούστου 2019

5. [«Η Χόλιγουντ πραγματικότητα του ISIS»: Η Αλ Κάιντα τrolάρει το ISIS \(vid\)](#)

Ντροπιαστικά αποσπάσματα από τα γυρίσματα προπαγανδιστικού βίντεο εξτρεμιστών του ISIS στην Υεμένη έφερε στο «φως» της δημοσιότητας η Αλ Κάιντα,...

Σάββατο, 03 Αυγούστου 2019

6. Υεμένη: Νεκροί 19 στρατιώτες σε επίθεση της Αλ Κάιντα

Δεκαεννέα Υεμενίτες στρατιωτικοί σκοτώθηκαν την Παρασκευή (2/8) σε επίθεση την ευθύνη για την οποία ανέλαβε το τζιχαντιστικό δίκτυο της Αλ...

Πέμπτη, 01 Αυγούστου 2019

7. Υεμένη: Δύο επιθέσεις με τουλάχιστον 49 νεκρούς στο Άντεν

Περισσότεροι από 49 άνθρωποι σκοτώθηκαν σε δύο επιθέσεις που σημειώθηκαν σήμερα Πέμπτη, στο Άντεν της Υεμένης, με στόχο δυνάμεις που...

Τρίτη, 02 Ιουλίου 2019

8. Σαουδική Αραβία: Πέντε τραυματίες από επίθεση των Χούτι στο αεροδρόμιο Άμπχα

Επίθεση με τηλεκατευθυνόμενο, μη επανδρωμένο αεροσκάφος την οποία εξαπέλυσαν οι σίιτες αντάρτες Χούτι της Υεμένης, οι οποίοι θεωρούνται προσκείμενοι στο...

Σάββατο, 25 Μαΐου 2019

9. Δέκα άμαχοι νεκροί από βομβαρδισμούς στην Υεμένη

Δέκα πολίτες σκοτώθηκαν την Παρασκευή (25/5) σε αεροπορικό βομβαρδισμό της στρατιωτικής συμμαχίας υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας στην επαρχία...

01 Μαΐου 2019

10. Ένα Pulitzer για την Υεμένη: Οι βραβευμένες φωτογραφίες του AP από τη χώρα-κολαστήριο

Είναι πολύ δύσκολο να τραβήξει κανείς την προσοχή του Δυτικού κόσμου σε τραγωδίες που συμβαίνουν μακριά του. Στο...

10 Απριλίου 2019

11. Υεμένη: 14 παιδιά σκοτώθηκαν και 16 τραυματίστηκαν σε έκρηξη που σημειώθηκε στη Σανάα

Η Unicef απέδωσε την Τρίτη (9/4) το θάνατο αμάχων την Κυριακή στην πρωτεύουσα της Υεμένης, τη Σανάα...

17 Δεκεμβρίου 2018

12. Ο Γκουτέρες προειδοποιεί: Ακόμα πιο δύσκολη η κατάσταση στην Υεμένη το 2019

Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες προειδοποίησε την Κυριακή (16/12) εναντίον της επιδείνωσης της...

08 Δεκεμβρίου 2018

13. Ο ΟΗΕ «ψάχνει» 4 δισ. δολάρια για ανθρωπιστική βοήθεια προς τους πολίτες της Υεμένης

Ο ΟΗΕ ανακοίνωσε τη Δευτέρα ότι επιδιώκει να συγκεντρωθεί ποσό 4 δισεκατομμυρίων δολαρίων για να προσφερθεί το...

06 Δεκεμβρίου 2018

14. Αρχίζουν οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις για την Υεμένη - Η «κάθοδος στην κόλαση» σε αριθμούς

Οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις που ξεκινούν σήμερα (6/12) στη Σουηδία ανάμεσα στην κυβέρνηση της Υεμένης, η οποία υποστηρίζεται...

21 Νοεμβρίου 2018

15. Υεμένη: 85.000 παιδιά κάτω των πέντε ετών νεκρά από ασιτία τα τελευταία τρία χρόνια

Σοκαριστικές είναι οι εκτιμήσεις της οργάνωσης «Save the Children» για τα παιδιά στην Υεμένη, που απ' το...

10 Νοεμβρίου 2018

16. Υεμένη - Σε κατάσταση χάους η Χουνταϊντά: Οδομαχίες με τραυματίες κι εγκλωβισμένους

Οδομαχίες ξέσπασαν την Κυριακή (11/11) σε μια συνοικία στο ανατολικό τμήμα της πόλης Χουνταϊντά της Υεμένης, όπου...

08 Νοεμβρίου 2018

17. Κραυγή αγωνίας από 35 ΜΚΟ που ζητούν «άμεση διακοπή των εχθροπραξιών» στην Υεμένη

Τριάντα πέντε υεμενίτικες και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις ζήτησαν την Τετάρτη (7/11) την «άμεση διακοπή των εχθροπραξιών»...

05 Νοεμβρίου 2018

18. Το Ηνωμένο Βασίλειο καλεί το Συμβούλιο Ασφαλείας να αναλάβει δράση για την Υεμένη

Έκκληση απηύθυνε το Ηνωμένο Βασίλειο στους εταίρους του στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να...

02 Νοεμβρίου 2018

19. Υεμένη: Το κορίτσι-σύμβολο του λιμού πέθανε σε ηλικία 7 ετών

Μια ματιά στο «στοιχειωμένο» βλέμμα της Αμάλ Χουσεΐν, της 7χρονης που για καιρό παρέμενε σιωπηλή σε ένα...

01 Νοεμβρίου 2018

20. UNICEF: Δεν αρκεί ο τερματισμός του πολέμου για να σωθούν τα παιδιά της Υεμένης

Ο τερματισμός του πολέμου στην Υεμένη δεν θα αρκεί για να σωθούν τα παιδιά στην πιο φτωχή χώρα της αραβικής χερσονήσου...

25 Οκτωβρίου 2018

21. Υεμένη: 16 νεκροί σε αεροπορικό βομβαρδισμό εργοστασίου συσκευασίας τροφίμων

Δεκαέξι άνθρωποι σκοτώθηκαν την Τετάρτη (24/10) όταν αεροσκάφη βομβάρδισαν εργοστάσιο συσκευασίας λαχανικών στην επαρχία Χοντέιντα της Υεμένης...

31 Αυγούστου 2018

22. ΟΗΕ: Επιστρέφει ο εφιάλτης της χολέρας στην Υεμένη

Μεγεθύνεται ο κίνδυνος να πλήξει την Υεμένη νέο, το τρίτο κατά σειρά, κύμα της επιδημίας χολέρας, προειδοποίησε...

10 Αυγούστου 2018

23. [Συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας για την επιδρομή σε σχολικό λεωφορείο στην Υεμένη](#)

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών συνεδριάζει την Παρασκευή, κεκλεισμένων των θυρών με θέμα συζήτησης το θάνατο τουλάχιστον...

09 Αυγούστου 2018

24. [Υεμένη: 29 παιδιά σκοτώθηκαν σε επίθεση κατά λεωφορείου](#)

Τουλάχιστον 29 παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών σκοτώθηκαν στην επίθεση κατά ενός λεωφορείου, στη βόρεια Υεμένη...

09 Αυγούστου 2018

25. [Υεμένη: Δεκάδες νεκροί από επίθεση σε λεωφορείο που μετέφερε παιδιά](#)

Επίθεση κατά λεωφορείου που μετέφερε παιδιά σημειώθηκε σήμερα, Πέμπτη, στην Υεμένη, με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους...

03 Ιουνίου 2018

26. [Υεμένη: Περισσότεροι από 100 νεκροί σε μία εβδομάδα](#)

Η συνεχιζόμενη επιχείρηση για την ανακατάληψη από τις δυνάμεις που πρόσκεινται στην κυβέρνηση της Υεμένης του λιμανιού...

19 Φεβρουαρίου 2018

27. [Υεμένη: 27 νεκροί από μάχες ανάμεσα στις ειδικές δυνάμεις του στρατού και τζιχαντιστές](#)

Σφοδρές συγκρούσεις ανάμεσα σε κυβερνητικά στρατεύματα και μαχητές της Αλ Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο (ΑΚΑΧ) είχαν αποτέλεσμα...

10 Φεβρουαρίου 2018

28. [Υεμένη: 85.000 άνθρωποι εκτοπίστηκαν μέσα σε 10 εβδομάδες](#)

Τα Ηνωμένα Έθνη ανακοίνωσαν την Παρασκευή ότι η νέα κλιμάκωση της βίας στην Υεμένη ώθησε περίπου 85.000...

16 Ιανουαρίου 2018

29. [Εκατομμύρια άνθρωποι έχουν ανάγκη για ανθρωπιστική βοήθεια στην Υεμένη](#)

Περισσότεροι από 22 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν πλέον ανάγκη ανθρωπιστική βοήθεια στην Υεμένη, όπου ο κίνδυνος λιμού εξαπλώνεται...

28 Δεκεμβρίου 2017

30. [Ο Μακρόν πίεσε το βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας να άρει τον αποκλεισμό στην Υεμένη](#)

Ο πρόεδρος της Γαλλίας Εμμανουέλ Μακρόν προέτρεψε τον βασιλιά Σαλμάν της Σαουδικής Αραβίας να «άρει πλήρως τον...

27 Δεκεμβρίου 2017

31. [Πιέσεις Μακρόν στον βασιλιά της Σαουδικής Αραβίας για πλήρη άρση του αποκλεισμού Υεμένης](#)

Πιέσεις για την «πλήρη άρση» του αποκλεισμού που έχει επιβληθεί στην Υεμένη άσκησε ο πρόεδρος της Γαλλίας, Εμμανουέλ Μακρόν στον βασιλιά της Σαουδικής...

21 Δεκεμβρίου 2017

32. [Υεμένη: Πολύνεκροι αεροπορικοί βομβαρδισμοί από τη Σαουδική Αραβία](#)

Η στρατιωτική συμμαχία υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας εξαπέλυσε πολύνεκρους αεροπορικούς βομβαρδισμούς χθες, Τετάρτη, στην Υεμένη...

11 Δεκεμβρίου 2017

33. [Υεμένη: Για έναν «ηλίθιο» πόλεμο μιλά Γκουτέρες](#)

Ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες χαρακτήρισε την Κυριακή (10/12) «ηλίθιο» τον πόλεμο στην...

09 Δεκεμβρίου 2017

34. [Αεροπορικός βομβαρδισμός στη δημόσια τηλεόραση της Υεμένης](#)

Τέσσερις άνθρωποι σκοτώθηκαν σε αεροπορικό βομβαρδισμό εναντίον του κτιρίου που στεγάζει τη δημόσια τηλεόραση της Υεμένης, όπως...

06 Δεκεμβρίου 2017

35. Υεμένη: Εντείνονται οι βομβαρδισμοί από τη Σαουδική Αραβία

Στα άκρα έχει φτάσει η κατάσταση στην Υεμένη καθώς ο συνασπισμός υπό τη Σαουδική Αραβία ενέτεινε στις αεροπορικές τις επιδρομές στη...

29 Νοεμβρίου 2017

36. Εμπάργκο όπλων της ΕΕ εναντίον της Σαουδικής Αραβίας ζητά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Να αναλάβει πρωτοβουλία προκειμένου να επιβληθεί εμπάργκο όπλων της ΕΕ εναντίον της Σαουδικής Αραβίας, αναμένεται να ζητήσει...

01 Νοεμβρίου 2017

37. Υεμένη: Σε ύφεση η επιδημία χολέρας, αλλά η κατάσταση παραμένει απελπιστική

Η υγειονομική κατάσταση παραμένει «απελπιστική» για εκατομμύρια πολίτες στην Υεμένη, παρότι η επιδημία χολέρας που σάρωσε τη...

30 Οκτωβρίου 2017

38. «Όπλο πολέμου» τα τρόφιμα στην Υεμένη

Εκτός από τις αεροπορικές επιδρομές, τις χερσαίες μάχες και το κλείσιμο των λιμανιών, τα τρόφιμα χρησιμοποιούνται σαν...

28 Οκτωβρίου 2017

39. Σοκαριστική η ανθρωπιστική κρίση στην Υεμένη, σύμφωνα με τον ΟΗΕ

«Σοκαριστική» χαρακτήρισε την ανθρωπιστική κατάσταση στην Υεμένη υψηλόβαθμος αξιωματούχος του ΟΗΕ και κάλεσε τις εμπόλεμες πλευρές να...

30 Σεπτεμβρίου 2017

40. Υεμένη: Ο ΟΗΕ ξεκινά έρευνα για τα εγκλήματα που διαπράττονται στη χώρα

Το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ αποφάσισε, έπειτα από μακρές διαπραγματεύσεις, να στείλει διεθνείς εμπειρογνώμονες για να...

29 Αυγούστου 2017

41. [UNICEF: Η χολέρα υποχωρεί στην Υεμένη](#)

Το Ταμείο του ΟΗΕ για την Παιδική Ηλικία (UNICEF) ανακοίνωσε την Τρίτη πως εδώ και δύο μήνες...

10 Αυγούστου 2017

42. [ΟΗΕ: 20 εκατομμύρια άνθρωποι αντιμέτωποι με την απειλή λιμού](#)

Έκκληση να επιτραπεί η είσοδος ανθρωπιστικής βοήθειας στις εμπόλεμες πλευρές στην Υεμένη, τη Σομαλία, το Νότιο Σουδάν...

18 Μαΐου 2017

43. [«Θερίζει» η χολέρα στην Υεμένη: 209 νεκροί, πάνω από 17.000 ύποπτα κρούσματα \(pics\)](#)

Επιδεινώνεται η επιδημία χολέρας στην Υεμένη με τον θάνατο 209 ανθρώπων και περισσότερα από 17.000 κρούσματα από...

25 Απριλίου 2017

44. [Υεμένη: Η επισιτιστική κρίση σκοτώνει ένα παιδί κάθε δέκα λεπτά](#)

Τρομακτικές διαστάσεις έχει λάβει πλέον η επισιτιστική κρίση που μαστίζει την Υεμένη, με τα στοιχεία να δείχνουν...

11 Μαρτίου 2017

45. [ΟΗΕ: 20 εκατ. άνθρωποι απειλούνται από λιμό](#)

Η παγκόσμια κοινότητα είναι αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη «ανθρωπιστική καταστροφή» από το 1945 οπότε ιδρύθηκε ο ΟΗΕ...

28 Ιανουαρίου 2017

46. [Υεμένη: Ένα παιδί μικρότερο των 10 ετών πεθαίνει κάθε 10 λεπτά](#)

Η σπαρασσόμενη από τον πόλεμο Υεμένη βυθίζεται σε μια όλο και πιο σοβαρή ανθρωπιστική κρίση κι αντιμετωπίζει...

13 Δεκεμβρίου 2016

47. [Στοιχεία σοκ από την UNICEF: Ένα παιδί πεθαίνει κάθε 10 λεπτά στην Υεμένη](#)

Ένα παιδί πεθαίνει κάθε δέκα λεπτά στην Υεμένη εξαιτίας του υποσιτισμού, της διάρροιας ή λοιμώξεων του αναπνευστικού...

08 Οκτωβρίου 2016

48. [Επιδημία χολέρας ξέσπασε στην Υεμένη - Κινδυνεύουν εκατοντάδες παιδιά](#)

Επιδημία χολέρας ξέσπασε στην Υεμένη καθώς το σύστημα υγείας έχει καταρρεύσει λόγω του εμφυλίου πολέμου που μαίνεται...

Δημοσιεύματα EURONEWS:

1. [Συμφωνία για κατάπαυση του πυρός στην Υεμένη](#)

[Η συμφωνία επετεύχθη υπό την αιγίδα της Σαουδικής Αραβίας](#)

05/11/2019

2. [Απελευθέρωση κρατουμένων στην Υεμένη](#)

[Αφέθηκαν ελεύθεροι από τους αντάρτες Χούτι](#)

30/09/2019

3. [Έκθεση για τις επιχειρήσεις Σ.Αραβίας-Η.Α.Ε. στην Υεμένη](#)

[Το Λονδίνο καλείται να αναθεωρήσει τις εξαγωγές όπλων προς τις δύο χώρες](#)

16/08/2019

4. [Υεμένη: Επίθεση σε παρέλαση - Τουλάχιστον 32 νεκροί](#)

[Πυραυλική επίθεση σύμφωνα με τις πρώτες πληροφορίες](#)

01/08/2019

5. Βρετανική Δικαιοσύνη: Παράνομη η πώληση όπλων στη Σαουδική Αραβία

Ότι η κυβέρνηση της χώρας παραβίασε τον νόμο εξάγοντας στρατιωτικό εξοπλισμό στη Σαουδική Αραβία, αποφάσισε βρετανικό δικαστήριο

20/06/2019

6. Υεμένη: Επιθέσεις των Χούτι σε αεροδρόμια

Αντιδράσεις από την Σαουδική Αραβία

16/06/2019

7. Ελπίδα για την Υεμένη-Ξεκίνησαν να υποχωρούν οι αντάρτες

Όπως προβλέπει η ειρηνευτική συμφωνία που επετεύχθη πριν από μερικούς μήνες

12/05/2019

8. Μπλόκο ακτιβιστών σε φορτίο γαλλικών όπλων με προορισμό το Ριάντ

Η κυβέρνηση της Γαλλίας δηλώνει ότι δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι γαλλικά όπλα έχουν χρησιμοποιηθεί σε επιθέσεις στην Υεμένη.

11/05/2019

9. Απονεμήθηκαν τα βραβεία Πούλιτζερ

Τραμπ, μεταναστευτικό και Υεμένη τα θέματα που μονοπώλησαν

16/04/2019

10. Υεμένη: Οκτώ παιδιά σκοτώνονται ή τραυματίζονται κάθε ημέρα

Η επικεφαλής της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κατήγγειλε χθες Τετάρτη το βαρύ τίμημα που πληρώνουν κάθε ημέρα που περνάει τα παιδιά στην εμπόλεμη Υεμένη

21/03/2019

11. Δραματική έκκληση Γκουτέρες για κατάπαυση του πυρός

«Απόλυτα καταστροφική εξέλιξη» το να διαλυθεί το λιμάνι της Χοντέιντα, δήλωσε ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ.

12/11/2018

12. Μαίνονται οι μάγες στη Χοντέιντα

Δραματικές εκκλήσεις της Δύσης για κατάπαυση του πυρός.

12/11/2018

13. Πέθανε το κοριτσάκι-σύμβολο του λιμού στην Υεμένη

Πάνω από 5 εκ. παιδιά αντιμετωπίζουν άμεσο κίνδυνο

02/11/2018

14. Για κίνδυνο γενικευμένου λιμού προειδοποιεί ο ΟΗΕ

Δραματική έκκληση από το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα

17/10/2018

15. Υεμένη: Χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν από ασιτία

Ο εμφύλιος μαίνεται από το 2015

15/10/2018

16. Υεμένη: Νέα επίθεση του σαουδαραβικού συνασπισμού

Τουλάχιστον 19 άμαχοι νεκροί σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας

14/10/2018

17. Από λιμό κινδυνεύουν χιλιάδες παιδιά στην Υεμένη

Περισσότερα από 1 εκ. παιδιά κινδυνεύουν άμεσα να λιμοκτονήσουν με τον συνολικό αριθμό των παιδιών που κινδυνεύουν να διαμορφώνεται στα 5,2 εκατομμύρια, @save_children

19/09/2018

18. Πόρισμα-κόλαφος για την αεροπορική επιδρομή στην Υεμένη

Κάναμε λάθη παραδέχεται ο υπό την Σαουδική Αραβία συνασπισμός για την επίθεση με δεκάδες νεκρά παιδιά

01/09/2018

19. ΟΗΕ: Εγκλήματα πολέμου «από όλες τις πλευρές» στην Υεμένη

Κυβέρνηση της Υεμένης, συνασπισμός υπό τη Σαουδική Αραβία και αντάρτες Χούτι οι υπεύθυνοι

28/08/2018

20. Υεμένη: Τουλάχιστον 22 παιδιά νεκρά σε βομβαρδισμό

Το αεροπορικό πλήγμα εξαπέλυσε ο συνασπισμός δυνάμεων υπό τη Σαουδική Αραβία

24/08/2018

21. Υεμένη: Κηδεύτηκαν δεκάδες παιδιά, θύματα της επιδρομής

Τουλάχιστον 40 παιδιά ηλικίας μεταξύ 10 και 13 ετών σκοτώθηκαν

13/08/2018

22. Πάνδημη θλίψη στις κηδείες των παιδιών

Η επίθεση κατά λεωφορείου, γεμάτο με παιδιά, ήταν ίσως η φονικότερη κατά αμάχων, στα τρία χρόνια που διαρκεί ο πόλεμος στην Υεμένη

13/08/2018

23. Παγκόσμια κατακραυγή για την επίθεση στην Υεμένη

Νεκρά 29 παιδιά μέσα σε σχολικό λεωφορείο

11/08/2018

24. Επίθεση σε λεωφορείο με παιδιά στην Υεμένη

Δεκάδες παιδιά σκοτώθηκαν σε αεροπορική επιδρομή στην Υεμένη

09/08/2018

25. Αδιέξοδο στην Υεμένη - Ο ΟΗΕ καλεί όλες τις πλευρές τον Σεπτέμβριο

Τουλάχιστον 50 άνθρωποι σκοτώθηκαν στο λιμάνι Χοντέιντα

03/08/2018

26. Προσωρινή παύση επιχειρήσεων στη Χοντέιντα

Κίνηση καλής θέλησης για τη στήριξη στις προσπάθειες του ΟΗΕ με στόχο την εξεύρεση πολιτικής λύσης.

01/07/2018

27. Υεμένη: Δραματική η κατάσταση στα νοσοκομεία

Ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτικό υλικό

23/06/2018

28. Η ανθρωπιστική βοήθεια κρατά «όρθια» την Υεμένη

Οι φιλοκυβερνητικές δυνάμεις πήραν από τους αντάρτες Χούτι τον έλεγχο του αεροδρομίου στο λιμάνι της Χοντέιντα

20/06/2018

29. Υεμένη: Υπό τον έλεγχο των φιλοκυβερνητικών δυνάμεων το αεροδρόμιο της Χοντέιντα

Τον πλήρη έλεγχο του αεροδρομίου της Χοντέιντα κατάφεραν να πάρουν οι φιλοκυβερνητικές δυνάμεις της Υεμένης

20/06/2018

30. Υεμένη: Ανησυχία για την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας

Σύμφωνα με διπλωματικές πηγές, ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ Μάρτιν Γκρίφιθς είπε στο Συμβούλιο Ασφαλείας ότι προσδοκά επανέναρξη των ειρηνευτικών συνομιλιών τον Ιούλιο

19/06/2018

31. Υεμένη: Το νέο μέτωπο προκαλεί περισσότερους εκτοπισμένους

Οι κάτοικοι της Χοντέιντα αντιμετωπίζουν ένα αβέβαιο μέλλον

18/06/2018

32. Μάχες στην Υεμένη για την ανακατάληψη της Χοντέιντα

Συγκρούσεις με τους αντάρτες Χούτι

17/06/2018

33. Το τέλος του Ραμαζανιού και οι βομβαρδισμοί

Ο λαός της Υεμένης γιορτάζει το Αϊντ Αλ Φιτρ μέσα στην κόλαση του πολέμου

16/06/2018

34. Υεμένη: Σφοδρές μάχες με δεκάδες νεκρούς κοντά στη Χοντέιντα

Οι φιλοκυβερνητικές δυνάμεις προετοιμάζονται να καταλάβουν το αεροδρόμιο της Χοντέιντα. Ο επικεφαλής των Χούτι τους ζητεί να αντισταθούν

15/06/2018

35. Υεμένη: Μαίνονται οι μάχες για τον έλεγχο της Χοντάιντα

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ τουλάχιστον 22 εκατομμύρια πολίτες βρίσκονται σε άμεση ανάγκη ανθρωπιστικής βοήθειας, ενώ 8.4 εκατομμύρια βρίσκονται στα όρια της πείνας

14/06/2018

36. SOS για την Υεμένη από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις

Εκκλήση για τερματισμό των επιχειρήσεων για την κατάληψη του λιμανιού της Χοντάιντα στην Υεμένη απευθύνουν οι ανθρωπιστικές οργανώσεις

13/06/2018

37. Υεμένη: Νέο μέτωπο σύγκρουσης

Ξεκίνησαν οι επιχειρήσεις για την κατάληψη της πόλης Χοντάιντα

13/06/2018

38. Υεμένη: Μαίνονται οι συγκρούσεις

Στο επίκεντρο το λιμάνι Χοντέιντα

12/06/2018

39. Αεροπορική επίθεση σε γαμήλιο γλέντι - 20 νεκροί και δεκάδες τραυματίες

Σύμφωνα με κατοίκους και ιατρικές πηγές, την επίθεση εξαπέλυσε ο υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας στρατιωτικός συνασπισμός

24/04/2018

Cult

40. Υεμένη: Κραυγή αγωνίας μέσω καρτούν

Ο καλλιτέχνης Αχμέντ Τζαχάφ προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τη διεθνή κοινή γνώμη

14/04/2018

41. Σαουδική Αραβία: Αναγκάιτση πυραύλων από την Υεμένη

Είχαν στόχο το υπ. Άμυνας της Σαουδικής Αραβίας και την Aramco

11/04/2018

42. Γαλλία: Πουλάει όπλα στη Σαουδική Αραβία, αλλά ανησυχεί για την Υεμένη

Οι δηλώσεις του Εμμανουέλ Μακρόν κατά την επίσκεψη του Μοχάμεντ Μπιν Σαλμάν στο Παρίσι

10/04/2018

43. Κινητοποίηση στο Παρίσι κατά της Σαουδικής Αραβίας

Με αφορμή τη διήμερη επίσκεψη στη γαλλική πρωτεύουσα του διαδόχου του θρόνου

09/04/2018

44. Πολιτική λύση για την Υεμένη ζητεί ο ΟΗΕ

Διάσκεψη χορηγών διοργανώνει ο ΟΗΕ στη Γενεύη για την κατάρτιση και υλοποίηση σχεδίου για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης στη χώρα

03/04/2018

45. Υεμένη: Στις φλόγες η ανθρωπιστική βοήθεια
Τεράστια ζημιά από πυρκαγιά σε αποθήκες με τρόφιμα

31/03/2018

46. Στρατηγός Αχμεντ Ασίρι: Ο πόλεμος στην Υεμένη, το Ιράν και η Σαουδική Αραβία
Ο πρώην εκπρόσωπος του Αραβικού Συνασπισμού που πραγματοποιεί στρατιωτική επέμβαση στην Υεμένη μιλά για την κατάσταση στη Μέση Ανατολή και τους στόχους της Σαουδικής Αραβίας

28/03/2018

47. Σ. Αραβία: Κάνουμε στην Υεμένη ότι η διεθνής κοινότητα στους Τζιχαντιστές
Συνέντευξη του συμβούλου ασφαλείας του Σαουδάραβα βασιλιά στο euronews

28/03/2018

48. Πύραυλοι εναντίον του Ριάντ από τους Χούτι - 'Ενας νεκρός
Στην επέτειο τριών ετών από την εμπλοκή της Σαουδικής Αραβίας στον εμφύλιο της Υεμένης

26/03/2018

49. Σαουδική Αραβία: «Στόχος μας η ειρήνη στην Υεμένη»
Ο στρατηγός Αχμέτ Ασίρι μίλησε αποκλειστικά στο euronews

24/03/2018

50. Συμφωνία πολλών δισ. υπέγραψαν Βρετανία και Σαουδική Αραβία
Εκατοντάδες Βρετανοί διαδήλωσαν στο Λονδίνο καταγγέλλοντας την Σαουδική Αραβία για τους βομβαρδισμούς στην Υεμένη και την βρετανική κυβέρνηση για την συνεργασία με τους Σαουδάραβες.

10/03/2018

51. Υεμένη: Ο νότος στον έλεγχο των αυτονομιστών
Άνοιξε και νέο μέτωπο στη χώρα που ταλανίζεται από εμφύλιο τα τελευταία χρόνια

31/01/2018

52. Φονικές συγκρούσεις στο Άντεν
Έκκληση για αυτοσυγκράτηση απηύθυνε η Σαουδική Αραβία

29/01/2018

53. Υεμένη: Νέο μέτωπο στα νότια της χώρας

Μεταξύ αυτονομιστών και κυβερνητικών δυνάμεων

29/01/2018

54. Τα παιδιά του πολέμου το 2017

Τα συγκλονιστικά στοιχεία έδωσε στη δημοσιότητα η UNICEF κάνοντας έκκληση για άμεση ανάληψη δράσης

28/12/2017

55. «Χτυπάμε στην καρδιά της Σαουδικής Αραβίας» λένε οι αντάρτες Χούτι

Οι ισλαμιστές αντάρτες της Υεμένης έδωσαν στη δημοσιότητα βίντεο από την στιγμή της εκτόξευσης πυραύλου κατά της Σαουδικής Αραβίας

19/12/2017

56. Βαλλιστικό πύραυλο με στόχο το Ριάντ εκτόξευσαν οι Χούτι

Αναχαιτίστηκε από δυνάμεις του συνασπισμού υπό τη Σαουδική Αραβία

19/12/2017

57. Υεμένη: Κάλεσμα σε εκδίκηση για τον Σάλεχ

Ο πρώην πρόεδρος δολοφονήθηκε από αντάρτες Χούτι

05/12/2017

58. Η Σαουδική Αραβία απαντάει με βομβαρδισμούς στη δολοφονία Σάλεχ

Παναγυρίζουν οι Χούτι για την εξόντωση του πρώην συμμάχου τους

05/12/2017

59. Νεκρός ο Σάλεχ - Ανθρωπιστική κόλαση η Υεμένη

Οι Χούτι εκτέλεσαν τον πρώην πρόεδρο και άλλοτε σύμμαχό τους και στη συνέχεια περιέφεραν το νεκρό σώμα του, πανηγυρίζοντας για τον θάνατό του

04/12/2017

60. Νεκρός ο πρώην πρόεδρος Σαλέχ

Επιβεβαιώνουν την είδηση πηγές του κόμματος του Σαλέχ και των ανταρτών Χούτι

04/12/2017

61. Υεμένη: Σφοδρότατες μάχες στη Σαναά

Άγνωστη η τύχη του τέως προέδρου Αλ Σάλεχ, το σπίτι του οποίου ανατίναξαν οι πρώην σύμμαχοί του αντάρτες Χούτι

03/12/2017

62. Μαίνονται οι βομβαρδισμοί με θύματα αμάχους

Η έκκληση Σάλεχ και η αντίδραση των Χούτι

03/12/2017

63. Υεμένη: Ελπίδες για τερματισμό της κρίσης

Μετά τις δηλώσεις του πρώην Προέδρου Αλί Αμπτουλάχ Σαλέχ

03/12/2017

64. Υεμένη: Εντείνονται οι μάχες

Δεν πέτυχαν οι συνομιλίες μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών

02/12/2017

65. Κυβέρνηση vs ΝΔ για το εμπάργκο όπλων στη Σαουδική Αραβία

Πολιτικές αναταράξεις προκάλεσε η ψηφοφορία στο Ευρωκοινοβούλιο.

30/11/2017

66. Εμπάργκο όπλων της ΕΕ κατά της Σαουδικής Αραβίας προτείνει η Ευρωβουλή

Αντιδράσεις ευρωβουλευτών και για την υπόθεση της Ελλάδας.

29/11/2017

67. Πλοίο με ανθρωπιστική βοήθεια έφτασε στην Υεμένη

Τον κώδωνα του κινδύνου για τον πληθυσμό κρούουν ανθρωπιστικές οργανώσεις

26/11/2017

68. Έφτασε η πρώτη ανθρωπιστική βοήθεια στην Υεμένη

Μετά από 20 μέρες αποκλεισμού από τον συνασπισμό υπό τη Σαουδική Αραβία

25/11/2017

69. Χωρίς ανθρωπιστική βοήθεια παραμένει η Υεμένη

Τα βασικά λιμάνια της χώρας παραμένουν αποκλεισμένα

24/11/2017

70. Χαραμάδα φωτός για τη διανομή ανθρωπιστικής βοήθειας στην Υεμένη

Αίρεται μερικώς ο αποκλεισμός της Υεμένης με το άνοιγμα του λιμανιού Χοντέιντα και του αεροδρομίου της Σαναά.

22/11/2017

71. Εκατομμύρια άνθρωποι θύματα της ανθρωπιστικής κρίσης στην Υεμένη

Ο ΟΗΕ εκτιμά πως πρόκειται για την χειρότερη κρίση αυτή την στιγμή στον κόσμο.

17/11/2017

72. Εκκλήση ΟΗΕ για άρση του αποκλεισμού στην Υεμένη

Ένα βήμα πριν το λιμό βρίσκονται οι κάτοικοι της Υεμένης, σύμφωνα με τον ΟΗΕ.

14/11/2017

73. Υεμένη: Αντιμέτωπη με τον μεγαλύτερο λιμό των τελευταίων δεκαετιών

Ο ΟΗΕ κάνει λόγο για εκατομμύρια θύματα

09/11/2017

74. Η Σαουδική Αραβία αναχαίτισε βαλλιστικό πύραυλο από την Υεμένη

Στόχος του πυραύλου ήταν η πρωτεύουσα της Σαουδικής Αραβίας, Ριάντ

05/11/2017

75. Το εξάχρονο κορίτσι που «άνοιξε τα μάτια του κόσμου» για την Υεμένη

Οι βόμβες των πολεμικών της Σαουδικής Αραβίας, μακέλεψαν την οικογένειά της, τους γονείς και τα 5 αδέλφια της

08/09/2017

76. Υεμένη: 1700 παιδιά σκοτώθηκαν από τις αρχές του 2017

Στις 25 Αυγούστου οι αεροπορικές επιχειρήσεις της Σαουδικής Αραβίας, ισοπέδωσαν ένα οικοδομικό τετράγωνο

06/09/2017

77. Υεμένη: Παραμένουν στο στόχαστρο οι άμαχοι

Ξεκληρίστηκε οικογένεια - Μοναδική επιζήσασα ένα κοριτσάκι πέντε ετών

27/08/2017

78. Πνίγηκαν δεκάδες μετανάστες ανοικτά της Υεμένης

Τους ανάγκασαν να πέσουν στη θάλασσα

10/08/2017

79. Υεμένη: Παιδιά στο έλεος της χολέρας

Περίπου 1 εκατομμύριο παιδιά δεν έχουν πρόσβαση σε αρκετό φαγητό και καθαρό νερό

02/08/2017

80. Δύο εκατομμύρια παιδιά υποσιτίζονται στην Υεμένη

Το καθαρό πόσιμο νερό έχει γίνει δυσεύρετο

28/07/2017

81. Υεμένη: Προσπάθειες περιορισμού της χολέρας

Πάγκοι μικροπωλητών, σκουπίδια και λιμνάζοντα νερά απομακρύνονται από τους κεντρικούς δρόμους της επαρχίας Σαναά. Οι αρχές της Υεμένης προσπαθούν

17/07/2017

82. «Θερίζει» η χολέρα στην Υεμένη
Τα κρούσματα έχουν ξεπεράσει τα 300000

10/07/2017

83. Χιλιάδες κρούσματα χολέρας - Επιδημία φοβάται η UNICEF

Τα Ηνωμένα Έθνη κάνουν λόγο για 300.000 κρούσματα μέχρι το τέλος Αυγούστου

28/06/2017

84. Χολέρα και βόμβες «θερίζουν» αμάχους

Περίπου 17 εκατομμύρια άνθρωποι δυσκολεύονται να βρουν φαγητό και καθαρό νερό

24/06/2017

85. Εκατομμύρια απειλούνται από λιμό

Χιλιάδες κρούσματα χολέρας

31/05/2017

86. Υεμένη: Κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω χολέρας

Εξαιτίας του πολέμου και του λιμού

15/05/2017

87. Υεμένη: Ο θάνατος της 7χρονης Τζαμίλα από υποσιτισμό!

Ο εφιάλτης της πείνας εξαιτίας του πολέμου σκοτώνει τον πληθυσμό.

04/05/2017

88. ΟΗΕ: Σήμα κινδύνου για την «ξεχασμένη» Υεμένη

Περίπου 19 εκατομμύρια άνθρωποι έχουν άμεση ανάγκη ανθρωπιστικής βοήθειας, σύμφωνα με τον ΟΗΕ

25/04/2017

89. Νέα χτυπήματα των ΗΠΑ κατά της Αλ Κάιντα στην Υεμένη

Εβδομήντα επιδρομές από αμερικανικά αεροσκάφη από τις 28 Φεβρουαρίου

03/04/2017

90. UNICEF: Συνθήκες ακραίου υποσιτισμού για τα παιδιά στην Υεμένη

Σχεδόν μισό εκατομμύριο υποφέρουν από υποσιτισμό

28/03/2017

91. Εναέρια πλάνα από την διαδήλωση 100.000 υποστηρικτών των Χούθι στην Σαναά

Εναέρια πλάνα από drone καταγράφουν την διαδήλωση υποστήριξης 100.

27/03/2017

92. Ογκώδης διαδήλωση στην Σαναά για τα δύο χρόνια πολέμου

Εκατοντάδες χιλιάδες στους δρόμους της Υεμένης υποστήριξαν τους σίιτες αντάρτες Χούθι καθώς συμπληρώνονται δύο χρόνια πολέμου

26/03/2017

93. ΗΠΑ: Μπαράζ αεροπορικών επιδρομών κατά της Αλ Κάιντα στην Υεμένη

Οι ΗΠΑ εντείνουν τα πλήγματα κατά της Αλ Κάιντα, υπό τον φόβο η οργάνωση να ενισχυθεί περαιτέρω, εκμεταλλευόμενη το χάος που επικρατεί στην Υεμένη

05/03/2017

94. Υεμένη: Αντιμέτωποι με το φάσμα του λιμού

2,1 εκατομμύρια παιδιά υποσιτίζονται και 450.000 κινδυνεύουν άμεσα με θάνατο.

01/03/2017

95. Υεμένη: Οκτώ γυναίκες και ένα παιδί σκοτώθηκαν από αεροπορική επιδρομή

Η επίθεση είχε στόχο οικισμό που ελέγχουν οι αντάρτες Χούτι

16/02/2017

96. ΟΗΕ: Αντιμέτωποι με την απειλή του λιμού 12 εκατομμύρια άνθρωποι στην Υεμένη

Εκκλήση από τον ΟΗΕ για τη συγκέντρωση 2,1 δισεκατομμυρίων δολαρίων

08/02/2017

97. ΗΠΑ: Επιβεβαιώνουν τον θάνατο αμάχων στην Υεμένη

Στην πρώτη αποστολή πεζοναυτών κατ'εντολή Τραμπ.

02/02/2017

98. Υεμένη: Επίθεση σε πολεμικό πλοίο της Σαουδικής Αραβίας

Την ευθύνη για το χτύπημα ανέλαβαν οι αντάρτες Χούτι

31/01/2017

99. Νεκρός Αμερικανός στρατιώτης σε επιχείρηση εναντίον της Αλ Κάιντα στην Υεμένη

Επιχείρηση αμερικανών κομάντος - εξουδετερώθηκε ο ηγέτης της αλ Κάιντα

29/01/2017

100. Υεμένη: Στα πρόθυρα λοιμού η χώρα - 1 παιδί πεθαίνει κάθε 10 λεπτά

Απελπιστική είναι η κατάσταση στην Υεμένη, με τη χώρα να βρίσκεται στα πρόθυρα λοιμού, σύμφωνα με υψηλόβαθμο αξιωματούχο των Ηνωμένων Εθνών.

27/01/2017

101. Υεμένη: 11 εκατομμύρια άνθρωποι χρειάζονται προστασία

Οι δύο πλευρές δίνουν σκληρή μάχη για τον έλεγχο της επαρχίας Ταϊζ

16/01/2017

102. Το ΙΚΙΛΑ πίσω από την αιματηρή επίθεση αυτοκτονίας στην πόλη Άντεν

Στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Υεμένης σκοτώθηκαν πάνω από 49 στρατιώτες και τραυματίστηκαν άλλοι 60

18/12/2016

103. Υεμένη: ΟΗΕ κατά Χούτι για τον μονομερή σχηματισμό κυβέρνησης

Νέα εμπόδια για να τερματιστεί ο εμφύλιος στην Υεμένη

30/11/2016

104. Βομβαρδισμός στα βορειοδυτικά, με θύματα αμάχους

Σκοτώθηκαν 12 άνθρωποι που πήγαιναν σε τοπική αγορά- Καταγγελίες της Διεθνούς Αμνηστίας κατά των φιλοκυβερνητικών δυνάμεων

23/11/2016

105. Υεμένη: Νέα εκχειρία εν μέσω κρίσιμης ανθρωπιστικής κατάστασης

Η ανθρωπιστική κατάσταση στην Υεμένη είναι δραματική, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ΗΕ το 80% του πληθυσμού, χρειάζεται επείγουσα βοήθεια.

19/11/2016

106. Υεμένη: Απέρριψε η κυβέρνηση το αμερικανικό σχέδιο για κατάπαυση του πυρός

Έκανε λόγο για «επικοινωνιακή φούσκα» την ώρα που μόνο το τελευταίο 24ωρο η χώρα μετρά άλλους 51 νεκρούς

17/11/2016

107. Υεμένη: Ο άμαχος πληθυσμός πληρώνει το τίμημα του πολέμου

Το 80% του πληθυσμού έχει άμεση ανάγκη από ανθρωπιστική βοήθεια

16/11/2016

108. Υεμένη: Στο έλεος της γολέρας και του υποσιτισμού

Τον κώδωνα του κινδύνου για την υγειονομική κατάσταση στην Υεμένη κρούουν τα Ηνωμένα Έθνη.

28/10/2016

109. Υεμένη: Σε ισχύ η τριήμερη εκεχειρία

Σε εφαρμογή τέθηκε ένα λεπτό πριν από τα μεσάνυχτα η εκεχειρία στη Υεμένη.

20/10/2016

110. Υεμένη: Τερματισμό του πολέμου ζητούν οι πολίτες

Εκφράζουν την ελπίδα να επικρατήσει ηρεμία στη χώρα

18/10/2016

111. Υεμένη: Ανακοινώθηκε κατάπαυση του πυρός για 72 ώρες σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη

Την κατάπαυση του πυρός για τουλάχιστον 72 ώρες στην Υεμένη, ανακοίνωσε ο ειδικός απεσταλμένος των ΗΕ στη χώρα.

18/10/2016

112. Υεμένη: Προσπάθεια ΗΠΑ- Βρετανίας για κατάπαυση του πυρός

Εν αναμονή αποφάσεων βρίσκεται ο ειδικός απεσταλμένος του ΟΗΕ

16/10/2016

113. Υεμένη: Νέα επίθεση των Χούτι κατά αμερικανικών πλοίων

Πύραυλοι εκτοξεύθηκαν εναντίον τριών αμερικανικών πλοίων, τα οποία πλέον σε διεθνή ύδατα στην Ερυθρά Θάλασσα

16/10/2016

114. Υεμένη: Αμερικανικά αντίποινα εναντίον των ανταρτών Χούτι

Διαψεύδουν ότι επιχείρησαν να βομβαρδίσουν αμερικανικό αντιτορπιλικό οι αντάρτες

13/10/2016

115. Υεμένη: Δεύτερη επίθεση κατά αμερικανικού αντιτορπιλικού

Το USS Mason έκανε χρήση αντιπυραυλικής άμυνας και δεν υπέστη ζημιές.

12/10/2016

116. Διεθνής κατακραυγή κατά της υπό τη Σαουδική Αραβία συμμαχία μετά την επίθεση στην Υεμένη

Δριμεία κριτική προς το διεθνή συνασπισμό υπό την ηγεσία της Σαουδικής Αραβίας ασκεί η διεθνής κοινότητα με αφορμή την αεροπορική επιδρομή του Σαββάτου στην...

10/10/2016

117. Υεμένη: Διαδηλώσεις κατά της Σαουδικής Αραβίας μετά από αεροπορική επιδρομή

Χιλιάδες κάτοικοι της Υεμένης, οι περισσότεροι από αυτούς ένοπλοι κατέβηκαν στους δρόμους της Σαναά διαδηλώνοντας έξω από τα γραφεία του ΟΗΕ.

09/10/2016

118. Υεμένη: Κηδεία συτών βάφτηκε με αίμα - Προειδοποιήσεις ΗΠΑ προς αραβικό συνασπισμό

Σε λουτρό αίματος μετατράπηκε κηδεία στην Υεμένη.

09/10/2016

119. Υεμένη: Πολύνεκρη αεροπορική επιδρομή στην πρωτεύουσα Σαναά

Σε λουτρό αίματος μετατράπηκε κηδεία στην Υεμένη.

08/10/2016

120. Υεμένη: Ένας «ξεχασμένος» εμφύλιος

Τουλάχιστον 10 άνθρωποι, μεταξύ των οποίων και 6 παιδιά σκοτώθηκαν στην τελευταία επίθεση στην πόλη Ταίζ, στα νοτιοδυτικά της Υεμένης.

05/10/2016

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.